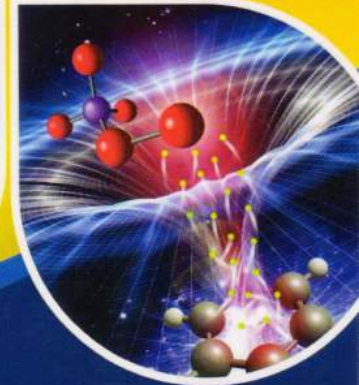

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

नॅक पुनर्मूल्यांकन A ग्रेड

दुर्वांकुर

वर्ष - २०२२-२०२३

ASSURE QUALITY

MANAGEMENT CERTIFICATION SERVICES PVT. LTD.

COMPLIANCE VERIFICATION

This is to certify that
Navgan Shikshan Sanstha Rajuri (N.)

MRS. KESHARBAI SONAJIRAO KSHIRSAGAR

ALIAS KAKU ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE

Beed - 431122 - Maharashtra

India

Has been assessed and found to be in accordance with the requirements of detailed below

Green Audit

Reference A064 latest revision

To Evolve and Impart Comprehensive Higher Education to the Students of Under Graduation, Post-Graduation, Diploma Courses, Certificate Courses & Doctoral Degrees in Arts, Commerce & Science

Certificate Number: AB00AA/00AB:0222

Originally Registered: 02 Feb. 2022 Latest Issue: 02 Feb. 2022 Originally Expiry Date: 01 Feb. 2025

Validity of this certificate is subject to annual surveillance audit to be done successfully on or before of 22 Jan. 2023 & 22 Jan. 2024 respectively. In case if surveillance audit is not allowed to be conducted; this certificate shall be suspended/withdrawn.

Joginderkaur
For AQMCS PVT LTD

Validity of this certificate can be checked at www.aqmcs.com at registration status. The validity of certificate is subject to continuous compliance the requirement of concerned standard & relevant provision of AQMCS customer contract & scheme of registration A004 (latest version) available at www.aqmcs.com. This certificate remains the property of AQMCS & shall be returned immediately at the request to AQMCS headquarters.
#1172, Sector-11, Panchkula-134109, Tricity Chandigarh-India

ISO 14001:2015 Certificate Of Registration

Geotek Global Certification Pvt. Ltd.

hereby certify that the organization

Navgan Shikshan Sanstha, Rajuri (N.)
Mrs. Kesharbai Sonajirao Kshirsagar
Alias Kaku Arts, Science & Commerce College, Beed

Address : Beed 431122, Maharashtra, India

has implemented and maintains an **Environmental Management System** for

Scope :

To Evolve and Impart Comprehensive Higher Education to the Students of Under Graduation, Post-Graduation, Diploma Courses, Certificate Courses & Doctoral Degrees in Arts, Commerce & Science.

An audit was performed and proof has been furnished that the management system fulfils the requirements of international standard detailed below ...

Standard : ISO 14001:2015
Certificate No. : 21.GGCS.IN.140182
Certification Date : 31st January 2022
Cert. Expiry Date : 30th January 2025

Reg. No. IN/EMS20/0512

Chief Executive Officer

Geotek Global Certification Pvt. Ltd.
102, Raj Legacy, Near Bramband Phase 5, Off. GB Road,
Thane (West), Pin 400607, Maharashtra, India

Geotek Global Certification Pvt. Ltd. is accredited by International Management Accreditation Board (Singapore)
51, Goldhill Plaza, #07-10/11, Singapore 308900

The continual validity of the certificate is conditional to compliance with the terms and the conditions of Geotek Global Certification Pvt. Ltd. - Certification Scheme Regulation. Validity of the certificate may be verified on following websites : www.geotek.co.in and accreditation body's website : www.imacb.com

ASSURE QUALITY

MANAGEMENT CERTIFICATION SERVICES PVT. LTD.

COMPLIANCE VERIFICATION

This is to certify that

Navgan Shikshan Sanstha Rajuri (N.)
MRS. KESHARBAI SONAJIRAO KSHIRSAGAR
ALIAS KAKU ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE
Beed - 431122 - Maharashtra
India

Has been assessed and found to be in accordance with the requirements of detailed below

GENDER EQUALITY

To Evolve and Impart Comprehensive Higher Education to the
Students of Under Graduation, Post-Graduation, Diploma Courses,
Certificate Courses & Doctoral Degrees in Arts, Commerce & Science

Certificate Number: AB00AB/00AC:0222

Originally Registered: 02 Feb. 2022 Latest Issue: 02 Feb. 2022 Originally Expiry Date: 01 Feb. 2025

Validity of this certificate is subject to annual surveillance audit to be done successfully on or before of
22 Jan. 2023 & 22 Jan. 2024 respectively. In case if surveillance audit is not allowed to be conducted;
this certificate shall be suspended/withdrawn.

Jyoti Kulkarni

For AQMCS PVT LTD

Validity of this certificate can be checked at www.aqmcs.com at registration status. The validity of certificate is subject to continuous compliance the requirement of concerned standard & relevant provision of AQMCS customer contract & scheme of registration A004 (latest version) available at www.aqmcs.com. This certificate remains the property of AQMCS & shall be returned immediately at the request to AQMCS headquarters:
#1172, Sector-11, Panchkula-134109, Tricity Chandigarh-India

ISO 21001:2018 Certificate Of Registration

Geotek Global Certification Pvt. Ltd.

hereby certify that the organization

Navgan Shikshan Sanstha, Rajuri (N.)
Mrs. Kesharbai Sonajirao Kshirsagar
Alias Kaku Arts, Science & Commerce College, Beed

Address : Beed 431122, Maharashtra, India

has implemented and maintains an **Educational Organizations Management System** for

Scope :

To Evolve and Impart Comprehensive Higher Education to the Students of Under Graduation, Post-Graduation, Diploma Courses, Certificate Courses & Doctoral Degrees in Arts, Commerce & Science.

An audit was performed and proof has been furnished that the management system fulfils the requirements of international standard detailed below ...

Standard : ISO 21001:2018
Certificate No. : 21.GGCS.IN.211261
Certification Date : 31st January 2022
Cert. Expiry Date : 30th January 2025

Geotek Global
Certification Pvt. Ltd.

Reg. No. IN.EOMS.0514

International Management
Accreditation Board

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'K. Sonajirao', is written over a circular stamp.

Chief Executive Officer

Geotek Global Certification Pvt. Ltd.
102, Raj Legacy, Near Bramhand Phase 5, Off. CB Road,
Thane (West), Pin 400607, Maharashtra, India

Geotek Global Certification Pvt. Ltd. is accredited by International Management Accreditation Board (Singapore)
51, Goldhill Plaza, #07-10/11, Singapore 308900

The continual validity of the certificate is conditional to compliance with the terms and the conditions of Geotek Global Certification Pvt. Ltd. - Certification Scheme Regulation. Validity of the certificate may be verified on following websites : www.geotek.co.in and accreditation body's website : www.imab.com

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

आमचे प्रेरणास्थान

कै.सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू

संस्थापिका व माजी खासदार, बीड

जन्म - ३० मार्च १९२७

मृत्यू - ०४ ऑक्टोबर २००६

• दुर्वाकुर २०२२-२०२३ •

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

आमचे प्रेरणास्थान

कै. सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ नाना

जन्म - १५ फेब्रुवारी १९०१ मृत्यू - ३० जुलै २००७

• दुर्वाकुर २०२२-२०२३ •

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

आमचे आधारस्तंभ

मा.ना.श्री.जयदत्तजी (आण्णा) क्षीरसागर

माजी मंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (उपक्रम) मंत्री, महाराष्ट्र राज्य

• दुर्गाकुंर २०२२-२०२३ •

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

आमचे मार्गदर्शक

मा.डॉ. भारतभूषण क्षीरसागर

सचिव - नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) तथा माजी नगराध्यक्ष, बीड

• दुर्वाकुर २०२२-२०२३ •

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

प्राचार्य डॉ.सौ.दीपा क्षीरसागर

उपाध्यक्ष - नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.), जि.बीड

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

युवा मार्गदर्शक

मा.डॉ.योगेश (दादा) क्षीरसागर

सहसचिव - नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (नं.) जि.बीड.

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

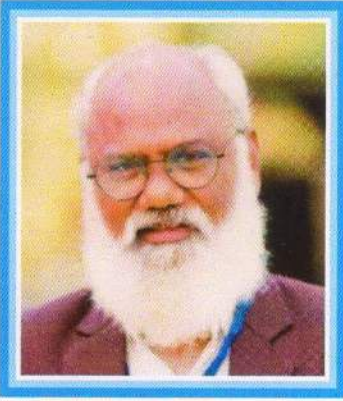
प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

डॉ.शिवानंद क्षीरसागर
(प्राचार्य)

डॉ.संजय पाटील देवळणकर
(उपप्राचार्य)

डॉ.शिवाजी शिंदे
(उपप्राचार्य)

डॉ.सतिष माऊलगे
(पदव्युत्तर संचालक)

डॉ.सय्यद लाल
(उपप्राचार्य क.म.वि.)

प्रा.जालिंदर कोळेकर
(पर्यवेक्षक)

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

संपादक मंडळ

प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर
(मार्गदर्शक)

डॉ.रामनाथ वाढे
(संपादक - मराठी विभाग)

प्रोफेसर डॉ.आबासाहेब राठोड
(संपादक - हिंदी विभाग)

डॉ.अन्सरउल्ला खान
(संपादक - इंग्रजी विभाग)

डॉ.सय्यद इमादुद्दीन अख्तर
(संपादक - उर्दू विभाग)

डॉ.अनिता वैद्य
(संपादक - संस्कृत विभाग)

डॉ.अशोक ठोकळ
(संपादक - इंग्रजी विभाग)

• दुर्वाकुर २०२२-२०२३ •

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

विद्यार्थी संसद २०२२-२३

कु.शितल चव्हाण
(सचिव - विद्यार्थी संसद)

१)	कु.शितल चव्हाण	सचिव विद्यार्थी संसद
२)	कु.स्वाती बन्सी डोके	विद्यार्थीनी प्रतिनिधी
३)	अभिषेक धोंडुसिंह ठाकूर	एन.एस.एस. प्रतिनिधी
४)	रविराज तुळशीराम सुरवसे	एन.सी.सी. प्रतिनिधी
५)	अजित चव्हाण	सांस्कृतिक विभाग प्रतिनिधी
६)	पारस राजेशलाल गुरखुदे	क्रीडा प्रतिनिधी

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (नः) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

विद्यार्थी संपादक मंडळ

डॉ.चिन्मय शिवणीकर
(संपादक - मराठी विभाग)

डॉ.ज्ञानेश्वर बहिरवाल
(संपादक - हिंदी विभाग)

कु.प्रणिता मानमोडे
(संपादक - इंग्रजी विभाग)

कु.झीनत ताहेर पठाण
(संपादक - उर्दू विभाग)

कु.शिवाणी वैद्य
(संपादक - संस्कृत विभाग)

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

अभिर्नंदन

प्रा.डॉ.संजय पाटील देवळाणकर

बी.व्होक - आंतरविद्याशाखीय अभ्यास मंडळ अध्यक्ष

डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठ, औरंगाबाद

अभ्यास मंडळ अध्यक्ष-नाट्यशास्त्र

डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठ, औरंगाबाद

अभ्यासमंडळ सदस्य -नाट्यशास्त्र

* अहिल्याबाई होळकर सोलापूर विद्यापीठ

* लोककला अकादमी, मुंबई विद्यापीठ

* स्वामी रामानंद तिर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

सदस्य - रंगभूमी परिनिरीक्षण मंडळ (सेन्सॉर बोर्ड) महाराष्ट्र शासन

सदस्य - अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषद नियामक मंडळ, मुंबई

डॉ.पंडित रामचंद्र खाकरे

नॅशनल बेस्ट सायंटिफिक रिसर्चर ऑफ द ईयर

अॅवार्ड - २०२३

अविष्कार फाऊंडेशन सोलापूर

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

अभिर्नंदन

डॉ.संध्या खुशालराव जोगदंड

वनस्पतीशास्त्र विषयात 'संशोधन मार्गदर्शक' म्हणून मान्यता
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, छत्रपती संभाजीनगर
* स्वामी विवेकानंद शिक्षा भूषण सन्मान - २०२२
राष्ट्रस्तरीय पुरस्कार-सृजन वाङ्मय परिषद भोपाळ (म.प्र.)

डॉ.माया संजयराव खांदाट

राष्ट्रीय सावित्रीबाई फुले पुरस्कार २०२३
सामाजिक उच्च शिक्षण संस्था, उत्तर प्रदेश

प्रोफेसर डॉ.महादेव काळे

आय.ए.एस.आर. च्या वतीने
जागतिक संशोधन आणि विकास पुरस्कार- २०२२
रांची विद्यापीठ, रांची (झारखंड)

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

अभिर्नंदन

डॉ. सुधाकर लक्ष्मणराव गुट्टे

जयमल्हार सामाजिक प्रतिष्ठाण, बीड च्या वतीने
राज्यस्तरीय यशवंतरत्न पुरस्कार - २०२२-२३

प्रा. डॉ. नारायण रामकृष्ण काकडे

“राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण संस्था नवी दिल्ली यांच्या
मार्फत “डेव्हलपेंट ऑफ हॉटस् केशन इन केमिस्ट्री”
प्रशिक्षणाकरीता निवड (NCERT) - २०२२

प्रोफेसर डॉ. रामनाथ वाटे

वासुदेव मुलाटे समिक्षा पुरस्कार २०२२-२३
जयमल्हार सामाजिक प्रतिष्ठाण, बीड च्या वतीने
राज्यस्तरीय यशवंतरत्न पुरस्कार - २०२२-२३

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

अभिर्नंदन

प्रा.डॉ.संजय पाटील देवळाणकर

बी.व्होक - आंतरविद्याशाखीय अभ्यास मंडळ अध्यक्ष

डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठ, औरंगाबाद

अभ्यास मंडळ अध्यक्ष-नाट्यशास्त्र

डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठ, औरंगाबाद

अभ्यासमंडळ सदस्य -नाट्यशास्त्र

* अहिल्याबाई होळकर सोलापूर विद्यापीठ

* लोककला अकादमी, मुंबई विद्यापीठ

* स्वामी रामानंद तिर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

सदस्य - रंगभूमी परिनिरीक्षण मंडळ (सेन्सॉर बोर्ड) महाराष्ट्र शासन

सदस्य - अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषद नियामक मंडळ, मुंबई

डॉ.पंडित रामचंद्र खाकरे

नॅशनल बेस्ट सायंटीफिक रिसर्चर ऑफ द ईयर

अॅवार्ड - २०२३

अविष्कार फाऊंडेशन सोलापूर

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

विद्यार्थी संपादक मंडळ

डॉ.चिन्मय शिवणीकर
(संपादक - मराठी विभाग)

डॉ.ज्ञानेश्वर बहिरवाल
(संपादक - हिंदी विभाग)

कु.प्रणिता मानमोडे
(संपादक - इंग्रजी विभाग)

कु.झीनत ताहेर पठाण
(संपादक - उर्दू विभाग)

कु.शिवाणी वैद्य
(संपादक - संस्कृत विभाग)

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

१२ वी बोर्ड परीक्षा गुणवंत विद्यार्थी मार्च २०२३

कु.चौधरी विशाखा पुरुषोत्तम
१२ विज्ञान (९०.३३%)

चि.पांडुळे संकेत अशोक
१२ विज्ञान (८९.८३%)

चि.साबळे अनिल बापू
१२ कला (७३.८३%)

कु.गुरखुदे आरती रमेशलाल
१२ कला (७२.८३%)

कु.कुंभार सिद्धी चंद्रकांत
१२ वाणिज्य (७७.८३%)

चि.रोकडे निखल नारायण
१२ वाणिज्य (७४.१७%)

कु.मुंडे हर्षदा अमरसिंह
१२ विज्ञान (९०.३३%)

चि.सरवदे यशोदीप रामहारी
१२ कला (७३.६७%)

चि.मस्के अजिंक्य दिनकर
१२ वाणिज्य (७९.३३%)

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

१२ वी बोर्ड परीक्षा मार्च २०२३ संस्कृत विषयात १००% गुण घेणारे गुणवंत विद्यार्थी

कु.सावंत मुक्ताई अण्णासाहेब
१००/१०० गुण

कु.शेवाळे ऋतुजा लक्ष्मण
१००/१०० गुण

कु.शिंदे पल्लवी हरिदास
१००/१०० गुण

कु.पवार क्रांती विक्रम
१००/१०० गुण

कु.रणदवे वैष्णवी
५४५

कु.भवर पल्लवी विष्णनाथ
५६९

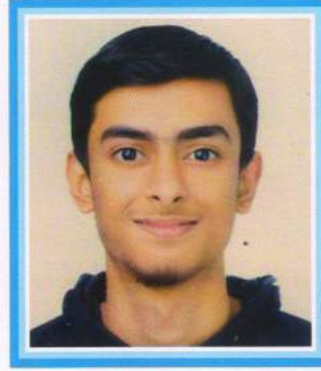
नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू
कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

१२ वी NEET परीक्षा गुणवंत विद्यार्थी मार्च २०२३

चि.धन्वे अमर बाळू
६७१

चि.गोडबोले कौशल श्रीवल्लभ
६००

चि.राडीकर वेदांत विशाल
५९६

कु.कुडके स्नेहा संतोष
५६१

कसबे मयुर भाऊसाहेब
५४५

मुंढे शुभम रघुनाथ
Jee Main - 99.56

कु.घोडके श्रद्धा कल्याण
५६७

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

१२ वी MH-CET परीक्षा गुणवंत विद्यार्थी मार्च २०२३

कु.मांडवे वैष्णवी शामसंदर
९४.४८%

चि.कागदे ओंकार शंकरराव
९७.००%

चि.होनराव नागेश दिलीप
९५.००%

कु.कानगावकर उत्कर्षा विष्णू
९४.७६%

चि.वडमारे राणा किशोर
९२.००%

कु.काळे श्रावणी अरविंद
९२.००%

चि.घिगे आकाश अनिल
९०.२९%

चि.केमधरणे हर्षवर्धन सतिश
९४.३४%

नवगण शिक्षण संस्था राजुरी (न.) संचलित

सौ.केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

प्रजासत्ताक दिन २०२३ निमित्त राष्ट्रध्वजास मानवंदना देताना नवगण शिक्षण संस्थेचे सचिव तथा माजी नगराध्यक्ष मा.डॉ.भारतभूषणजी क्षीरसागर समवेत संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर व प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर मान्यवर

• दुर्वाकुर २०२२-२०२३ •

महाविद्यालयातील पदाधिकाऱ्यांसमवेत
संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा
क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर
व इतर पदाधिकारी

वरिष्ठ महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेतील
प्राध्यापक वृंद समवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष
प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य
डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

वरिष्ठ महाविद्यालयातील वाणिज्य शाखेतील
प्राध्यापक वृंद समवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष
प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य
डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

* अनुक्रमणिका *

मराठी विभाग

अ. क्र.	गद्य	लेखक/लेखिका
१)	काकू एक मायेची चादर	शितल सदाशिव चव्हाण
२)	पर्यावरण	पायल सुनिल खेमाडे
३)	मी पंतप्रधान झाले तर..	तेजस्विनी गोवर्धन नवले
४)	समाज घडविणे ही युवकांची जबाबदारी	प्रतिक्षा रणजित राऊत
५)	क्षितीज	करण अरूण सपकाळ
६)	माझ्या देशात	शितल सदाशिव चव्हाण
७)	एका नाट्यातील शेवट	चिन्मय प्रकाश शिवणीकर

पद्य

१)	पुस्तक	प्रतिक्षा रणजित राऊत
२)	तु कोण ठरवणारा	चिन्मय प्रकाश शिवणीकर
३)	मी	„
४)	नवीन वर्षांचे गीत	„
५)	धर्म माणुसकीचा	„
६)	मागणी	„
७)	मृत्यू	„

हिंदी विभाग

अ.क्र.	गद्य	रचनाकार का नाम	अ.क्र.	पद्य	रचनाकार का नाम
१)	रिश्ता	संजय घुमरे	१)	एक सच	रोहित तोडेकर
२)	किसान का जीवनवृत्त	अशोक तोडेकर	२)	मेरी रचना	अभिषेक घोलप
३)	कामायनी मे गांधीवादी दर्शन	प्रतिक्षा लांडगे	३)	बडा महत्व है	कल्याण मेंगडे
४)	इन्सान की सोच	पंढरीनाथ राऊत	४)	जिंदगी	विशाल तांबे
			५)	जीवन का झरना	प्रियंका कोठुळे
			६)	स्त्री-भ्रूणहत्या	प्रविण धांडे
			७)	सावन की बूँदे	संध्या गोरे

English

Sr.No.	Name of Article	Name of Student/Teacher
1)	William Shakespeare	Pranita Sanjay Manmode
2)	Role of Education in Human Life	Chepte Asaram Nagorao
3)	A.P.J. Abdul Kalam	Chavan Akshda Balu
4)	Caesarean Births	Khan Rafedullah
5)	Suffering	Shaskh Ibrahim
6)	What is Happinen	Pratiskha Raut
7)	Winston Churchill	Shahadeo Korde
8)	Boxing	Sharwari Kolhe
9)	What is the Scorched Earth Policy	Mariya Muskan
10)	Edward Appleton	Dhananjay Maske
11)	G. K.	Mayur Bhokre

संस्कृत विभाग

अ.क्र.	गद्य विभाग	लेखिका	अ.क्र.	पद्य विभाग	लेखिका
१)	अमूल्यं कमलम्	नंदिनी अरूण बोराडे	१)	शरण्य : शिबिः	साक्षी विश्वनाथ गालफाडे
२)	रजकस्य गर्दभः	गायत्री गौतम घोडके	२)	आत्मनेपदीया	शितल दिपक नवगिरे
३)	आत्मा एव मार्गदर्शकः गुरुः	प्रांजली कल्याण ढोके	३)	विभक्तिमाला	जान्हवी ज्योतिराम हरकुडे
४)	आदि शङ्कराचार्य :	रेखा गणेश ओव्हाळ	४)	वाचनप्रेरणा	नंदिनी अरूण बोराडे
५)	लुब्धः शृगालः	भाग्यश्री ग्यानोबा साळुंके	५)	मानवताधर्मः	साक्षी विश्वनाथ गालफाडे
६)	उपकारी चोर :	भाग्यश्री ग्यानोबा साळुंके	६)	सुक्तिसौरभः	नंदिनी विलास जाधव
७)	धन्यौ तौ दातृयाचकौ	सावली बबन जोगदंड	७)	सुभाषितानि - १	अश्विनी अजिनाथ सोनसळे
८)	सच्चरित्रता	अश्विनी अजिनाथ सोनसळे	८)	सुभाषितानि - २	भाग्यश्री ग्यानोबा साळुंके
९)	काक :	निकिता दादासाहेब सोनसळे	९)	सुभाषितानि - ३	निकिता दादासाहेब सोनसळे
१०)	आत्मविश्वास :	अश्विनी अजिनाथ सोनसळे निकिता दादासाहेब सोनसळे			

संपादकीय...

महाविद्यालयातील तरूण विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना त्यांच्या लेखन कौशल्या बरोबरच क्रीडा, कला, लेखन, यांना अभिव्यक्त होण्यासाठी दूर्वांकुर मधून होते. महाविद्यालयातील युवक-युवती शिक्षक-शिक्षकेत्तर कर्मचारी या सर्वांची दखल घेऊन दूर्वांकुर या माध्यमातून व्यक्त होता येते. या वार्षिकांकाचा संपादक म्हणून कार्य करण्याची संधी मिळणे आनंददायक आहे.

दूर्वांकुर मधुन महाविद्यालयात भरपूर उपक्रम राबविले जातात या उपक्रमातून शैक्षणिक, सांस्कृतिक अंगाने विद्यार्थी-शिक्षक परस्परांच्या गुणांना तज्ञाच्या मागदर्शनाखाली उपक्रमाची रेलचेल सातत्याने राबविली जाते बहुतेक कला, विज्ञान, वाणिज्य विभागातील विषयतज्ञ अनेकविध ज्ञानशाखाचा परिचय घेऊन ज्ञान आत्मसात करण्याची संधी सातत्याने उपलब्ध होते यासाठी महाविद्यालय, कायम प्रोत्साहन देते.

कला क्षेत्रातील संगीत, नाटक, कविता वैज्ञानिक प्रयोगशीलता व नविन तंत्रज्ञान या सर्व गुणांना कायम स्वरूप संधी प्राप्त होते. या सर्वांना घेऊन अभिव्यक्त होण्याची संधी या वार्षिकांकात होते. त्यामुळे विद्यार्थी विद्यार्थिनींना व शिक्षक, शिक्षकेत्तर यांना अभिव्यक्त होण्याची संधी या माध्यमातून येते व त्यामुळे प्रोत्साहन मिळते उत्साह वाढतो व संधीना व्यक्त होता येते.

कोरोना काळात मुद्रित माध्यमांच्या ऐवजी नवीन तंत्रज्ञान, मोबाईल टी.व्ही. संगणक, या

सर्वांचा वापराचा दीर्घ परिणाम विद्यार्थी व शिक्षक वाचक यांना लेखन वाचनापासून दूर नेतांना दिसला तरीही आजची नवी पिढी लेखन, वाचन, निर्मिती क्षेत्रात पुढे येत आहे. परिणामी युवक-युवतींना यातून सकारात्मक वाव मिळतो आहे.

या अंकामधून विद्यार्थ्यांनी कथा, कविता, निबंध, ललित लेखन, अभिव्यक्त होत आहे. यातील दूर्वांकुर च्या या अंकानुन मराठी, हिंदी, इंग्रजी, उर्दू, संस्कृत या भाषेतील विद्यार्थ्यांनी अनेकविध विषयातील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी व्यक्त केलेले लेखन हे सर्व आपणास आवडेल असे वाटते. हा अंक आपल्या हाती देताना आनंद होत आहे.

प्रा.डॉ. रामनाथ गं. वाढे

प्राचार्यांचे मनीगत

बीड जिल्हा हा ऊसतोड कामगारांचा जिल्हा म्हणून ओळखला जातो कारण या परिसरात शिक्षण संस्थांचा अभाव होता यासाठी माजी खा. लोकनेत्या केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू यांनी नवगण शिक्षण संस्थेचे सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर उर्फ काकू कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय बीड शहरात सुरू केले आणि या संस्थेच्या अंतर्गत अनेक कनिष्ठ वरिष्ठ शाळा, महाविद्यालयातून गरजू मुलांना उच्च शिक्षण दिले असून हजारो विद्यार्थी अनेक शाखातून शिक्षण घेत आहेत. या महाविद्यालयानी कला क्रीडा चित्रपट, समाजकारण, राजकारण, आरोग्य प्रशासन क्षेत्रात सेवा करणारे घडविले आहे. सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर हे उज्वल परंपरा राखत शिक्षण क्षेत्रात अव्वल दर्जाचे महाविद्यालय असून नॅक समितीने या महाविद्यालयास “अ” दर्जा दिलेला असून एन.सी.सी., एन.एस.एस., विभाग तरूणांना प्रेरणादायी उपक्रम राबवतात. कला, वाणिज्य विज्ञान, व्यवसाय अभ्यासक्रम, पीकशास्त्र, संगीत, नाट्यशास्त्र, भूगोल, शारिरीक शिक्षण, पदव्युत्तर शिक्षण ते अनेक विभागात पीएच.डी. संशोधन केंद्र असून नवीन शैक्षणिक धोरणातून शैक्षणिक साधने ग्रंथालय, संगणक, प्रयोगशाळा, या सोयीसुविधा संस्थेने उपलब्ध केलेल्या आहेत.

मराठी विभागाचा शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ चा अहवाल

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ मध्ये मराठी विभागाच्या वतीने वेगवेगळे उपक्रम राबवण्यात आले. यामध्ये बुधवार दि. ७ सप्टेंबर २०२२ रोजी पदवी प्रथम वर्षाच्या नवोदित विद्यार्थ्यांचा स्वागत व परिचय कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमाला एकूण ३२ विद्यार्थी उपस्थित होते. गुरूवार दि. ८ सप्टेंबर २०२२ रोजी प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांसाठी डॉ. अशोक घोळवे यांचे अभ्यागत व्याख्यान घेण्यात आले. या उपक्रमाला ४९ विद्यार्थी उपस्थित होते. सोमवार दि. ७ नोव्हेंबर २०२२ रोजी बीड येथे भरलेल्या जिल्हा स्तरीय ख्रिस्ती मराठी साहित्य संमेलनामध्ये विभागाच्या १५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला. गुरूवार दि. १७ नोव्हेंबर २०२२ रोजी श्री. क्षेत्र पैठण येथे विभागाच्या एक दिवशीय सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये विभागातील एकूण १६ विद्यार्थी सहभागी झाले होते. दि. २७ व २८ डिसेंबर २०२२ मंगळवार व बुधवार रोजी विभागाच्या माजी विभाग प्रमुख तथा महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर यांच्या सेवानिवृत्ती निमित्त भव्या अशा साहित्य महोत्सवाचे आयोजन संस्थेच्या वतीने करण्यात आले होते. त्यामध्ये मराठी विभागाने महत्वपूर्ण कामगिरी बजावली. दि. १५ जानेवारी ते २८ जानेवारी दरम्यान विभागाच्या वतीने मराठी भाषा संवर्धन पंधरवाडा साजरा करण्यात आला. यामध्ये प्रा. सुधीर माने यांचे बोलावे मराठीत...लिहावे मराठीत...या विषयावरील व्याख्यान प्राध्यापकांचे कविसंमेलन, विद्यार्थ्यांचे काव्यवाचन, ग्रंथप्रदर्शन, एक तास वाचनाचा उपक्रम आदी उपक्रम घेण्यात आले. सोमवार दि. २७ फेब्रुवारी २०२३ रोजी मराठी भाषा गौरव दिन साजरा करण्यात आला.

विभागातील प्राध्यापक डॉ. रामनाथ वाढे यांना चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये वासुदेव मुलाटे समीक्षा पुरस्काराने आणि यशवंतरत्न पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. या शैक्षणिक वर्षामध्ये विभागातील प्राध्यापक डॉ. रामनाथ वाढे यांचे ०२ तर विभाग प्रमुख डॉ. बालासाहेब कटारे यांचे ०७ शोधनिबंध वेगवेगळ्या

वाङ्मयीन नियतकालिकातून आणि ग्रंथातून प्रकाशित झाले.

हिंदी विभाग :

शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ मध्ये अनेक महत्वपूर्ण उपक्रम राबविले असून त्यात 'भारतवाणी' या भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन १५ ऑगस्ट २०२२ रोजी प्रमुख अतिथींच्या हस्ते प्रकाशित केले. यावर्षी १४ सप्टेंबर ते २१ सप्टेंबर २०२२ या काळात हिंदी दिन सप्ताहाचे आयोजन केले होते त्यात हस्ताक्षर स्पर्धा, निबंध लेखन स्पर्धा, भाषण, कविता गायन, सामान्य ज्ञान परीक्षाचे आयोजन केले होते. तसेच समारोप २१ सप्टेंबर २०२२ रोजी एस.आर.टी. महाविद्यालयाचे प्रोफेसर डॉ. गणपत राठोड यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. तसेच सावरकर महाविद्यालयाचे हिंदी विभाग प्रमुख हिंदी अभ्यासक मंडळ सदस्य डॉ. ओमप्रकाश झंवर यांचे भाषण झाले.

हिंदी विभागात तज्ञ पीएच.डी. संशोधन केंद्र असून त्यात विभाग प्रमुख डॉ. आबासाहेब राठोड यांच्या मागदर्शनाखाली दोन विद्यार्थ्यांनी पीएच.डी.पदवी प्राप्त केली आहे. आणखी पाच विद्यार्थी सांशोधन कार्य करित असून विभागातील प्रा.डॉ. एन.पी. काळे यांच्याकडे संशोधन कार्य करणारे विद्यार्थी आहेत. या विभागाने तीन संशोधनपर निबंध लेखन केले असून विभाग प्रमुख प्रो.डॉ. आबासाहेब राठोड यांनी बी.ए.एम.ए. हिंदी विभागातील अभ्यासक्रमातील पुस्तकांचे संपादक म्हणून सहभाग नोंदवला होता.

इंग्रजी विभाग :

इंग्रजी विभागाच्या वतीने १५ ऑगस्ट २०२२ रोजी व २६ जानेवारी २०२३ रोजी The Rays of Wisdam या भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन मान्यवरांच्या हस्ते संपन्न झाले तसेच २९ सप्टेंबर २०२२ रोजी मिल्लीया महाविद्यालयाचे प्राध्यापक डॉ.अब्दुल अनिस यांचे अभ्यागत व्याख्या झाले. इंग्रजी विभागात नियमानुसार पीएच.डी. विद्यार्थ्यांचे संशोधन केंद्र काम करते त्यात ३८ विद्यार्थी व अनेक संशोधक मार्गदर्शक कार्यरत आहेत.

इंग्रजी विभागाच्या वतीने इंग्रजी भाषा बोलण्याचे कौशल्यविकसित होण्यासाठी इंग्रजी बोलण्याचे कौशल्य स्पर्धा घेतली जाते तसेच इंग्रजी भाषा प्रयोगशाळा असून त्यात अनेक अद्यावत सॉफ्टवेअर उपलब्ध झालेले आहे. इंग्रजी विभागाच्या वतीने दोन आंतरराष्ट्रीय परिषदांचे आयोजन केले होते त्यात एक ऑन लाईन तर दुसरी परिषद ऑफलाईन होती. या परिषदाना राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय लेखक विचारवंत यांना सहभागी होता आले आहे. तसेच इंग्रजी विभागातील विद्यार्थी विविध स्पर्धांचे आयोजन केले होते तसेच इंग्रजी प्रमाणपत्र कोर्स घेतली आहे त्यात १६ विद्यार्थी सहभागी होते. डॉ. ए.एच. खान यांच्या मार्गदर्शनाखाली एक विद्यार्थी पीएच.डी. झालेला असून प्रा.डॉ. तोंडे सर यांचे Use of Allegory in Geonse orulell's fastion ग्रंथ प्रकाशन झाले.

इतिहास विभाग :

इतिहास विभागाच्या वतीने १५ ऑगस्ट २०२२ रोजी 'तिरंगाध्वज' या भित्तीपत्रकाचे मान्यवरांच्या हस्ते प्रकाशन झाले. २७ सप्टेंबर रोजी जागतिक पर्यटन दिनानिमित्त इतिहास विभागातील विद्यार्थी व शिक्षक यांनी बीड येथील कंकालेश्वराचे परिसर अभ्यास केला २६ जानेवारी २०२३ रोजी संविधानातील मूल्य या विषयावर अभ्यासपूर्ण असे भित्तीपत्रक प्रकाशन झाले. व फेब्रुवारी २०२३ रोजी महात्मा गांधी यांच्या जीवन कार्यावर आधारित शहरातील महाविद्यालय स्तरावर वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन केले स्पर्धेत विजयी झालेले विद्यार्थी - विद्यार्थिनी यांना रोख रक्कम प्रमाणपत्र वितरण झाले.

सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर

महाविद्यालय इतिहास विभाग व मुर्ती शिल्प संशोधन संस्था, संभाजीनगर यांच्या वतीने १०.०२.२०२३ व ११.०२.२३ या दोन दिवस राष्ट्रीय परिषद संपन्न झाली. या विभागातील तज्ञ पुरातत्व विभागातील अभ्यासक, संशोधक सचिन पाटील या परिषदेत मार्गदर्शक म्हणून हजर होते.

भूगोल विभाग :

भूगोल विभागाच्या वतीने शिक्षकपर्व निमित्त १७ ऑगस्ट रोजी भूगोल व स्पर्धा परीक्षा या विषयावर नानासाहेब बांगर यांचे व्याख्यान झाले तसेच ८ सप्टेंबर रोजी पुस्तकवाचन कार्यक्रम संपन्न झाला यात विद्यार्थी सहभागी झाले होते. ११ सप्टेंबर २२ रोजी भूगोल विभाग व जिल्हाधिकारी कार्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने बिंदूसरा धरण क्षेत्रात वृक्षारोपन कार्यक्रम संपन्न झाला. यावेळी १०० वृक्षारोपन झाले.तसेच १६ सप्टेंबर रोजी जागतिक ओझोन दिनानिमित्त प्रा.डॉ. सोमनाथ लांडगे यांचे विशेष व्याख्यान झाले १५ ऑक्टोबर रोजी माजी राष्ट्रपती ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांच्या जयंतीनिमित्त वाचन प्रेरणा दिन निमित्ताने भूगोल विषयाचे संदर्भ ग्रंथ वाचन झाले.

भूगोल विभागाच्या वतीने १४ जोनवारी २०२३ रोजी जागतिक भूगोल दिनानिमित्ताने प्राचार्य मो.ना. गुळवे यांचे व्याख्यान त्यांनी जागतिक पर्यावरण आणि वर्तमान उर्जास्रोत, या विषयावर अभ्यासपूर्ण मार्गदर्शन केले. २१ जानेवारी २०२३ रोजी मौजे सुर्याचीवाडी गावचे आर्थिक-सामाजिक खेडे सर्वेक्षण हे भूगोल विभागातील विद्यार्थ्यांनी केले. २६ जानेवारी २०२३ रोजी कॉसमांस या भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन मान्यवरांनी केले. २ फेब्रुवारी २३ रोजी नकाशा वाचन व नकाशा भरणे कार्यक्रम संपन्न झाला. १४ व १५ फेब्रुवारी २३ रोजी भौगोलिक सहल पनामा पवन उर्जा, मौजे मानमोडी, श्री खंडोबा मंदिर, गोरक्षनाथ मठ इ.ठिकाणी भेटी दिल्या. विभागाच्या प्राध्यापकांनी ४ संशोधनात्मक निबंध लेखन प्रसिद्ध विभागप्रमुख प्रा. पोटे बी. टी. यांना डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाची भूगोल विषयात पीएच.डी. पदवी प्रदान करण्यात आली.

समाजशास्त्र विभाग :

सामाजिक बांधिलकी जोपासत समाजशास्त्र विभागाच्या वतीने विद्यार्थी व समाज घटकांसाठी विविध उपक्रम राबविले आहेत. या विभागाच्या वतीने अनेक विद्यार्थ्यांना ताण-तणावाचे समस्यांचे निराकरण झाले. समाजशास्त्र विभागाच्या वतीने व समुपदेशन केंद्राच्या वतीने विविध वृद्ध आश्रमांना भेट देऊन ताण-तणावाच्या बरोबर अन्नधान्य, औषधे, फळे, वाटप तसेच विकलांग, मानसिक रूग्ण यांना आधार दिला जातो. समाजशास्त्र विभागाचे अभ्यासक विद्यार्थी-विद्यार्थिनी सामाजिक आर्थिक, भटके, विमुक्त विविध स्तरातील लोकांचा सर्वे करतात तसेच शालेय साहित्याची मदत करतात. या विभागाच्या वतीने संगीत थेरेपी, यावर अभ्यागत व्याख्यान, तसेच एक दिवशीय राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन झाले. या चर्चासत्रात विषय: 'भारतातील स्त्रियांचा दर्जा' ४३, अभ्यासक, संशोधकांनी यात सहभाग घेतला होता. तसेच या शोधनिबंधाचे प्रकाशन केसोना रिपोर्टमध्ये झाले. २६ जानेवारी २०२३ ला भिक्तीपत्रकाचे प्रकाशन झाले विषय कोव्हिड-१९ हा होता विविध उपक्रमात प्राध्यापक विद्यार्थी कायम सहभागी होतात.

अर्थशास्त्र विभाग :

अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने जुलै २०२२ मध्ये लोकसंख्या दिन साजरा करण्यात आला. ऑगस्ट महिन्यामध्ये विद्यार्थ्यांना मध्यवर्ती बँकेविषयी माहिती देण्यात आली. १५ ऑगस्ट २०२२ रोजी शेतीवर आधारित उद्योगांचे भिक्तीपत्रक प्रकाशित करण्यात आले. सप्टेंबर महिन्यामध्ये दि. १९.०९.२०२२ रोजी प्राचार्य डॉ. हंगे ए. एस. यांचे क्रिप्टो करन्सी संदर्भात व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. नेहमीप्रमाणे गृहपाठ व वर्ग चाचणी घेण्यात आली. ऑक्टोबर महिन्यामध्ये विद्यार्थ्यांना परीक्षेच्या संदर्भात उपयुक्त मार्गदर्शन करण्यात आले. त्याचबरोबर नोव्हेंबर महिन्यामध्ये बीड शहरातील बचत गटांची माहिती गोळा करण्यात आली. व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. राज्य व राष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये पेपर पाठवणे व सहभाग नोंदवला.

दि. १९.११.२०२२ रोजी अर्थशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थ्यांचा सेमिनार घेण्यात आला. डॉ. बोंडगे एस. जी. यांनी दि. ५.१२.२०२२ ते १९.१२.२०२२ या कालावधीत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ संभाजीनगर येथे ऑनलाईन रिफ्रेशर कोर्स पूर्ण केला. दि. २२.०१.२०२३ रोजी प्राध्यापक डॉ. बोंडगे एस.जी. यांनी स्वातंत्र्य सेनानी रामराव आवरगावकर लॉ कॉलेज बीड येथे नवीन शैक्षणिक धोरण २०२० या विषयावर मार्गदर्शन झाले. २६ जानेवारी २०२३ रोजी अर्थशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांच्या वतीने सार्वजनिक "आय-व्यय" नावाचे भिक्तीपत्रक प्रकाशित करण्यात आले.

संगीत विभाग :

संगीत विभागाने विविध कार्यक्रम प्रसंगी स्वागत गीते, व अनेक स्पर्धामधून विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला यश, नेत्रदीपक कार्ये केले १३ जुलै रोजी कल्पतरू संस्था व संगीत विभागाच्या वतीने गुरुपौर्णिमा निमित्त भक्तीगीतातून गुरुप्रती आदर व्यक्त केला. २५ ऑगस्ट २०२२ रोजी पाऊसगाणी पावसावर आधारित गीत गायन, सादरीकरण झाले. २८ सप्टेंबर २२ रोजी भारतरत्न स्वर्गीय लता मंगेशकर यांनी गायलेली गीते सादरकीण झाले ३ जानेवारी २०२३ रोजी सावित्रीबाई फुले जयंतीनिमित्त स्त्री गीते सादर झाली. संगीत विभागाने कामधेनू वृद्धश्रमात भेट, व गीत गायन कार्यक्रम सादर केला. १ जानेवारी रोजी लोकगीतावर प्रा. सारिका श्रावणे यांचे अभ्यागत व्याख्यान व १४ जानेवारी रोजी भीमगीत गायन व बालरंगभूमी व संगीत विभाग यांच्या वतीने बालगीतावर आधारित गीत गायन झाले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ आयोजित केंद्रीय युवक महोत्सवात हरिनाम बोचरे या विद्यार्थ्यांस मृदंग वादनात द्वितीय क्रमांक प्राप्त झाला. तसेच क्रीडा व युवक संचलनालय आयोजित युवक महोत्सवात लोकगीतगायनात संगीत विभागास द्वितीय क्रमांक प्राप्त तसेच डॉ. बा.आं.म.वि. नामविस्तारदिनानिमित्त भीमगीत गायन स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक त्यात श्रेया सरकटे, पवन शिंदे, विजय कोरडे, सिद्धेश्वरी कोकाटे, शुभांगी मोरे, तनिष्का गडदे, पुनम

धुताडमल, रेणूका राखे, अनुपमा कोकाटे, अश्विनी कोकाटे, विष्णू राठोड, किशोर गायकवाड, राहूल तुरूकमारे यांनी यशस्वी सहभाग नोंदवला.

नाट्यशास्त्र विभाग :

नाट्यशास्त्र विभागाच्या वतीने बीडच्या सांस्कृतिक वैभवात सातत्याने अनेक कार्यक्रमांचे आयोजन, यश, प्राप्त केले आहे. विभागाचे पदवीचे विद्यार्थी महेश जगताप व रंगनाथ अडागळे हे मुंबई विद्यापीठात पदव्युत्तर शिक्षण घेत आहेत.

दि. १५ ऑगस्ट २०२२ रोजी विभागाचे भिक्तीपत्रक, सांस्कृतिक कार्यक्रम व मी हिंदुस्थानी या नाटकाचा प्रयोग सादरीकरण, पी. डी. कुलकर्णी अहमदनगर, तसेच जेष्ठ नागरिक कार्यक्रम आयोजन आणि विभागाचा माजी विद्यार्थी मेळावा सहभाग, तसेच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ युवक महोत्सवात लावणी प्रथम, लोकनाट्य द्वितीय, लोकनृत्य द्वितीय, एकांकिका तृतीय, पुरस्कार प्राप्त झाले.

तसेच एम.जी.एम. विद्यापीठ व नाट्यशास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने फिल्म मेकिंग कार्यशाळा ६ डिसेंबर २०२२ रोजी संपन्न झाली. डॉ. जयंत शेवतेकरांचे अभ्यागत व्याख्यान संपन्न झाले. ते विभागाच्या वतीने औरंगाबाद येथे एकांकिका स्पर्धेत एकांकिकेचे सादरीकरण २० विद्यार्थी सहभागी, बालनाट्य स्पर्धेचे सादरीकरण तसेच क्रीडा विभागाच्या सांस्कृतिक महोत्सवात लोकनृत्यावर जिल्हास्तरावर प्रथम पुरस्कार, प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर यांच्या सेवागौरव समारंभ संपूर्ण तयारी, आणि चित्रशिल्प प्रदर्शन, १७, १८ फेब्रुवारीत संपन्न झाले. २६ जानेवारी २३ रोजी आझाद हिंदची गाथा, नाट्यप्रयोग विभागाच्या वतीने सादर, ७ जानेवारी २०२३ रोजी सायबर गुन्हे जनजागृती पथनाट्य, एन.एस.एस. शिबीरात सुर्याचीवाडी येथे सांस्कृतिक कार्यक्रम सहभाग, १४ व १५ फेब्रुवारी २०२३ रोजी स्नेहसंमेलनात सहभाग.

एस.आर.टी. महाविद्यालय, सौ.के.एस.के. महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने महिलांचे रंगभूमी वरील योगदान दिनानिमित्त एक दिवशीय ऑनलाईन परिषदेचे आयोजन, प्रमुख मार्गदर्शन सहभाग, अर्चना

श्रीवास्तव, जयपूर, अनघा देशपांडे गोवा, विना लोकर बेळगाव, शुभांगी भुजबळ मुंबई, तसेच अंबाजोगाई येथील नाट्य प्रशिक्षण शिबीरात चार विद्यार्थी सहभागी विद्यार्थी, रविंद्र हातागळे, अजित चव्हाण, शितल चव्हाण मोनिका पारवे व विविध उपक्रमात नाट्यशास्त्र विभागाचा सक्रीय सहभाग आहे.

लीकप्रशासन व राज्यशास्त्र विभाग :

दि. ०१.०८.२०२२ रोजी सौ.के.एस.के. महाविद्यालय व बलभीम महाविद्यालय यांच्या विद्यमाने भारतीय स्वातंत्र्याची ७५ वर्षे व पुढील वाटचाल या विषयावर डॉ. संग्राम मोरे राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख शहीद भगतसिंग विद्यालय किल्लारी यांचे ऑनलाईन अतिथी व्याख्यान. दि. १५.०८.२०२२ रोजी स्वतंत्र्य दिनाच्या औचित्याने एक देश एक निवडणूक या विषयावर तयार केलेले भिक्तीपत्रक प्रकाशन संपन्न. दि. २८.०९.२०२२ रोजी जागतिक माहिती अधिकार दिनाचे औचित्य साधून माहिती अधिकार कायदा २००५ या विषयावर डॉ. आर. काळे राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख बलभीम महाविद्यालय यांचे अतिथी व्याख्यान आयोजित केले. दि. २५.०१.२०२३ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त प्राचार्य डॉ. ए.एस. हांगे यांचे राष्ट्रीय मतदार जागृती अभियान या विषयावर अतिथी व्याख्यान. दि. २६.०१.२३ रोजी प्रजासत्ताक दिनानिमित्त महाराष्ट्रातील पंचायतराज व्यवस्था या विषयावर विद्यार्थ्यांनी निर्माण केलेले भिक्तीपत्रक प्रकाशन समारंभ मान्यवरांच्या हस्ते संपन्न.

गृहशास्त्र विभाग :

गृहशास्त्र विभागाच्या वतीने १६ जुलै रोजी नॅपकीन चा उपयोग करून गुलाब फुले बनवून त्यापासून पुष्पगुच्छ बनविण्याचे प्रशिक्षण देण्यात आले १८ जुलै रोजी बालकांचा विकास या विषयावर चर्चासत्राचे आयोजन केले. गृहशास्त्र विभागातर्फे कागदी पिशवी बनविण्याचे प्रशिक्षण संशोधक विद्यार्थीनी कु. मनिषा राठोड यांनी दिले. शहरातील संस्कार विद्यालयास अभ्यास संशोधनपर भेट देण्यात आली होती. ८ ऑगस्ट २२ रोजी संशोधक विद्यार्थी करिता ऑनलाईन पद्धतीने विद्यापीठाच्या

अधिष्ठाता प्रोफेसर चेतना सोनकांबळे यांनी मार्गदर्शन केले १५ ऑगस्ट रोजी भितीपत्रक प्रकाशन झाले.

राष्ट्रीय पोषण सप्ताहानिमित्त एक दिवशीय ऑनलाईन परिषद संपन्न झाली. मॉकटेल ड्रिक्सचे डेमोस्ट्रेशन विद्यार्थ्यांना देण्यात आले त्यात पदव्युत्तर विभागातील विद्यार्थीनी प्रतिक्षा गोरे, ज्योती गोरे यांचा २३ ऑगस्ट २२ रोजी कुलगुरूंच्या हस्ते सत्कार केला. २६ जानेवारी २३ रोजी भितीपत्रक प्रकाशन झाले. विभाग प्रमुख डॉ. माया खांदाट यांना २०२२ चा सावित्रीबाई फुले राष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त झाला. स्नेहसंमेलनात हस्तकला वस्तु प्रदर्शन विभागाच्या वतीने सहभाग घेतला विभागाची संशोधक कु. मनिषा राठोड यांना डॉ. माया खांदाट यांच्या मार्गदर्शनाखाली पीएच.डी. पदवी प्रदान झाली.

ग्रंथालय विभाग :

ग्रंथालय विभागाची स्वतंत्र इमारत असून संगणक, क्लॉड ५ बेस LIBMAN या सॉफ्टवेअरचा वापर केला जातो. सर्व भाषा सामाजिकशास्त्र, विज्ञान यांच्या ग्रंथांचा संग्रह उपलब्ध आहे. तसेच सर्व भाषेतील कथा, कादंबरी, नाटके चरित्र आत्मचरित्र, स्पर्धा परीक्षा, मासिके त्रैमासिके संदर्भ ग्रंथ, ज्ञानकोश, विश्वकोश भरपूर प्रमाणात आहेत. ज्ञानकोश, विश्वकोश विद्यार्थी वापरतात. शै.वर्ष २०२२-२३ मध्ये १२०५ नवीन ग्रंथ खरेदी केली आहेत. महाविद्यालयात सर्व भाषा व शाखेचे ९७,५५८ ग्रंथांची संख्या आहे. मराठी विभाग व ग्रंथालय विभाग यांच्या वतीने २० जानेवारी २३ रोजी ग्रंथप्रदर्शनाचे आयोजन केले होते. Inlibnet-N-List अंतर्गत ३१ लाख ३५००० E-Journal ची वर्गणी भरलेली आहे. एस.आर. रंगनाथन यांची जयंती विभागाच्या वतीने साजरी केली सर्व वाचकांसाठी मोबाईल ॲपची सुविधा आहे शिवाय ग्रंथालयाच्या वतीने नॅशनल डिजिटल लायब्ररीचे ट्रेनिंग देण्यात आले.

प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर यांच्या वतीने ग्रंथालयास १९२ ग्रंथ भेट देण्यात आले आहेत तसेच उपप्राचार्य डॉ. संजय पाटील देवळाणकर यांनी १० ग्रंथ ग्रंथालयास भेट दिले आहेत. तसेच प्रा. डॉ. महेशमाळकर यांनी ५ ग्रंथ भेट देवून वाचकांना प्रोत्साहन दिले.

विभागाच्या वतीने ग्रंथालय व्यवस्थापन कोर्स चालविला जात आहे. शिवाय प्रत्येक वर्ष उत्कृष्ट वाचक पुरस्कार दिला जातो.

क्रीडा विभाग :

शै. वर्ष २०२२-२३ या वर्षात क्रीडा विभागातील विद्यार्थ्यांनी सर्व क्रीडा प्रकारात सहभाग घेऊन नेत्रदिपक कार्य केले जलतरणमध्ये १०० व २०० फ्रीटाईलमध्ये तृतीय तर मिडल क्रीडा प्रकारात द्वितीय स्थान प्राप्त केले ज्युडोमध्ये ६५ कि. वजन गटात द्वितीय क्रमांक प्राप्त केला तर तायक्रांदो क्रीडा प्रकारात एक सुवर्ण तर दोन सिलव्हर मेडल मिळवले. मैदानी क्रीडा प्रकारात १६९९ मि. व ४०० मी. धावणेमध्ये मुली गटात सिलव्हर पदक मिळविले तसेच व्हॉलीबॉल क्रीडा प्रकारात महाविद्यालयाचा संघ विद्यापीठातून उपविजेता होऊन त्यातील पाच खेळाडू विद्यापीठ संघाला क्रीडा महोत्सव स्पर्धेत विजेता ठरला. आंतरविद्यापीठ अखिल भारतीय स्पर्धेत या खेळाडुंनी विद्यापीठ संघास स्थान मिळवून दिले त्यामुळे विद्यापीठाचा संघ खेळो इंडिया स्पर्धेकरिता पात्र ठरला आहे.

विविध क्रीडा स्पर्धेत पदक प्राप्त केले त्यात महाविद्यालयीन कबड्डी स्पर्धेत उपविजेता संघ, वेटलिफ्टिंग स्पर्धेत १२० वजन गटात, सिलव्हर, पॉवर लिफ्टिंगमध्ये सिलव्हर पॉवर लिफ्टिंगमध्ये सिलव्हर, हॉलीबॉल क्रीडा प्रकारात, संय्यद मुशरफ, राजन ठोमस, महंमद अन्सार, मोहसीन व ऍलन वर्गीस, यांनी विद्यापीठ संघात खेळो इंडिया स्पर्धेत स्थान मिळविले.

विभागाच्या वतीने २८ ऑगस्ट रोजी क्रीडा दिनानिमित्त भितीपत्रक प्रकाशन कबड्डी स्पर्धेचे बी ओन स्पर्धांचे आयोजन क्रिकेट सराव शिबीर आयोजन, उन्हाळी क्रीडा सराव शिबीराचे आयोजन केले होते. प्रा.डॉ. भागचंद सानप क्रीडा संचालक अभ्यास मंडळावर निवडून आले आहेत. कनिष्ठ महाद्यालयीन विद्यार्थी यशस्वी सहभाग गोळाफेक क्रीडा प्रकारात व आघाव अर्थन याने ब्राझ पदक प्राप्त केले. कोल्हे स्वप्नील मार्शल आर्ट मध्ये ब्राझ पदक प्राप्त केले. धनुर्विद्या करिता जयदत्त नेटके राज्य स्पर्धेसाठी पात्र ठरला आहे. असे अनेक खेळाडुंनी नेत्रदिपक कार्य केले आहे. ****

संगणक विभाग :

दि. ०५.०८.२०२२ रोजी जिल्हास्तरीय शिष्यवृत्ती प्रशिक्षण शिबीर संगणक विभागात संपन्न १५.८.२०२२ रोजी भित्तीपत्रक प्रकाशन मान्यवरांचे हस्ते संपन्न. १४ सप्टेंबर रोजी संगणक विभागातील विद्यार्थ्यांनी चर्चासत्रात सहभाग घेतला १५ ऑक्टोबर २२ रोजी डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम यांच्या जयंती निमित्त अजितकुमार मिल्लीया महाविद्यालय यांचे व्याख्यान संपन्न २६ जानेवारी २०२३ रोजी प्रजासत्ताक दिनानिमित्त भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन झाले ३१ जानेवारी २३ रोजी शिवाजी विद्यालयाचे वर्ग ९ वीचे संगणक विभागास अभ्यास भेट संपन्न झाली. १४ फेब्रुवारी २३ रोजी संगणक विभागातील विद्यार्थ्यांनी स्नेह संमेलनात विज्ञान प्रदर्शनात प्रथम पुरस्कार प्राप्त केला.

२४.३.२३ ते २७.३.२३ या काळात सैनिकी विद्यालय बीड येथे १२ वी वर्गाच्या विद्यार्थ्यांनी जनरल नॉलेज परीक्षा संपन्न प्रा.डॉ. शेख ए. आर. यांचे अनेक महाविद्यालयात अभ्यासपूर्ण व्याख्यान झाले.

गणित विभाग :

शै.वर्ष २०२२-२३ गणित विषयात पदव्युत्तर शिक्षणासाठी सौ.के.एस.के. महाविद्यालयात सोय झाली. १५ ऑगस्ट २२ रोजी गणित विभागाने भित्तीपत्रक प्रकाशन केले. ४ ऑक्टोबर २२ रोजी विज्ञान मंडळ आयोजित जिल्हास्तरीय विज्ञान प्रदर्शनात जिम्नॅट्रीकल मॉडेलला तिसरा क्रमांक मिळाला. विभागातील प्रा.डॉ. गजानन श्रीमंगले व प्रा. शंकर राऊत यांचे ग्रंथ प्रकाशन झाले. प्रा. शंकर राऊत यांचा नागपूर येथे संपन्न झालेल्या १०६ व्या इंडियन सायन्स काँग्रेस सहभाग घेऊन शोधनिबंध वाचन झाले. विभागातील गणित विषयाचे सहा विद्यार्थी शहरातील मिल्लीया महाविद्यालयात ११ व्या फिजीक्स-मॅथ नॉलेज टेस्ट २०२३ मध्ये सहभागी झाले होते. २२ डिसेंबर रोजी राष्ट्रीय गणित विषय दिन निमित्ताने डॉ. व्ही.बी. कुलकर्णी यांचे व्याख्यान झाले ६ फेब्रुवारी रोजी एक दिवशीय राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन झाले १४ फेब्रुवारी २३ रोजी स्नेह संमेलनानिमित्त विज्ञान प्रदर्शनात

विद्यार्थ्यांचा सहभाग तसेच प्रा. अक्षय डोंगरदिवे यांनी नेट सेट परीक्षा संदर्भात मार्गदर्शन संपन्न झाले.

विभागातील प्रा.डॉ. गजानन श्रीमंगले यांची डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाच्या गणित अभ्यास मंडळावर निबंध प्रकाशन, व शोधनिबंध वाचनात सहभाग झाला आहे. प्रा. शंकर राऊत यांना डॉ. बा.आं.म.वि. गणीत विषयात पीएच.डी. पदवी प्रदान केली.

भौतिकशास्त्र विभाग :

भौतिकशास्त्र विभागाने २०२२-२३ मध्ये काही उपक्रम राबविले आहेत त्यात १५ ऑगस्ट २२ रोजी 'जर्निहू मून' हे भित्तीपत्रक प्रकाशन झाले २० ऑगस्ट २२ रोजी राजीव गांधी अक्षय उर्जा दिनानिमित्त उर्जा वाचविण्यासाठी उपाय या विषयावर चर्चासत्र झाले त्यात ४४ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला Smoke Absorber model सादर केले. ३० ऑक्टोबर रोजी डॉ. रूपाली कुलकर्णी यांचे विद्यार्थ्यांसाठी अभ्यागत व्याख्यान झाले ३१ जानेवारी २३ रोजी श्री शिवाजी विद्यालय बीडच्या ९ वीच्या विद्यार्थ्यांनी भौतिकशास्त्र विषयासंबंधी प्रात्यक्षिक संबंधी माहिती दिली. २६ जोनवारी २३ रोजी भित्तीपत्रक प्रकाशन झाले.

डॉ. महेशमाळकर यांच्या Heat and Thermodynamics बी.एस्सी.प्रथम वर्षे ग्रंथ प्रकाशन झाले. राष्ट्रीय विज्ञान दिनानिमित्त भौतिकशास्त्र फिजिक्स क्विझ स्पर्धा परीक्षा संपन्न स्नेह संमेलनानिमित्त विज्ञान प्रदर्शनात सहभाग नोंदवला. विभाग प्रमुख डॉ. शिवानंद क्षीरसागर यांची २८ मार्च २३ रोजी प्राचार्यपदी निवड झाली. तसेच विभागाच्या वतीने दिनदयाळ प्रतिष्ठाणच्या संयुक्त विद्यमाने प्रमाणपत्र कोर्स चालविला जाते. विभागातील प्राध्यापकांची चर्चासत्र परिषद शोधनिबंध सादरीकरण झाले.

प्राणीशास्त्र विभाग :

प्राणीशास्त्र विभागाच्या वतीने प्रतिवर्षाप्रमाणे याही वर्षी १ ऑक्टोबर २२ ते ७ ऑक्टोबर २२ या काळात राष्ट्रीय वन्यजीव सप्ताहाचे आयोजन करण्यात आले होते. या काळात वन्यजीवांची रांगोळी चित्रकला व निसर्गभेट कार्ड स्पर्धा वन्यजीव न्हासाची कारणे व उपाय या विषयावर वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन केले होते

६ ऑक्टोबर २२ रोजी प्रा.डॉ. मोमीन रईस यांचे अभ्यासपूर्ण अभ्यागत व्याख्यान झाले त्याचप्रमाणे पेट शेलरल या वन्यजीव संरक्षण व संवर्धन संस्थेतर्फे सदस्य नोंदणी अभियान व वन्यजीवांची माहिती विद्यार्थ्यांना देण्यात आली आहे.

प्राणीशास्त्र विभागाची प्रा.डॉ. महादेव काळे यांना World Award for Reserch of Development 2022 या आवाडने सन्मानीत करण्यात आले. १ नोव्हेंबर २२ झारखंड येथील IASR संशोधन संस्थेतर्फे प्रदान करण्यात आला. तसेच त्यांनी जबलपूर येथील आंतरराष्ट्रीय परिषदेत शोधनिबंध वचान झाले. ४ ऑक्टोबर २२ रोजी झत्तलेल्या जिल्हास्तरीय विज्ञान प्रदर्शनात प्राणीशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांनी प्रयोगाचे सादरीकरण केले.

२१.२.२३ रोजी पदव्युत्तर विभागातील विद्यार्थ्यांनी नवव्या राष्ट्रीय पोस्टर सादरीकरण विज्ञान आणि तंत्रज्ञानातील आधुनिक प्रवाह या विषयावर फुलपाखरांचे अनुकुलन पोस्टरचे सादरीकरण झाले. प्रा.डॉ. पी.बी. सिरसट यांचे आंतरराष्ट्रीय शोधपत्रिकेत ५ शोधनिबंधाचे प्रकाशन झाले तसेच एक पुस्तक प्रकाशन झाले. प्रा.डॉ. शेळके ए.एन. यांचे दोन संशोधनपर निबंध प्रकाशित झाले तसेच दोन राष्ट्रीय परिषदेत सहभाग. प्राणीशास्त्र विभागाचे संशोधन केंद्र असून १२ विद्यार्थी पीएच.डी. संशोधन करित आहेत विभागातील सर्व प्रा.डॉ. शेळके ए.एन., डॉ. काळे एम.के., डॉ. सिरसट पी.बी. संशोधक मार्गदर्शक आहेत.

वनस्पतीशास्त्र विभाग :

वनस्पतीशास्त्र विभागाच्या वतीने ३०.१२.२०२२ रोजी राजे संभाजी क्रीडांगणावर आयोजित कृषि महोत्सवात ४५ पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांनी भेट देवून अभ्यास सहल संपन्न झाली. दि. ९.१२.२३ रोजी डॉ. संजय मस्के यांनी करिअर ऑफलाईन सायन्स या विषयावर अभ्यासपूर्ण व्याख्यान झाले संशोधक मार्गदर्शन केंद्र वनस्पतीशास्त्र विभाग यांच्या वतीने शेतकरी अभ्यास सहलीचे गेवराई येथे किसान कृषि प्रदर्शनास भेट देवून संपन्न झाली.

शास्त्रज्ञ प्रा.डॉ. व्ही. एस. कोठेकर यांच्या नावे दि. ६.२.२३ ते ११.२.२३ याकालावधीत ऑनलाईन व्याख्यान झाले वनस्पतीशास्त्र विभाग संशोधन केंद्रात १० विद्यार्थी पीएच.डी. करित आहेत विभाग प्रमुख डॉ. संतोष तळेकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली ५ विद्यार्थ्यांना पीएच.डी.पदवी प्राप्त केली. शिवाय त्यांनी जागतिक संशोधकाच्या क्रमवारीत स्थान मिळविले आहे.

रसायनशास्त्र विभाग :

विभागामार्फत १५ ऑगस्ट २०२२ रोजी वॉलपेपर प्रेझेंटेशन मध्ये विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला यामध्ये विद्यार्थ्यांनी 'केमिस्ट्री वर्सेस कोविड टाईम लाईन' या विषयावर वॉलपेपर प्रकाशित केला यासाठी त्यांना रसायनशास्त्र विभागातील प्राध्यापकांचे मार्गदर्शन लाभले. रसायनशास्त्र

विभागात दि. ५ सप्टेंबर २२ रोजी स्टुडन्ट सेमिनारचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवून प्रत्यक्ष अनुभव घेतला. तसेच विद्यार्थ्यांना प्राध्यापकांनी मार्गदर्शनही केले. २० सप्टेंबर २२ रोजी विभागामार्फत गेस लेक्चरचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी प्राध्यापक शेंडगे सर, विभागप्रमुख, रसायनशास्त्र विभाग वैष्णवी महाविद्यालय, वडवणी, यांनी बी.एस्सी. प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. ७ डिसेंबर २२ रोजी महाविद्यालयामध्ये मा. जयदत्त अण्णा क्षीरसागर यांच्या वाढदिवसानिमित्त नॅशनल लेवल केमिस्ट्री क्विझ या स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये कर्नाटक, ओडिसा, झारखंड, तामिळनाडू, आंध्रप्रदेश, केरळ, पश्चिम बंगाल, हिमाचल प्रदेश, पंजाब पदुचेरी, मध्यप्रदेश, गुजरात, महाराष्ट्र आदी वेगवेगळ्या राज्यांमधून १४५७ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला व विद्यार्थ्यांना प्रथम, द्वितीय, तृतीय पारितोषिकाचे वाटप करण्यात आले. विभागामार्फत जानेवारीमध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ संभाजीनगर आयोजित 'अविष्कार २०२२' मध्ये बी.एस्सी.द्वितीय वर्षातील रसायनशास्त्र विभागाची विद्यार्थीनी खाडे ऋतुजा हिने सहभाग नोंदवला. विभागामार्फत ३१ जानेवारी २३ रोजी 'स्कूल कॉलेज इंटरॅक्शन' मध्ये श्री शिवाजी विद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी विभागास भेट दिली.

त्यामध्ये विद्यार्थ्यांना रसायनशास्त्राचे निवडक प्रात्यक्षिक करून दाखवण्यात आले यामध्ये विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला द्वितीय सत्रामध्ये १ फेब्रुवारी २३ रोजी प्रा.डॉ. ए.जे. खानसर, प्रोफेसर, मिलीया आर्ट्स, सायन्स कॉलेज बीड यांनी बी.एस्सी. प्रथम वर्ष व द्वितीय वर्ष विद्यार्थ्यांना 'बेसिक कन्सेप्ट ऑफ केमिस्ट्री' या विषयावर लेक्चर घेतले.

सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग :

जून २०२२ मध्ये सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागात मायक्रो बायोलॉजी सोसायटी ऑफ इंडियाची स्टुडंट यूनियट ची स्थापना करण्यात आली. या युनिटमध्ये पदवी व पदव्युत्तरच्या विद्यार्थ्यांनी नोंदणी केली. या संस्थेतर्फे वर्षभर विविध देशातून सूक्ष्मजीवशास्त्र शास्त्रज्ञांचे मार्गदर्शन व विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.

सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागाच्या वतीने अनेक ठिकाणी रक्तगट तपासणी कार्यक्रम आयोजित केले. दि. १०.१०.२२ रोजी बहीरवाडी या खेड्यामधील प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांचे सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांनी रक्तगट व आरोग्य तपासणी केली. दि. १५.१०.२२ रोजी के.एस.के.महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांची रक्तगट, बी.पी. शुगर तपासणी करण्यात आली.

दि. २२.१.२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने सुर्याचीवाडी या गावातील ग्रमस्थांची रक्तगट तपासणी करण्यात आली. या श्र.वर्षामध्ये विद्यार्थ्यांनी जिल्हास्तरीय विज्ञान प्रदर्शनात Lumpy disease of Low Kidny stone १५ ऑगस्ट व २६ जानेवारीला पदवी व पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांनी पोस्टर प्रेझेंटेशन केले. दि. २.२.२३ ला मिलीया महाविद्यालयात झालेल्या नॅशनल लेव्हल पोस्टर प्रेझेंटेशनमध्ये GEMS आणि Golden Rice हे दोन पोस्टर प्रेझेंटेशन बी.एस्सी. तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांनी केले.

दि. ३१.१.२३ रोजी शिवाजी विद्यालयाच्या आठवी व नववी च्या विद्यार्थ्यांनी सूक्ष्मजीवशास्त्र प्रयोगशाळेला भेट देऊन प्रयोग साधने कशी चालतात याची माहिती घेतली.

दि. १०.२.२३ रोजी सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागातील

३८ मुलांनी नॅशनल मायक्रोऑलपीयाड परीक्षेमध्ये सहभाग घेतला. यात बहुपर्यायी प्रश्न, निबंध स्पर्धा, प्रेझेंटेशन पेंटिंग अशा सर्व स्पर्धेत विद्यार्थ्यांनी यशस्वीरित्या सहभाग घेतला. सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागात संशोधन केंद्र असून १७ विद्यार्थी संशोधन करतात यावर्षी तीन विद्यार्थ्यांना (Ph.D.) पदवी मिळाली.

महिला कक्ष :

महिला कक्ष व कल्पतरू यांच्या संयुक्त विद्यमाने प्राइड पावर एक्सपो दि. ६ व ७ ऑगस्ट २२ रोजी आयोजन जिल्हाभरातील महिला उद्योजकांचा सहभाग. विभागाच्या वतीने व सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागाच्या वतीने १० सप्टेंबर २२ रोजी बहीरवाडी येथील महिलांची आरोग्य तपासणी त्यासाठी होमिओपॅथीक मेडिकल महाविद्यालयाने मदत केली. तसेच डॉ. सुदाम मोगले यांनी मानसिक आरोग्य या विषयावर अभ्यासपूर्ण व्याख्यान दिले. १८ ऑक्टोबर २२ रोजी डॉ. न.पु. काळे यांनी भारतातील स्त्रीवाद या विषयावर मार्गदर्शन केले. १७ डिसेंबर रोजी प्लास्टिकला पर्याय सुती कपडा पर्यावरण पूरक पिशवी शिलाई प्रशिक्षण देण्यात आले. सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंती निमित्त श्रीमती नागाभिडे मॅडम यांचे विवाहपूर्व समुपदेशन या विषयावर व्याख्यान झाले. १८ जानेवारी २३ रोजी डॉ. संध्या जोगदंड यांचे संसर्गजन्य आजार बचाव उपचार या विषयावर सुर्याचीवाडी येथील महिलांना मार्गदर्शन केले तसेच डॉ. माया खांदाट यांनी बालविवाहाची कारणे व अल्पवयीन विवाह थांबविण्याचे उपाय व फायदे यावर सुर्याचीवाडी येथील महिला व मुलींना मार्गदर्शन केले. १ फेब्रुवारी २३ रोजी वृद्धाश्रमास भेट व खाद्यपदार्थ वाटप केले १३ फेब्रुवारी रोजी समाजशास्त्र व महिला कक्षाचे भारतीय स्त्रीचा दर्जा या विषयावर परिषद घेऊन निबंधाचा केसोना रिपोर्ट अंक प्रकाशित केला त्याच रोजी महिला कक्षाच्या वतीने जिल्हा न्यायालय, बीड येथील अॅड. सारिका कुलकर्णी व अॅड. वर्षा दळवी यांचे महिलाविषयक कायदे यावर व्याख्यान झाले. यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपप्राचार्य, प्राध्यापिका, विद्यार्थींनी बहुसंख्येने उपस्थित होत्या.

वाद-विवाद स्पर्धा :

विद्यार्थी कल्याण आणि श्री. सोनाजीराव क्षीरसागर आंतर महाविद्यालयीन वाद-विवाद स्पर्धा समितीच्या वतीने शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ मध्ये महत्वपूर्ण उपक्रम राबवण्यात आले. त्यामध्ये दि. १६ ते १९ ऑक्टोबर २०२२ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ संभाजीनगर अंतर्गत घेण्यात आलेल्या केंद्रीय युवक महोत्सवामध्ये महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी प्रस्तुत समिती मार्फत सहभाग नोंदवला. यामध्ये अनामिका अहिरे ही विद्यार्थिनी लावणीमध्ये प्रथम आली, हरीनाम बोचरे हा विद्यार्थी मृदंगवादनात द्वितीय आला असून अपूर्वा सोनवणे, श्वेता पाटील, पल्लवी दहिफळे, स्नेहल जोगदंड, सरिता ठोके, मोनिका पारवे, प्रतिक्षा राऊत, शैला माने, शितल चव्हाण पुजा कोठुळे या विद्यार्थिनींनी सादर केलेल्या लोकनृत्यास प्रथम क्रमांक मिळाला.

किशोर गायकवाड, अजित चव्हाण, रोहन गडसिंग, सरिता ठोके, राहूल गोत्राळ, रूपाजी वाघमारे, सिद्धेश्वर सुर्यवंशी, अनिकेत वाघमारे आणि सागर झुंगे या विद्यार्थ्यांनी सादर केलेल्या एकांकिकेसाठी तिसरे बक्षीस मिळाले.

मंगळवार दि. २० डिसेंबर २०२२ रोजी या समितीच्या वतीने अल्पसंख्यांक हक्क दिवस साजरा करण्यात आला. यावेळी मार्गदर्शन करण्यासाठी श्री. अशोक तांगडे आणि श्रीमती मनिषा तोकले या दांपत्यला बोलावण्यात आले होते. शनिवार दि. १४ जानेवारी २०२३ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, संभाजीनगरचा नामविस्तार दिनही याच समिती अंतर्गत करण्यात आला. या निमित्ताने भीमगीत कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

गुरूवार दि. १२ जानेवारी २०२३ रोजी विद्यापीठ नामविस्तार दिनानिमित्त विद्यापीठामध्ये आयोजित करण्यात आलेल्या भीमगीत गायन स्पर्धेमध्ये पवन शिंदे, विष्णू राठोड, किशोर गायकवाड, विजय कोरडे हे विद्यार्थी महाविद्यालयाचा संघ घेवून सहभागी झाले होते. स्पर्धेमध्ये या संघाला दुसरे पारितोषिक देवून गौरविण्यात आले.

बुधवार दि. २५ जानेवारी २०२३ रोजी श्री. सोनाजीराव क्षीरसागर आंतर महाविद्यालयीन

वाद-विवाद स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये वेगवेगळ्या महाविद्यालयातून एकूण ११ संघांनी सहभाग नोंदवला होता. स्पर्धेचे आकर्षण असलेले ढाल हे बक्षीस राजर्षि शाहू महाविद्यालय, लातूरच्या संघाने पटकावले. तसेच वैयक्तिक स्वरूपाचे पहिले व दुसरे बक्षीसही याच महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी मिळविले. ****

माजी विद्यार्थी समिती अहवाल :

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयात माजी विद्यार्थी समिती कार्यरत असून विद्यार्थीपयोगी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन या माध्यमातून वेळोवेळी केले जाते.

सन २०२२-२३ या शैक्षणिक वर्षामध्ये ३.१२.२०२२ रोजी महाविद्यालयात माजी विद्यार्थी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. नवगण शिक्षण संस्थेच्या उपाध्यक्षा डॉ. दीपा क्षीरसागर यांच्या अध्यक्षतेखाली व लोककला अकादमी, मुंबईचे प्राध्यापक डॉ. गणेश चंदनशिवे, माजी विद्यार्थी संस्थेचे अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. मोहम्मद इलियास यांच्या प्रमुख उपस्थितीमध्ये हा माजी विद्यार्थ्यांचा मेळावा मोठ्या उत्साहात संपन्न झाला. यावेळी 'सोनकेशर' या स्मरणिकेचे प्रकाशन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. या मेळाव्यास साधारणतः १७५ माजी विद्यार्थ्यांनी हजेरी लावली होती.

मंगळवार दि. ३१ जानेवारी २०२३ रोजी समितीच्या वतीने अभ्यागत व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. महाविद्यालयाचे माजी विद्यार्थी व मिळीया महाविद्यालयाचे इंग्रजी विभाग प्रमुख डॉ. अब्दूल अनिस यांनी भाषा विषयातील रोजगाराच्या संधी या विषयावर विद्यार्थ्यांना विस्तृत स्वरूपात मार्गदर्शन केले. यावेळी प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ. संजय पाटील देवळाणकर, डॉ. शिवाजी शिंदे, पदव्युत्तर विभागाचे डॉ. सतिश माऊलगे आदींची उपस्थिती होती. प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर यांच्या सुचनेनुसार माजी विद्यार्थी समितीच्या वतीने महाविद्यालयात सहा सौर उर्जा पथदिवे बसविण्यात आले. तसेच प्राणीशास्त्र विभागाचे प्रोफेसर डॉ. महादेव काळे यांनी माजी विद्यार्थी समितीस ५१००० रु. देणगी स्वरूपात मदत केली. माजी विद्यार्थी संस्थेचे २०२१-२२ या वर्षाचे लेखा परिक्षण करण्यात आले. ****

एन.सी.सी. विभाग :

२० जून २२ रोजी यशवंतराव चव्हाण लॉ कॉलेज परिसर स्वच्छता मोहिम संपन्न २१ जून रोजी विभागाच्या वतीने जिल्हा क्रीडा संकुल येथे आंतरराष्ट्रीय योगदिन साजरा २४ जून रोजी अंमली पदार्थ सेवन प्रतिबंध शपथ कार्यक्रम संपन्न, २६ जुलै २२ रोजी कारगील विजयदिन साजरा डॉ. निपुन विनायक यांचे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन तसेच जुलै ते ऑगस्ट पोलीस भरती प्रशिक्षण शिबीर विभागाच्या वतीने घेतले. १२ ऑगस्ट रोजी प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर यांच्या मार्गदर्शनाखाली हर घर तिरंगा जनजागरण मोहिम संपन्न, १३ ते १५ ऑगस्ट २०२२ दरम्यान ध्वजारोहण कार्यक्रम सहभाग १५ ऑगस्ट २२ रोजी संस्था सचिव डॉ. भारतभूषण क्षीरसागर यांना सन्मान गार्ड व परेड संचलन, २ ते १७ ऑगस्ट २२ स्वराज्य सप्ताह विभागाने साजरा केला, १७ ऑगस्ट रोजी लायन्स नायक बाबासाहेब बांगर यांचे व्याख्यान, २० ऑगस्ट २२ रोजी सदभावना दिन संपन्न, २४ ऑगस्ट २२ रोजी 'युद्धकला' वर नायक कदम यांचे व्याख्यान संपन्न, २३ ऑगस्ट रोजी विद्यापीठ वर्धापन दिन निमित्त ध्वजारोहण संपन्न, ११ सप्टेंबर २२ रोजी जिल्हाधिकारी कार्यालय एन.सी.सी. विभागाचे वृक्षारोपन कार्यक्रम, १७ सप्टेंबर २२ रोजी एकता रॅलीचे आयोजन, ९ नोव्हेंबर २२ रोजी भारतीय सैन्यातील अग्निवीर निवड झालेल्यांना मार्गदर्शन २७ नोव्हेंबर २२ रोजी एन.सी.सी. दिनानिमित्त रक्तदान शिबीर संपन्न, २१ डिसेंबर रोजी विभागाचे भास्तीय सैनिक व महाराष्ट्र सुरक्षा दलात भरती निमित्त सत्कार संपन्न, १३ जानेवारी २३ रोजी रस्ता सुरक्षा सप्ताह निमित्त मार्गदर्शन, १६ जानेवारी २३ रोजी विभागाने बी.सी. प्रमाणपत्र परीक्षा आयोजन, सम्मान गार्ड व परेड संचलन विभागाच्या वतीने सहभाग, ३० जानेवारी २३ रोजी हुतात्मा दिन संपन्न, २३ मार्च शहीद दिन साजरा, विभागाचा फायरिंग कॅम्पमध्ये सहभाग, कॅप्टन डॉ. पोटे यांची बीड एन.सी.सी. सेक्टरपदी नियुती, अनेक विद्यार्थी सैन्यदल, पोलीस दलात भरती एन.सी.सी. विद्यार्थी यांना अनेक मेडल प्राप्त व बी. एस. सी. प्रमाणपत्र परीक्षा १००% निकाल.

आजीवन शिक्षण व विस्तार विभाग :

आजीवन शिक्षण व विस्तार विभागाच्या वतीने शै. वर्ष २२-२३ मध्ये शेतकरी व सामाजिक स्तर या विषयावर अनुसरून जनजागृती कार्यक्रमाचे आयोजन केले आहे. निबंध स्पर्धा, ग्रंथ वाचण्यासाठी उपलब्ध करणे, कृषि उद्योग व पिकपाणी विषयावर जनजागृती करणे, मासिके, शेतकरी बांधव यांना उपलब्ध करून देणे, मौजे सुर्याचीवाडी येथील शेतकरी बांधवांना शेतीपूरक व्यवसायाची माहिती देणे व गरजू लोकांना कपडे वाटप केले आहेत.

विभागाच्या वतीने बालवाडी, ग्रंथालय व्यवस्थापन Certificate, Course, in Communicative English अंगणवाडी, ग्रंथालय व्यवस्थापन विक्री प्रतिनिधी, दुग्ध व्यवसाय प्रमाणपत्र हे पाच व्यवसायिक कोर्स चालविले जातात. विद्यार्थी शेतकरी, सामाजिक स्तरावर जनजागृती करणारे अनेक व्याख्याने वाचन साहित्य उपलब्ध केले जाते यशस्वी कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.

कनिष्ठ महाविद्यालय विभाग

महाविद्यालयाच्या कनिष्ठ विभागात कला, वाणिज्य, विज्ञान आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम या शाखांतर्गत जवळपास १४९७ विद्यार्थी शै.वर्ष २०२२-२३ मध्ये शिक्षण घेत आहेत. विद्यार्थ्यांचा सर्वांगिन विकास करण्याचा महाविद्यालयाचा प्रयत्न असतो विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक भवितव्य व आरोग्याची काळजी घेण्यासाठी कोरोना काळात ऑनलाईन पद्धतीने तासिकांचे नियोजन करण्यात आले तसेच लसीकरणाचेही आयोजन महाविद्यालयात करण्यात आले. महाविद्यालयात अनुभवी व तज्ज्ञ प्राध्यापक वृंद कार्यरत असून उन्हाळी जादा तासिकांचे आयोजन, दत्तक पालक योजना तसेच विद्यार्थी शिक्षक-पालक मेळाव्याचे आयोजन करून विद्यार्थ्यांशी व पालकांशी संवाद साधून मार्गदर्शनाचे अनेक कार्य केले जाते. याचेच फलित म्हणजे प्रतिवर्षी अनेक विद्यार्थी वैद्यकीय, अभियांत्रिकी, औषधनिर्माणशास्त्र. कृषिविज्ञान इ. अभ्यासक्रमांना प्रवेशित होतात.

मार्च २०२२ मध्ये घेण्यात आलेल्या उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षेचा सरासरी निकाल ९५.०७% असून विज्ञान शाखेचा निकाल ९८.७४%, कला शाखेचा ८१.६३% वाणिज्य शाखेचा निकाल ९२.५०% तर व्यवसाय अभ्यासक्रमाचा निकाल ६६.६६% लागला आहे. महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेची कु. देशमाने वैष्णवी बसवेश्वर ही विद्यार्थिनी गुणानुक्रमे प्रथम आली. पीकशास्त्र विषयात २०० पैकी २०० गुण ७ विद्यार्थ्यांना तर संस्कृत विषयात १०० पैकी १०० गुण ९ विद्यार्थ्यांना प्राप्त झाले. तसेच गणित, मराठी, संगीत, राज्यशास्त्र, भूगोल या विषयांचा निकाल १००% लागला आहे. अभ्यासक्रमासोबत क्रीडा व कला क्षेत्रातही विद्यार्थ्यांची प्रगती होण्यास प्रोत्साहन दिले जाते महाविद्यालयातील विद्यार्थिनी कु. चैतन्य प्रणोती प्रसाद हिने सौंदर्य स्पर्धेत प्रथम पारितोषिक प्राप्त केले आहे.

तसेच महाविद्यालयास केंद्र सरकार व राज्यसरकारच्या शिक्षण मंत्रालयाच्या वतीने आयोजित केलेल्या स्वच्छ विद्यालय जिल्हास्तरीय पुरस्काराने पुरस्कृत करण्यात आले.

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग :

१४ मे २२ रोजी नॅशनल इंटरनेट कॅम्प २०२२ मध्ये स्वयंसेवकांचा सहभाग, प्रा. गणेश मस्के यांचे भारतीय संविधान या विषयावर व्याख्यान १३.४.२२ रोजी संपन्न, ६.५.२२ रोजी छत्रपती शाहु महाराज स्मृती शताब्दी निमित्त प्रा. शरद पवार यांचे व्याख्यान, १४.५.२२ रोजी आझादिका अमृत महोत्सवानिमित्त योग शिबीर आयोजन, शिवाय योगदिनानिमित्त २८.५.२२ रोजी आंतरराष्ट्रीय योगदिन निमित्त ऑनलाईन प्रश्नमंजुषा २८० स्वयंसेवक सहभागी, २१.६.२२ रोजी प्रा. राजेंद्र गाडेकरांचे योग व्यायाम शिबीर संपन्न, १३.६.२२ रोजी हर घर झेंडाचे वाटप झाले. १७.८.२२ रोजी सामुहिक राष्ट्रगीत गायन ३०.८.२२ रोजी रासेयो व जिल्हा रूग्णालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने एडस् प्रतिबंध व नियंत्रण कक्षामार्फत आंतरराष्ट्रीय युवादिन पंधरवाडा समारोप संपन्न, २.९.२२ रोजी बांबु रोप लागवड, २४.९.२२ रासेयो दिन साजरा करण्यात आला. २७ ते २९ सप्टेंबर या काळात अहमदनगर महाविद्यालय रासेयो. स्वयंसेवक प्रशिक्षणासाठी पाठविले होते.

काकू एक मायेची चादर

शितल सदाशिव चव्हाण

बी.कॉम. प्रथम वर्ष

काकू या नावातच किती आपुलकी आहे हे तो शब्द उच्चारतांनाच समजतं. सर्वांना माया लावणाऱ्या प्रेम करणाऱ्या त्याचबरोबर कुटूंबाकडे दुर्लक्ष न करता आपले सामाजिक कार्य जिद्दीने जोपासणाऱ्या आपल्याला सर्वांना परिचित असणाऱ्या कै.सौ. केशरबाई सोनाजीराव क्षीरसागर !

कुणी जर शिक्षण विचारलं तरं फक्त दहावी पास, पण त्याच शिक्षणाच्या जोरावर काकूंनी समाजकार्याची ज्योत अखंड तेवत ठेवली. मी काकूंच्या मॅट्रिकच्या परीक्षेत घडला किस्सा ऐकला आहे, तो असा काकू त्यावेळेस दहावीत शिकत होत्या. तेव्हा इंग्रजीच्या पेपरला जायला काकूंना उशीर झाला. सर्व मुले-मुली पेपर लिहीत होते. वर्गावर असणाऱ्या शिक्षकांनी त्यांना पेपर देण्यास नकार दिला ते म्हणाले परीक्षा सुरू होऊन बराच वेळ झाला आता जरी मी तुला पेपर दिला तरी आता तुला थोडाच लिहीनं होणार आहे, त्यावर काकू सरांना म्हणाल्या तुम्ही मला पेपर तर द्या, मी वेळेच्या आत पेपर लिहून तुमच्या हातात देते, काकूंचा हा आत्मविश्वास पाहून सरांनी त्यांना पेपर दिला. काकूंनी वेळेच्या आत पूर्ण पेपर लिहून सरांकडे दिला. सरांनी काकूंना विचारलं तु इतक्या लवकर पेपर कसा लिहीलास ? त्यावर काकू म्हणाल्या मी जो अभ्यास केला होता तेच सर्व पेपरमध्ये आलं होतं आणि मला स्वतःवर विश्वास होता, हे ऐकून ते शिक्षक अचंबित होऊन पाहतच राहिले. अशा रितीने कमी शिक्षणातून अधिक ज्ञानप्राप्ती करून काकूंनी उन्नतीकडे वाटचाल केली. एका विचारवंताने म्हटले आहे, म्हटलं तर हे वय वाट दाखवणारं आहे आणि म्हटलं तर हे वय वाट लावणारं आहे. काकूंनी त्यांच्या कामाची सुरुवात नवगण राजुरी या त्यांच्या राहत्या गावापासून केली. त्यांच्यावर राजुरीच्या गजाननाची अखंड कृपा होती. सावित्रीबाईंनी शिक्षणाची ज्योत सुरू केली, पण ती ज्योत बीड जिल्ह्यातील खेड्यापाड्यात तेवत ठेवण्याच काम केशरकाकूंनी केलं. मी सुद्धा एका छोट्याशा खेडेगावातून आले आहे. माझ्या गावाशेजारी असलेल्या पिंपळवाडी

हायस्कूल पिंपळवाडी या काकूंच्या शिक्षण संस्थेत दहावीपर्यंत शिक्षण घेतले आणि पुढील शिक्षणसुद्धा मी त्यांच्याच कॉलेजमध्ये घेत आहे. त्यांच्या कृपाछत्रांमुळे मी आणि माझ्यासारख्या खेड्यापाड्यातील मुली आज शिक्षण घेत आहेत.

शेक्सपियर म्हणाले होते की नावात काय आहे, पण तेच शेक्सपियर जर आमच्या बीडला आले असते आणि त्याची भेट आमच्या केशरकाकूंशी झाली असती तर त्यांनी त्यांचे वाक्य बदलून नावातच सर्वकाही आहे, असे केले असते, काकूंचे वर्णन करायचं झाले तर अंगावर खादीची पांढरी किंवा लाल किनार असलेली पांढरी साडी, नाकीडोळी नीटस, कपाळावर मोठं लाल ठसठशीत कुंकू, केसांचा मधोमध भांग आणि हातात कामाची फाईल, काकूंना जणू अष्टपुत्रांसौभाग्यवती हा आशीर्वाद लाभला होता. त्यांना चार मुलं आणि चार मुली अशी अपत्ये आहेत. ते सर्वजण सुद्धा समाजकार्य करत आहेत. कुणी ज्ञानदानाचे काम करत आहे, तर कुणी वैद्यकीय रूपाने रूग्णांची सेवा करत आहेत, तर कुणी राजकारणाच्या माध्यमातून समाजकार्य करत आहेत. काकूंचं हे बालगोपाळांनी भरलेलं गोकूळ सदैव जनतेचे हीतच पाहत आहे.

त्यांचा हा समाजकार्याचा वसा त्यांचे संपूर्ण कुटूंबीय जोपासत आहेत. काकूंनी थोडेच शिक्षण घेतले, पण जे घेतले त्याचा पुरेपुर उपयोग करून घेतला. त्यांना जरी जास्त शिकता आलं नसलं तरी त्यांनी माझ्यासारख्या कित्येक मुलींना शिक्षणाच्या प्रवाहात आणलं आहे असं म्हणतात.

स्वतःसाठी जरी काही करता आलं नाही, तरी इतरांसाठी जगून पहावं दुसऱ्याच्या डोळ्यातील अश्रू पुसतांना त्यात आपलंच प्रतिबिंब शोधावं !

खरं तर मी काकूंना प्रत्यक्षात कधी पाहिलच नाही, पण त्यांच्याबद्दल कुणी सांगतांना, एखादा लेख वाचताना त्यात जी आपुलकी, जिव्हाळा तर कधी नारळाप्रमाणे बाहेरून कठोर पण आतून तितकच मऊ

असं सर्वांनी केलेले काकूंचं वर्णन ऐकून ऊर अभिमानाने भरून येते.

त्यांची राजकीय कारकिर्दही खूप मोठी आहे. कसल्याही प्रकारचा राजकारणाचा वारसा नसताना सलग १५ वर्षे जिल्ह्याच्या खासदार म्हणून कारभार पाहिला. बीड जिल्ह्याचे प्रश्न संसदेत मांडताना ही बीड जिल्ह्याची अल्पशिक्षित मराठमोळी रणरागिणी कशी दिसत असेल, हाच मनाला प्रश्न पडतो. बीड जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांचे प्रश्न, दीन दुबळ्यांचे प्रश्न निर्भिडपणे मांडून बीड जिल्ह्याच्या विकासात उन्नतीत काकूंचा मोलाचा वाटा आहे. त्यांनी कधीच फक्त शहराचा विचार नाही केला कारण तसं असतं तर त्यांनी खेड्यापाड्यांमध्ये शिक्षण संस्था, कॉलेज स्थापनच केले नसते. त्यांनी अगदी लहानापासून मोठ्यापर्यंत सर्वांचा विचार केला आहे. शेतकऱ्यांचे प्रश्न लक्षात घेऊन त्यांना विविध योजनांचा लाभ करून दिला.

बीड जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांचा ऊस बाहेर पाठवण्यासाठी अडथळे येत होते, याचा विचार करून त्यांनी श्री गजानन सहकारी साखर कारखाना स्थापन केला आणि आशिया खंडातील पहिल्या साखर सम्राज्ञी होण्याचा मान मिळवला. एवढा मोठा कारभार सांभाळताना काकूंनी कधीच कुणाच मन दुखावलं नाही, किंवा गरिब श्रीमंत असा भेदभाव केला नाही.

कवि वसंत बापट यांच्या उक्तीनुसार शतकानंतर आज पाहिली पहिली रम्य पहाट, बीड जिल्ह्याच्या इतिहासात पहिल्यांदा सलग १५ वर्षे खासदार आणि पहिल्या साखर सम्राज्ञीचा मान मिळवला. त्यांचा जन्म झाला तो दिवस खूपच चांगला होता असं म्हणावं लागेल. काकूंच्या आयुष्यात सर्वात मोलाचे योगदान होते ते म्हणजे नानांचे. ज्या काळात स्त्रीयांना फक्त चुल आणि मुलं एवढच माहित होतं, तेव्हा काकूंच्या पंखाना बळ देऊन भरारी घेण्यास सक्षम केलं. नाना नेहमीच काकूंच्या पाठीमागे खंबीरपणे उभे राहिले. म्हणतात, एका यशस्वी पुरूषामागे एका स्त्रीचा हात असतो, पण इथे काकूंच्या यशस्वी वाटचालीत नानांची खंबीर साथ त्यांना लाभली.

मी सुद्धा त्यांचा आदर्श डोळ्यासमोर ठेवून पुढील वाटचाल करणार आहे. सांगातचे उद्दिष्ट हेच की आपण

ही युवा आहोत, दहावीपर्यंत शिक्षण घेऊन त्यांच्या कार्याने त्यांनी यशोशिखर गाठले, तर आपण उच्च शिक्षण घेऊन त्यांच्या निम्म्याने तर कामं करू शकतो, काकूंचे कार्य अजरामर आहे. मरावे परि किती रूपी उरावे, या उत्कीला त्यांनी पुरेपूर न्याय दिला. प्रत्येक वेळी काकूंचे प्रतिभाशाली कार्य आठवत राहिल. त्यांच्या कार्याची, प्रेमाची मायेची ऊबदार चादर आमच्या स्मरणात राहो हीच ईश्वरचरणी प्रार्थना...

* पर्यावरण *

पायल सुनिल खेमाडे

बी.एस्सी. प्रथम वर्ष

पर्यावरण ही निसर्गाने आपल्याला दिलेली अमूल्य देणगी आहे, आपल्या जीवनासाठी पर्यावरण आवश्यक आहे. पर्यावरण म्हणजे आपल्याभोवती असलेला निसर्ग, किंवा आपण असेही म्हणू शकतो की, आपल्याभोवती असलेले हवा, पाणी, आणि माती म्हणजेच पर्यावरण दरवर्षी ५ जून हा दिवस जागतिक पर्यावरण दिन म्हणून साजरा केला जातो. त्यामुळे लोकांना त्याचे महत्व समजावे आणि पर्यावरणाबाबत जागरूकता येते.

पर्यावरणाचे असंख्य फायदे आहेत हवेतील वातावरण आपल्या शरीराला आवश्यक ऑक्सिजन पुरवते पाणी आणि अन्न मिळते, पर्यावरण स्वतःच जीवनासाठी आवश्यक प्रकाश आणि उष्णता प्रदान करते. पृथ्वीवरील सर्व लहान मोठ्या जीवांचा अधिवास हा पर्यावरणाचा परिणाम आहे. पृथ्वी पाणी, आकाश आणि वायू यांनी बनलेले पर्यावरणाचे सर्व घटक एकमेकांशी जोडलेले आहेत. त्यातील कोणत्याही एका घटकाचा नाश होणे हे आपल्यासाठी धोक्याचे लक्षण आहे, पर्यावरणाची हिरवळ आपल्या मनाला शांत आणि आनंद देते आज विज्ञानाने खुप प्रगती केली आहे. त्यामुळे पर्यावरणातील प्रदूषणाचे प्रमाण वाढले आहे. उगवणारा प्रत्येक दिवस मानवापुढे नवनव्या समस्या

निर्माण करत असतो, पण या विसाव्या शतकाच्या अखेरीस पृथ्वीपुढे जी भयावह समस्या निर्माण झाली आहे.

आपल्या सभोवताली असलेला निसर्ग, वातावरण आणि सजीव सृष्टीला मिळून पर्यावरण म्हणू शकते, यामध्ये सर्व झाडे-झुडूपे, मनुष्य आणि इतर पशुपक्षी तसेच पृथ्वी, जल, अग्नी, वायू आणि आकाश या पंचमहाभुतांचा समावेश होत असतो. सजीवसृष्टी वर्षानुवर्षे पृथ्वीवर जगत आलेली आहे. त्यामध्ये पर्यावरणाचा खुप मोठा वाटा आहे. स्वच्छ आणि सुंदर पर्यावरण ही बाब मानवी आणि इतर सजीव सृष्टीला जीवन प्रदान करत असते. त्यामुळे पर्यावरणाचे रक्षण करणे आणि सुतंलन राखणे ही आपली जबाबदारी आहे सध्या मानवनिर्मित समस्या डोके वर काढू लागल्या आहेत. लोकसंख्या वाढ आणि भौतिक सुविधांचा विकास यामुळे मानवाने निसर्गावर आक्रमण केलेले आहे. यामध्ये समस्येचे मूळ कारण न पकडता फक्त जगण्यातील स्पर्धे-मुळे नैसर्गिक संसाधने नष्ट करण्यावर मानवाचा भर आहे. पर्यावरण हानीमुळे आपल्याला प्रदूषण आणि तापमानवाढ अशा भीषण समस्यांचा सामना करावा लागत आहे. त्याचा परिणाम म्हणजे मानवी आरोग्य बिघडत चाललेले आहे. शिवाय इतर प्राणी पक्षी देखील अशा मानवी स्वार्थाचा शिकार बनत आहेत.

पर्यावरण विकासात आपल्याला अगोदर जल वायू आणि मृदा प्रदूषण या समस्यांकडे गांभीर्याने पहावे लागेल. वृक्षतोड थांबवून नवीन वृक्ष लागवड करावी लागेल, त्यानंतर स्वच्छ पर्यावरण अबाधित राखण्यासाठी जगण्याची नीतीमूल्ये आपल्याला सर्वप्रथम ठरवावी लागतील आपल्या जीवनाचा हेतू हा आराम प्रदान करणारा असावा परंतु आळशी आणि उन्मत बनवणारा नसावा, जगण्यातील अनपेक्षित इच्छाच आपल्याला जीवन सुंदर बनू देत नाही, आपण निसर्गप्रेमी न बनता अहंकार आणि स्वार्थ पूर्ण करण्याच्या लालसेने जगत आहोत. अशा लालसेचा परिणाम म्हणून निसर्गचक्र बिघडत आहे, साथीचे रोग पसरत आहेत, तसेच अतिवृष्टी, दुष्काळ, यांचाही सामना करावा लागत आहे, यावर उपाययोजना म्हणून मूळ कारणांवर घाव न घालता

वरवराचे उपाय योजले जात आहेत ज्यामुळे पर्यावरण आणखीनच बिघडत चाललेले आहे.

आपण स्वच्छ पर्यावरणात अत्यंत आनंदी आणि स्वस्थ अनुभव घेत असतो, पर्यावरणाचे नुकसान हे अंतिम मानवाचे नुकसान ठरत आहे. मानव हा देखील पर्यावरणाचाच भाग असल्याने त्याची बुद्धी ही पर्यावरण समृद्धीच्या दिशेने चालली पाहिजे जगण्यातील सुव्यवस्था आणि सामाजिक नीतिमता निर्माण होण्यासाठी लोकसंख्यावाढ प्रदूषण आणि वृक्षतोड अशा मुळे समस्यांवर तोडगा काढणे गरजेचे आहे, त्यासाठी शिक्षण सामाजिक उपक्रम तसेच सरकारी पातळीवर पर्यावरण पूरक काही उपाययोजना राबवल्या गेल्या तर आपण आपल्या सभोवताली एका स्वच्छ आणि सुंदर पर्यावरणाची अपेक्षा करू शकतो. मात्र पृथ्वीवरील पर्यावरण प्रदूषित करण्यात मानव सर्वात पुढे आला आहे, आपला स्वार्थ आणि भोगवादी इच्छांच्या पुर्तीसाठी त्याने निसर्गाला आपली पहिली शिकार बनविले. औद्योगिकरण धरणे व शहरे वसविण्याच्या हट्टापायी त्याने वने, वृक्ष, आणि वनस्पतींची युद्धपातळीवर कटाई सुरू केली, पण वृक्षारोपण करण्यास विसरला, यामुळे मात्र नुकसान आपलेच झाले ती रसायने बूमरँगसारखी आपल्यावरच उलटली सध्या पर्यावरणाच्या संतुलनाचा प्रश्न मानवजातींच्या भावी अस्तित्वाशीही जोडला गेला आहे.

पर्यावरणाचे दोन मुख्य घटक आहेत अजैविक घटक आणि जैविक घटक अजैविक घटकांमध्ये प्रकाश हवामान आणि पाणी यासारख्या सजीव जीवांचा समावेश आहे. आयुष्य जागण्यासाठी स्वच्छ वातावरण आवश्यक आहे, परंतु आपलं वेगवान आणि धावपळीचे असलेली जीवनशैली पर्यावरणाला प्रदूषित करित आहे. पर्यावरणाविषयी लोकांना संवेदनशील बनविणे अत्यंत आवश्यक आहे. ग्लोबल वार्मिंग वाढणे, ओझोन थर कमी होणे जंगलतोड इ. पर्यावरणीय समस्या ही मोठी समस्या आहे. आपल्या पर्यावरणाला वाचविण्यासाठी जास्तीत जास्त झाडे लावायला हवी, त्यामुळे पाऊस वेळेवर पडेल अधिक झाडे लावा आणि स्वच्छ हिरव्या वातावरणाच्या आवश्यकतेसाठी जनजागृती करा.**

मी पंतप्रधान झाले तर...

तेजस्विनी गीवर्धन नवले

११ वी विज्ञान

भारताच्या पंतप्रधानांच्या शपथविधीचा सोहळा पाहिला आणि मनात आले की, मी पंतप्रधान झाले, तर...

तर काय मजा येईल ! पण खरेच मजा येईल का ? पंतप्रधान म्हणजे मोठा बंगला, सुंदर मोटारी, भरपूर जगप्रवास, अनेक सभासमारंभात प्रचंड स्वागत, सदा सभोवती रक्षक व सेवक, सदैव कडक सुरक्षा व्यवस्थेत सर्वत्र फिरायचे...

खरे म्हणजे शिक्षण चालू असताना मी पंतप्रधान झाले तर... हा विचार करणे सुद्धा वेडेपणाचे आहे. परंतु सध्या आपल्या देशाच्या राजकारणाची स्थिती मन बैठक करून टाकणारी आहे. भारतीय लोकशाही राष्ट्र आहे लोकशाहीत पंतप्रधानांना राज्यकारभाराचे सर्वोच्च अधिकार असतात. म्हणून असे वाटते की मला पंतप्रधानपद लाभले तर मी भारताचे चित्र बदलून टाकीन...

मी पंतप्रधान झाले तर ती भारतीयांचा सेवक आहे, हे कधी विसरणार नाही. हे राज्य जनतेचे हे सतत स्मरणात ठेवीन, साधी राहणी उच्च विचारसरणी राज्यकारभारात भाग घेणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीने स्विकारावे, आग्रह धरीन. त्यांची अंमलबजावणी मी स्वतःपासून करीन, मंत्र्यांनी नेमस्त पगार घ्यावेत असे पूर्वी गांधीजींनी सांगितले होते, तेही मी प्रयत्नपूर्वक अंमलात आणीन.

मी पंतप्रधान झाले तर... सामान्य माणसाला सुखी करीन, व गोरगरिबांसाठी मोफत दवाखान्याची सोय करेन, व देशाच्या उत्तरोत्तर विकास साधने या दोन्ही गोष्टी सतत माझ्या दृष्टीपुढे असतील. देशाच्या कल्याणासाठी कोणतेही धोरण ठरवतांना व ते कार्यान्वित करताना, त्यांच्या विषयावरील विद्वान व त्या खात्या-संबंधी जानकारी, त्यांच्या देशप्रेम व निस्पृह वृत्ती या गोष्टींना प्राधान्य देईन, मी प्रत्येक मंत्र्यांचे ज्ञान व अनुभव लक्षात घेऊन खातेवाटप करेन.

देशात सर्वत्र भ्रष्टाचार बोकालला आहे हा भ्रष्टाचार सामान्य जनतेवर अन्याय करणारा व समाजात

वैफल्य पसरवणारा आहे. मी पंतप्रधान झाले की, प्रथम ही भ्रष्टाचाराची कीड समूळ नष्ट करीन, शिस्त, सच्चेपणा स्वाभिमान यावर भर देऊन भ्रष्टाचारी माणसाला कडक शासन करीन. प्रचंड लोकसंख्या ही आपल्या देशाची भयावह समस्या आहे, वाढत्या लोकसंख्येमुळे माणसाच्या मूलभूत गरजा भागत नाहीत अनारोग्य, शाळा, कॉलेजमधून प्रवेश मिळणे मुश्किल, शिक्षणाचा घसरलेला दर्जा, दारिद्र्य आणि बेकारी व बेरोजगाराचे प्रश्न नवीन शोध लावण्यासाठी शास्त्रज्ञांना आर्थिक सहाय्य पुरवीन, ठिकठिकाणी प्रचारात्मक भाषणे करून लोकांना साक्षरतेचे महत्व पटवून देईन. सामाजिक समता, प्रस्थापित करेन, खेड्यातील लोकांना त्यांच्या शेतीविषयक गरजा पुरवून त्यांना खादान्न पिकवण्यात सहाय्य करेन, प्रोत्साहन देईन.

धर्मनिरपेक्ष व सर्व धर्म समभाव हे आपल्या देशाचे मार्गदर्शक तत्वे आहेत, मी पंतप्रधान झाले तर या तत्वांना मी मुळीच बाधा येऊ देणार नाही, राष्ट्रध्वज, राष्ट्रगीत याचा कोणाकडूनही अपमाना झाला तर त्याला कडक शासन केले जाईल. पंतप्रधान म्हणून मी आणखीन एका गोष्टीचा विचार करीन, आपण प्रगती करत असताना आपले जगातील इतर देशांच्या अंतर्गत राजकारण आणि त्यांच्या एकमेकांशी असलेला संबंध या गोष्टींच बारकाईने अभ्यास करेन, या अभ्यासाचा उपयोग मला माझ्या देशाची धोरणे ठरवताना होईल.

राज्यकारभार म्हणजे जगन्नाथाचा रथ आहे, हातभार लागणे आवश्यक आहे, मी पंतप्रधान झाले तर, मी सर्व स्तरातील निस्वार्थी, सेवाभावी, कर्तव्यदक्ष अशा कार्यकर्त्यांची संघटना तयार करीन, आणि सुराज्य निर्माण करण्याचा निश्चित प्रयत्न करील, मी पंतप्रधान झाले तर जगात भारताला गौरवाचे व सन्मानाचे स्थान निश्चित मिळवून देईल.

समाज घडविणे ही युवकांची जबाबदारी

प्रतिक्षा रणजित राऊत

बी. ए. प्रथम वर्ष

युवक हा नवीन समाज घडविण्यासाठी महत्वपूर्ण घटक आहे. आजच्या जगाला विकसित करणारा एकमेव सक्षम घटक म्हणून तरूणाईकडे पाहिले जाते. थॉमस हकसले यांच्या मते मला एक असा तरूण मिळवून द्या की जो शरीराने तंदुरूस्त आहे, त्याचे मन आरशासारखे पारदर्शक आहे. त्याच्या इच्छा व विकार त्याच्या ताब्यात आहेत. तर मी जगात कोणताही चमत्कार करून दाखवेन जर एखाद्या युवकाला राजकारणी व्हायचे असले तर त्याच्यात समाजाप्रती आरशासारखी पारदर्शकता असणे गरजेचे आहे. त्याचबरोबर त्याचे विकार व इच्छा त्याच्या ताब्यात असणे हे देशील तितकेच गरजेचे आहे. फक्त राजकारण याच क्षेत्रात नाही तर कोणतेही क्षेत्र असो, जसे की समाज सेवा, लोककल्याण आयोग, राज्यसेवा आयोग व केंद्रीय लोकसेवा आयोग या क्षेत्रात जेवढे युवक आहेत त्यांच्यासाठी देखील या बाबी महत्वपूर्ण आहेत.

आजची तरूण पिढी ही उद्याची मार्गदर्शक पिढी असेल, त्यामुळे या तरूणांनी दूरदृष्टीने विचार करून समाज घडविणे आवश्यक आहे. आपण जे काही कार्य करणार आहोत, जसे वागणार आहोत, कुणाला लक्षात ठेवाविशी वाटली नाही तरी काळ व इतिहास यांना निश्चित नोंद घ्यावी लागते. इतिहास हा भूतकाळातील संदर्भासाठी असतो, जेव्हा नवीन पिढी भूतकाळातील पाने उघडून बघेल त्यावेळेस आत्ताचा इतिहास त्यांच्यासमोर येईल. उद्या एखादी चुकीची तथा पुन्हा पडू नये याची खबरदारी घेणे हे प्रत्येक तरूण पिढीसमोरील प्रथम आव्हान आहे. त्यामुळे प्रत्येक युवक आज ज्या वाटेवर चालला आहे ती योग्य की अयोग्य हे बघणे देखील गरजेचे आहे. सध्या काही तरूण सामाजिक माध्यमांच्या आहारी गेले आहेत, विशेषतः मोबाईल, हा जेवढा उपयोगी पडतो, तेवढाच त्याचा तोटा पण मोठा असतो, मोबाईलमुळे बरीच तरूणाई भरकटली आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही. जर त्याचा योग्य वापर केला तर बऱ्याच चांगल्या गोष्टी शिकू शकतील. जसजसा काळ बदलत जाईल तशी समाज

व्यवस्था देखील बदलत जाईल.

सुरूवातीच्या काळामध्ये धर्म, भेद, जाती भेद, आणि वर्ण भेद, यांचे काटेकोरपणे पालन केले जात असत. रूढी, प्रथा परंपरा या गोष्टींना महत्व दिले जात असत, व ते पिढ्यान्पिढ्या पुढे जात असत, या भेदांना परंपरांना विरोध करणारे अनेक व्यक्ती महत्व आपल्या समाजात होऊन गेले. समाजाला एक वेगळी दिशा दाखवण्याचे काम त्यांनी केले त्यामध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, लोकमान्य टिळक, असे अनेक समाजसुधारक आहेत, भारतीय युवकांच्या दृष्टीने स्वामी विवेकानंद, महात्मा गांधी व अगदीच अलिकडच्या काळाचे म्हटले तर ए.पी.जे.अब्दूल कलाम यांचा उल्लेख होईल. यांनाच का आदर्श म्हणावे यामागील काही कारणे मला महत्वाची वाटतात. त्यांचे नुसते ज्ञानच प्रचंड आहे, एवढेच नाही तर त्यांची नैतिकता व सखोल विचार करण्याची प्रवृत्ती, ही आदर्श व्यक्तीमत्वे घराघरात नुसती पोहोचवणच नव्हे, तर ती तिथे रूजवण व निर्माण करणे युवकांपुढे प्राथमिक आव्हान आहे, प्रबोधन, शिक्षण, बेरोजगारी सारखी युवा वर्गासमोरील मोठ्या समस्या आदर्शवाद व वैचारिक जडणघडण इ. विचारात घेणे आवश्यक आहे. आजची पिढी रूळ सोडून धावते आहे असे स्वर कानी पडतात अशा या जोरात धावणाऱ्या गाडीला एका चालकाची गरज आहे व तो चालक म्हणून आपल्याला युवा प्रबोधनामुळे पाहता येते. प्रबोधनाचे फलीत म्हणून आपल्याला युवक चळवळीकडे पाहता येईल. राजकारणात युवा शक्तीचा सहवास, ढोबळमनाने युवा समाजाचा विकास हाच उद्याच्या समाजाचा विकास आहे. कायद्याच्या राजकारणातून स्वतःला लांब ठेवणं व समाजाच्या फायद्यासाठी काम करणे हेच हिताचे ठरेल.

यामध्ये मला स्वामी विवेकानंद यांच्या स्वप्नातील युवकांचे वर्णन करायला फार आवडेल.

चेहेऱ्यावर तेज आहे
 देहामध्ये शक्ती आहे
 मनामध्ये उत्साह आहे
 बुद्धीमध्ये विवेक आहे
 ऱ्हदयामध्ये करूणा आहे
 मातृभूमीवर प्रेम आहे
 इंद्रियावर संयम आहे
 मन ज्याचे स्थिर आहे
 आत्मविश्वास दृढ आहे
 इच्छाशक्ती प्रबळ आहे
 धाडसाचे बळ आहे
 सिंहासारखा निर्भय आहे
 ध्येय ज्याचे उच्च आहे
 सत्य ज्याचे इश्वर आहे
 व्यसनांपासून मुक्त आहे
 जीवनामध्ये शिस्त आहे
 प्रेमळ ज्याचा सूर आहे
 मानवता हेच कुळ आहे
 गुरूजनांचा आदर आहे
 पालकांवरती श्रद्धा आहे
 दीन-दुबळयांचा मित्र आहे
 सेवेसाठी तत्पर आहे
 देवावरती भक्ती आहे
 जीवनामध्ये निती आहे
 चारित्र्य ज्याचे शुद्ध आहे
 तोच आर्दश युवक आहे...
 स्वामी विवेकानंद यांच्या स्वप्नातील
 हा युवक जर खरोखर घडला तर समाज
 हा घडल्याशिवाय राहणार नाही.

क्षितीज...

करण अरूण सपकाळ

सायंकाळ आणि रानातला फेरफटका आबानं कधीच
 चुकवला नाही आणि आजही तो चुकवणार नव्हताच. दारातला
 कंधील उचलला आणि ते थेट रानात निघाले, यंदा मेघराजान
 खुप कृपा केली होती आम्हा शेतकऱ्यांवर, खरंच मी त्याच्या
 मस्तकावर ऋणी राहिल. रानातली पीक वाऱ्यावर डोलताना
 बघून डोळयांना स्वर्ग पाहिल्यागत वाटत होतं आबा म्हणत
 यंदा पीक चांगल होईल आणि एकदाचा कर्जातून सुटन, हा
 त्यांचा दूरदृष्टी विचार मनाला खरंच खुप बरा वाटायचा मानसाच
 मन किती विचित्र असतं ना, जी गोष्ट होईल, का नाही, हे
 माहित नसूनसुद्धा त्या गोष्टीचा विचार करून उगाच आनंद
 वाटत फिरायचं, माझसुद्धा तसच झालयं अगदी. काळजावर
 वार करून पीक काडायचं आणि सावकाराच्या घश्यात
 घालायचं, जोपर्यंत माझ्या मनगटात ताकद हाय आणि जो
 पर्यंत सहन होतयं तोपर्यंत लढायची हिम्मत हाय, माझ्यात
 पण, पण भीती वाटते जर उद्या माझ्या मनगटांनी माझी साथ
 सोडली तर सावकार रूपी राक्षस माझ्या काळजाचा तुकडा
 माझ्यापासून हिरावून घेईल का ? माझं रान माझा काळजाचा
 तुकडा...आणि मग, मग काय होणार माझं आणि मग मी
 जगणार तरी कोणासाठी....

एकां घरावर देवाचा कोप चालणार तरी किती दिवस
 आणि किती वेळ....

रात्र पार झाली होती पण आबा आणि बाई वापस
 आले नाही...आज झालेली रात्र परत कधीच उद्या सारखी
 नसते आणि जे लोक आज आपल्यात आहेत कदाचित ते
 सुद्धा त्या एका रात्रीत हरपून जातात कायमचे...जर मला
 माहित असतं की ती रात्र माझ्या मायबापाची शेवटची रात्र
 आहे तर मी त्यांना जावूच नसतं दिल. स्वतः त्यांच्या समोर
 आडव होवून त्यांना रोखल असतं ते मला एकट टाकून गेले,
 खरंच मला विश्वास बसत नाही ते असं का वागले माझ्याशी...

वर्ष गेलं पण त्यांची आठवण नाही, आज रान सुद्धा
 गेलं रान विकलं फक्त कर्ज फेडण्यासाठी आता फक्त आठवणी
 उरल्या होत्या आणि फक्त आठवणीच...

रान गेलं आणि मी घरातल सगळं सामान बाहेर काढलं एका हातात आईचा फोटो होता आणि एका हातात बापाचा फोटो, बाई रान गेलं रे...मी संपलो ग बाई ! मी हारलो गं, आबा मी नाही वो वाचू शकलो ती जागा जिथं तुम्हाला जाळलं होतं. मी मुलगा म्हणून हारलो वो ! मी मेलो मी मनातचं बडबडलो, मला वाटत होतं जणू माझी मायचं रडतेय, मला विचारतेय तु का जावू दिलंस रे पोरा रान ? तुझा देह कसा नाही ताटकळला ? तु कसा एवढा क्रूर झालास रे ? तुझी माय, तुझा बाप आणि तुझ रान ही तुला वाचवता नाही कारे आलं तुला ? संपल गेलं सगळं रान सुद्धा आणि माझा जीव सुद्धा...

मी एवढ वाचवण्याइतका जर कृतत्ववान नाही ! तर मी या जगात जन्माला तरी का आलोय ? फक्त रडण्यासाठी ? किती लाजिरवाणं आहे हे सगळं माझ्यासाठी...

आज माझा हा कोणाला काहीच फरक न पडणारा प्रवास माझ्याकडून थांबणार होता...दरी समोरच होती आणि किमान मला कायम स्वरूपी वाहून नेईल एवढी तिची पात्रता ही होती, आई बापाचा फोटो दगडावर उलटा ठेवून मी एकदम कडीला उभा राहिलो, ते कसे पाहतील मला मरताना ? दुपारपासून त्या दगडावर उभा मी क्षितीजाकडे पाहून हसत होतो, मला माझा अंत एका पावलावर दिसतोय आणि त्याच एका पावलावर माझं सगळं आयुष्य आठवलं...आईबापाच जाणं सुद्धा *? राब-राबुन जिवाच रानं करून त्याच रानात होरपळून मेलेला माझा बाप मला त्या पावलावर आठवला. आपल्या मुलाचा शेवट कोणत्या बापाला सहन होणार होता. मन अधान फिरत होतं, क्षितीज जे कधीच संपत नाही ते आज जवळ जवळ येत होतं. हे क्षितीज संपत नाही हे विधान खोट वाटत होत कारण माणसाचा शेवट झाल्यावर त्याला कोणतच क्षितीज दिसत नसावं कारण ते त्याच्या सोबतच संपून जातं अगदी माझ्यासारखं...

माझ्या देशात...

शितल सदाशिव चव्हाण

बी. कॉम.प्रथम वर्ष

माझ्या देशात,
 खऱ्याची खोटी अन् खोट्याची खरी
 पाहिजे तर घ्या नाही तर फिरा माघारी
 माझ्या देशात,
 खऱ्याला गोळी, खोट्याला पुरणपोळी
 खाळी तर खा, नाहितर बसा पाटकुळी
 माझ्या देशात,
 भ्रष्टाचाराची सावली, तिच आमची माऊली
 हाती गावली तर, इडीच पावली
 माझ्या देशात,
 राजकारण्यांची मजा, गरिबाला सजा
 विकासकामं वजा, बाकी मोजा
 माझ्या देशात,
 पिकवतो शेतकरी, खपवतो व्यापारी
 तो नुसते कष्ट करी, पैसे मागितल्यावर डोन्टवरी
 माझ्या देशात,
 तरूण बेरोजगार, कंपनीतला कामगार
 वेळेवर नाही पगार, करून बसतो जुगार
 माझ्या देशात,
 कर्जमाफीची हवा, ज्यांचं कर्ज माफ त्यांचा खवा
 ज्यांच कर्ज झालं नाही माफ, त्यांच्या बँकेत धावा
 माझ्या देशात,
 कामाला गैरहजर, पगाराला हजर
 पैशांवर नजर, कामाचा गजर
 माझ्या देशात,
 वाढत चाललेत बलात्कार, मोकाट फिरतोय गुन्हेगार
 शासनव्यवस्थेत नाहीत अधिकार, करावं अशांना ठार
 माझ्या देशात,
 जनता करते पाणी, पाणी राजकारणी रचतात कहानी
 मधुर त्यांची वाणी, पुन्हा प्रश्न विचारत नाही कुणी
 माझ्या देशात,
 झाडांची कत्तल थांबेना, झाडं करतायेत प्रार्थना

चिपको आंदोलन कुणी करेना, इथे नुसत्या घोषणा
माझ्या देशात,
प्रगतीच्या नावाखाली निसर्गाचा व्हास
विकास राहिला बाजूला इथं सगळ भकास
माझ्या देशात,
लहानापासुन मोठ्यापर्यंत खोट्यांची चाकरी
खायला नाही भाकरी, इथली व्यवस्था बोचरी
माझ्या देशात,
गरीब गरीब होतं चाललायं, श्रीमंत श्रीमंत होत चाललायं
गोरगरिबांचा त्यांनी खिसाच हानलाय म्हणे देश प्रगतीपथावर
माझ्या देशात,
गरिबाला छळवलंयं, माणुसकीला मळवलंयं
शिक्षण इथून पळवलंयं, विकासाला गाळलंयं
माझ्या देशात,
गरिबांना नाही थारा, भ्रष्टाचाराचा खेळ सारा
काळ्या पैशांचा सुटला वारा, विकासाचा देऊन नारा
माझ्या देशात,
शिक्षणाचा बाजार, भ्रष्टाचाराचा आजार
जनता झाली बेजार, त्यांना व्यसनाचा आधार
माझ्या देशात,
रस्त्यात खड्डे, की, खड्ड्यात रस्ते
बजेट इथले सस्ते, कसे तयार होणार रस्ते
माझ्या देशात,
जातींजातीमध्ये भेदाभेद, समाजाला जातोय छेद
व्यवस्था केली कैद, याचा घेईना कुणी वेध
माझ्या देशात हे असं, अन् तुमच्या देशात ?
तुमच्या देशात,
कोरोनाने केला आघात, त्यावरही कैली मात
लस पाठवली साऱ्या देशात, डंका वाजविला जगात
तुमच्या देशात,
मुक्ती संग्रामाला झाले ७५ वर्षे, दाटून आला हर्ष
संपेल परामर्श, आनंदात जातील पुढील वर्षे
तुमच्या देशात,
तरुणाई येईल प्रगतीपथावर, सत्ता गाजवेल जगावर
हर्ष होईल अनावर, बिंबवून ठेवा मनावर
तुमच्या देशात,
संपून जाईल अत्याचार, शिक्षणाचा होईल प्रसार
राहणार ना कुणी निराधार, सर्वांना समान अधिकार
तुमच्या देशात,
हिंमत होणार नाही कुणाची, तुमच्यावर शस्त्र

उगारण्याची कारण, जाणीव असेल त्यांना तुमच्या
ताकदीची
तुमच्या देशात,
एकत्र येतील सर्व, दाखवतील त्यांचे धैर्य
इतिहासात लिहीले जाईल, विकासाचे पर्व
तुमच्या देशात,
महासत्ताक बनवा देश, न बदलता आपला वेश
अभिमानाने करू गर्जना, भारत माझा देश !
तुमच्या देशात,
सत्ता असेल जगावर, कोरून ठेवा मनावर
विनंती एकच, प्रेम करा देशावर ! ****

एका नात्यातील शेवट

धिक्कार असो ! धिक्कार असो !! धिक्कार असो !!!

या नात्यांचा, या सत्तेचा, या सामर्थ्याचा, या कर्तृत्वाचा या
अभिमानाचा, या दिलदार मनाचा, या प्रतिष्ठेचा, या मरण्याचा
आणि या जगण्याचा धिक्कार असो !!

हा निर्दयी दिवस पाहण्यासाठी आम्हाला जगण्याची
उमेद का दिली, त्यापेक्षा मृत्यूच्या काळरात्रीत होरपळून देऊन
चिरनिद्रा प्राप्त करून दिली असती तर आमच्या जीवनाचे सार्थक
तरी झाले असते. जिच्या शब्दासाठी आयुष्यभर खस्ता खाल्ल्या,
जिच्या इच्छा, आकांक्षा पूर्ण करण्यासाठी सतत धडपड केली
माझ्या शेवटच्या श्वासापर्यंत फक्त तिचाच विचार केला, तिचाच
मृत्यू माझ्या डोळ्या देखत व्हावा यासारखे दुसरे दूर्दैव माझ्यासाठी
काय असू शकते.

सगळे संपल्यासारखे माझी परिस्थिती झाली होती उंच
शिखर आणि जमिन यात काहीच फरक उरला नव्हता, माझ्यासाठी
जे काही होते ते सगळं संपलं होत, माझ्या जीवनातून ती आज
निघून गेली, तिच्या आठवणीत जगण्यापेक्षा मृत्यूची वाट धरावी
अशी माझी इच्छा निर्माण झाली.

पण मी किती दुर्दैवी आहे की, मृत्यू माझ्याकडे झुकूनसुद्धा
बघत नाही, मी पण त्याच्यापेक्षा कमी नाही, त्याला ठाऊक
नाही की, मी कोण आहे ते मला तिचा आवाज ऐकू येत आहे
त्या आवाजापर्यंत पोहोचणार आहे, काही क्षणातच मी मृत्यूच्या
स्वाधीन होत आहे, सगळीकडे स्मशान शांतता पसरते आणि
तिच्या सोबत शेवट त्याचाही होतो.

अखेर जगाला समजून जाते की एका नात्यातील सर्वश्रेष्ठ
ताकद ती दुसरी तिसरी कोणी नसून प्रत्येक पावलागणिक
पुरुषांच्या जीवनाचे सार्थक करणारी मी एक स्त्री.
अशा सर्व स्त्रियांना या लेखातून मानाचा मुजरा... ****

चिन्मय प्रकाश शिवणीकर

पुस्तक...

तू कोण ठरवणारा

प्रत्येकाच्या आयुष्याचा अविभाज्य भाग आहेत तू
शिक्षण क्षेत्रातील सार आहेस तू...

ध्येयाचा प्रवास आहेस तू
भविष्यातील सुवर्ण दिवसाचा दाता आहेस तू...

कोणत्याही क्षेत्रातील संधी आहेस तू
महान व्यक्तीमत्वांना समजण्याचे साधन आहेस तू...

माणसाने-माणूस म्हणून कसे जगावे
याचे उत्तम उदाहरण आहेस तू...

भविष्यातील चांगला माणूस घडविणारा
एक मात्र स्रोत आहेस तू...

इतिहास सांगणारा वक्ता आहेस तू
चांगले-वाईट दाखवणारा दृष्टीकोन आहेत तू...

तरूण पिढीच्या करिअरला घडविणारा मार्ग आहेस तू
समाज सुधरवणारा, समाज सुधारक आहेस तू...

विद्यार्थ्यांची साथ न सोडणारा आहेस तू
प्रत्येकाचे स्वप्न साकार करणारा असा सखा आहेस तू.

निर्जीव असून देखील जिवंत ज्वलामुखी आहेस तू
जिवंत ज्वलामुखी आहेस तू...

प्रतिक्षा रणजित राऊत

बी. ए. प्रथम वर्ष

तू कोण ठरवणारा ।

तू फक्त पाहत रहा ॥१॥

कोण शकूनी कोण अपशकुनी

ज्यांचे त्यांना ठाऊक असते

तू कोण ठरवणारा

तू फक्त पहात रहा ॥१॥

त्याचे नशीब त्यांच्या जवळ

आपण या विश्वाचे घटक

या चक्रातून सतत भिरणार

तू एक खेळणी आहे

तू कोण ठरवणारा

तू फक्त पहात रहा ॥२॥

अनंत विश्वामध्ये जन्मलेला

एका या क्षणासाठी तू एक कण

पण तुला वाटते तूच सर्व काही नाही

हा तुझा भ्रम आहे बाकी काही नाही

तू कोण ठरवणारा

तू फक्त पाहत रहा ॥३॥

या जगात कोणी कोणाचे नाही

कोणीच कायमचे सोबती नाही

त्यासाठी तु तुझा मौल्यवान

वेळेचा दुरुपयोग करत बसू नको

तू कोण ठरवणारा

तू फक्त पाहत रहा ॥४॥

या क्षणापासून तुझ्यातील

महत्वाकांक्षा बाजूला ठेवून

या विश्वाच्या कल्याणासाठी सतत झटत रहा

यामध्ये तुझे आणि विश्वाचे भले आहे

तू कोण ठरवणारा

तू फक्त पाहत रहा ॥५॥

सूर्यासारखे तेजस्वी बनून
तुझ्या ज्ञानाचा दीप चोहोबाजुंनी
या भूतलावर उज्ज्वल करून
आपल्या मातृभूमीचे तू ऋण फेड
तू कोण ठरवणारा
तू फक्त पाहत रहा ॥६॥
चंद्रासारखे शील होऊन
तुझ्यातील शांतीचा संदेश
नातवाच्या मनामनात जागृत करून
तुझे कर्तृत्व सर्वासमोर ठेव
तू कोण ठरवणारा
तू फक्त पाहत रहा ॥७॥
जाता जाता तू जर या गोष्टींचे
पालन केले तर तुझी किर्ती
या विश्वात चोहीकडे पसरेल
आणि तुझ्या नावाचा गौरव होईल
तू कोण ठरवणारा
तू फक्त पाहत रहा ॥८॥

चिन्मय प्रकाश शिवणीकर

(जगमित्र)

॥ मी ॥

पावसाच्या प्रत्येक थेंबात भिजलो मी
मातीच्या सुगंधात दरवळलो मी
फुलांच्या माळेत गणलो मी
ज्ञानाच्या सागरात टिकलो मी
नात्यांच्या नजरेत उंचावलो मी
लेखकाच्या लेखनीत बांधलो मी
कवितेच्या कवितेत गुंतलो मी
पक्षांच्या भरारीत उडलो मी
निसर्गाच्या छायेत वाढलो मी
वान्यांच्या वेगात हरवून गेलो मी
सोनेरी सूर्य किरणात चमकलो मी
चंद्राच्या शितल छायेत रमलो मी
मायेच्या कुशीत वसलो मी

चिन्मय प्रकाश शिवणीकर

(जगमित्र)

॥ नवीन वर्षाचे मीत ॥

सरत्या वर्षाला निरोप देऊ या ।
नव्या वर्षाचे स्वागत करू या ॥६॥
जुन्या आठवणी विसरून नव्या आठवणी निर्माण करू या
जुने नात्यातून नवी नाती बनवूया
जुन्या विचार संग्रहातून नवे विचार भक्कम करू या
एका आठवणीने, एका नात्याने, एका विचाराने
एका धैर्याने, एका जिद्दीने एका गोष्टीने
सरत्या वर्षाला निरोप देऊ या
नव्या वर्षाचे स्वागत करू या
नव्या वर्षाचे स्वागत करू या ॥९॥
सरत्या वर्षापेक्षा नव्या वर्षात दिलदार मनाने वागू या
मदतीचा हात सतत चालू ठेवू या
सरत्या वर्षापेक्षा मैत्रीचा हा अखंड धागा आणखी
वाढवू या
सरत्या वर्षाला निरोप देऊ या
नव्या वर्षाचे स्वागत करू या ॥१२॥
प्रत्येक सण उत्सव हा एकत्रित येऊन
दरवर्षीप्रमाणे साजरे करू या
प्रत्येक व्यक्तीला दरवर्षीप्रमाणे मोलाचे
मार्गदर्शन व सहकार्य देऊ या
त्यांचे दुःख दूर करून सर्वांना सुखी करण्यासाठी
दरवर्षीप्रमाणे साथीदार बनवूया
सरत्या वर्षाला निरोप देऊ या
नव्या वर्षाचे स्वागत करू या ॥१३॥

चिन्मय प्रकाश शिवणीकर

(जगमित्र)

॥ धर्म माणुसकीचा ॥

धर्म से ना कहो तुम हिंदू हो ।
धर्म से ना कहो तुम मुस्लिम हो ।
धर्म से ना कहो तुम शीख हो ।
धर्म से ना कहो तुम ख्रिश्चन हो ।
धर्म से ना कहो तुम बौद्ध हो ।
धर्म से ना कहो तुम जैन हो ।
धर्म से ना कहो तुम शिंतो हो ।
धर्म से ना कहो तुम यहूदी हो ।
धर्म से ना कहो तुम बहाई हो ।
धर्म से ना कहो तुम चीनी लोक हो ।
धर्म से ना कहो तुम अफ्रिकन हो ।
बस्स हमेशा गर्व से कहो की तुम इन्सान हो ।

कर्म की ना बात करो तुम हिंदू हो ।
कर्म की ना बात करो तुम मुस्लिम हो ।
कर्म की ना बात करो तुम ख्रिश्चन हो ।
कर्म की ना बात करो तुम बौद्ध हो ।
कर्म की ना बात करो तुम जैन हो ।
कर्म की ना बात करो तुम शिंतो हो ।
कर्म की ना बात करो तुम यहूदी हो ।
कर्म की ना बात करो तुम बहाई हो ।
कर्म की ना वाम करो तुम चीनीलोक हो ।
कर्म की ना बात करो तुम आफ्रिकन हो ।
बस्स हमेशा कर्म से बात करो की तुम
इन्सानियत हो ।

हिंदू धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
मुस्लिम धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
शीख धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
बौद्ध धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
ख्रिश्चन धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
जैन धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
शिंतो धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
यहूदी धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
बहाई धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
चीनीलोक धर्म के रक्षक तुम नही हो ।
पारंपारिक आफ्रिकन धर्म के रक्षक तुम नही हो ।

बस हमेशा तुम इन्सायनियत के रक्षक हो ।
जिम्मेदारी मत निभाओ हिंदू की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ मुस्लिम की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ शीख की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ जैन की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ बौद्ध की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ ख्रिश्चन की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ यहूदी की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ शिंतो की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ बहाई की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ चीनीलोक की ।
जिम्मेदारी मत निभाओ अफ्रिकन की ।
बस जिम्मेदारी निभाओ अपने कर्तव्यो की ।

चिन्मय प्रकाश शिवणीकर
(जगमित्र)

॥ मागणी ॥

बंधन नको मुक्ती दे ।
संघर्षासाठी शक्ती दे ।
जीवनभराची साथ दे ।
जिंकण्यासाठी जिद्द दे ।
नवरूपांचे नवतेज दे ।
सप्तसुरांचे सुर दे ।
नवरत्नांचे रत्न दे ।
आई तुझ्या या मुलांना
आयुष्यभर साथ दे ।

॥ मृत्यू ॥

जिस दिन हम ये दुनियासे निकल जायेंगे ।
उस दिन सभी के होटों पे हमारा नाम हमेशा रहेगा ।
मेरे शव के लिये सभी धर्म मे वाद हो जायेंगे ।
और सबके आखों मे दुःख की किनार आयेंगी ।
वो अकेला था हम सब उसके खिलाफ थे ।
हम एक हो गये और हमको छोड के चला गया ।

चिन्मय प्रकाश शिवणीकर
(जगमित्र)

कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला शाखेतील प्राध्यापक वृंद समवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

कनिष्ठ महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेतील प्राध्यापक वृंद समवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

कनिष्ठ महाविद्यालयातील व्यवसाय अभ्यासक्रम विभागातील प्राध्यापक वृंद समवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

महाविद्यालयातील महिला कक्ष विभागा
समवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा
क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर
व इतर पदाधिकारी

महाविद्यालयातील शिक्षकेत्तर कर्मचारी वृंद
समवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा
क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व
इतर पदाधिकारी

महाविद्यालयातील सेवक वृंद समवेत
संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा
क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व
इतर पदाधिकारी

वन्यजीव सप्ताहाचे उद्घाटन करतांना संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर व प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ. संजय पाटील देवळाणकर व इतर पदाधिकारी

वन्यजीव सप्ताह निमित्त पेट शेल्टर फाऊंडेशनच्या विद्यामाने शहरातील विविध आजारी व दुखापग्रस्त प्राण्यांची काळजी घेण्याविषयी शिबीर प्रसंगी संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर व इतर

वन्यजीव सप्ताहानिमित्त आयोजित विविध स्पर्धेच्या बक्षिस वितरण प्रसंगी प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ. संजय पाटील देवळाणकर व इतर पदाधिकारी.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० परिषदेत मार्गदर्शन करताना कुलगुरु प्रोफेसर डॉ.प्रमोद येवले, प्र.कुलगुरु डॉ.शाम सिरसट, अधिष्ठाता अनुक्रमे डॉ.प्रशांत अमृतकर, डॉ.वाल्मिक सरवदे, डॉ.भालचंद्र वायकर, डॉ.चेतना सोनकांबळे, संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० परिषदेत मार्गदर्शन करताना संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, कुलगुरु प्रोफेसर डॉ.प्रमोद येवले, प्र.कुलगुरु डॉ.शाम सिरसट, अधिष्ठाता अनुक्रमे डॉ.प्रशांत अमृतकर, डॉ.वाल्मिक सरवदे, डॉ.भालचंद्र वायकर, डॉ.चेतना सोनकांबळे, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर

पद्मश्री वामन केंद्रे व दिग्दर्शक पुरुषोत्तम बेर्डे यांची महाविद्यालयास सदिच्छा भेट, प्रसंगी संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ.संजय पाटील देवळाणकर, पदव्युत्तर संचालक डॉ.सतिश माऊलगे

कुलगुरु प्रोफेसर डॉ.प्रमोद येवले यांना 'झुंज तिची पाचटाशी' हे पुस्तक भेट देताना संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर

राष्ट्रपती आदर्श शिक्षक पुरस्कार प्राप्त शशिकांत कुलथे यांचा सत्कार करताना संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, डॉ.संजय पाटील देवळाणकर

आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त योगशिक्षक प्रा. राजेंद्र गाडेकर यांचे स्वागत करताना प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर इतर

प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर सेवागौरव
सोहळ्या प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना

महाविद्यालयाती सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रसंगी
विद्यार्थीनी समवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष
प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर

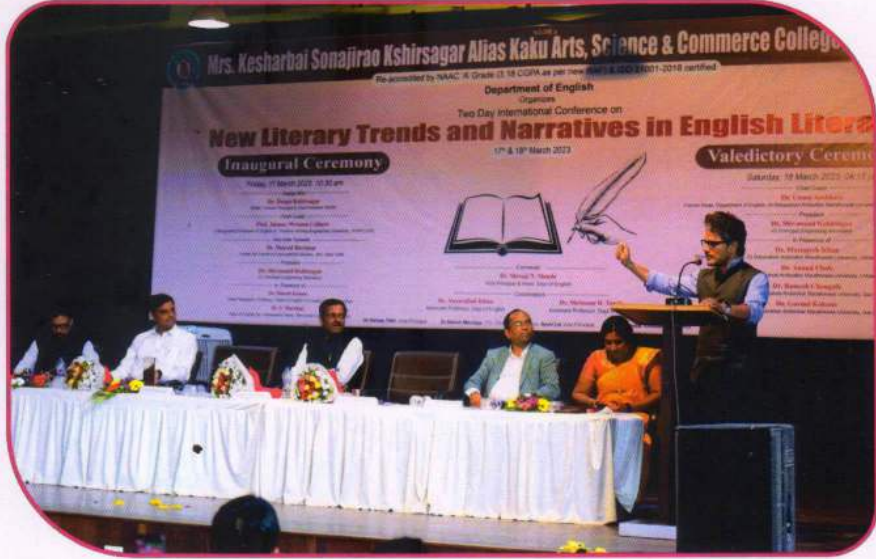
गुरुपौर्णिमेनिमित्त गुरुजनांचा गुणगौरव करताना
संगीत विभागाचे प्राध्यापक व विद्यार्थी

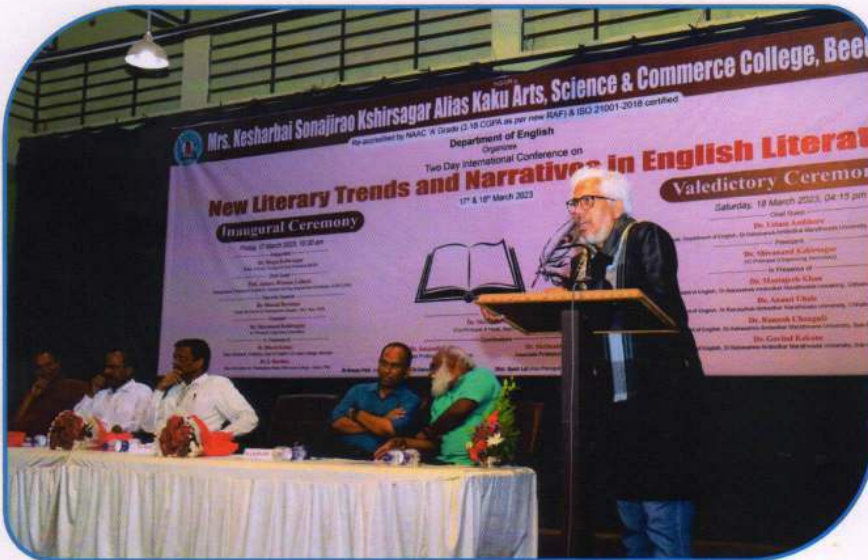

इंग्रजी विभाग आयोजीत आंतरराष्ट्रीय परिषदेचे उद्घाटन करताना प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर, डॉ. शरद बाविस्कर व इतर मान्यवर

इंग्रजी विभाग आयोजीत आंतरराष्ट्रीय परिषदेत बीजभाषण करताना डॉ. शरद बाविस्कर, प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ. शिवाजी शिंदे व इतर मान्यवर

इंग्रजी विभाग आयोजीत आंतरराष्ट्रीय परिषदेत मनोगत करताना डॉ. मुस्तजीब खान, प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ. संजय पाटील देवळाणकर, उपप्राचार्य डॉ. शिवाजी शिंदे व इतर मान्यवर

मराठवाडा कृषी महोत्सव, गेवराई येथे वनस्पतीशास्त्र विभागातील प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांची भेट

मराठवाडा कृषी महोत्सव, गेवराई येथे वनस्पतीशास्त्र विभागातील प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांची भेट

मराठवाडा कृषी महोत्सव, गेवराई येथे वनस्पतीशास्त्र विभागातील प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांची भेट

२६ जानेवारी निमित्त भितीपत्रकाचे प्रकाशन करताना सचिव डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर, संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, प्राध्यापक व सुक्ष्म जीवशास्त्र विभागातील विद्यार्थी

स्नेह संमेलनानिमित्त सुक्ष्म जीवशास्त्र विभागाच्या विज्ञान प्रदर्शनाची पाहणी करतांना संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, प्रा.डॉ.सुधाकर गुट्टे व इतर

सुक्ष्म जीवशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांची जिल्हा अनुजीव प्रयोगशाळेस भेट

1, Subash Rd, Bir, Beed, Maharashtra 431122, India

Beed

हिंदी दिन सप्ताह निमित्त विशेष व्याख्यान
देताना एस.आर.टी.महाविद्यालय
अंबाजोगाईचे डॉ.गणपत राठोड व्यासपीठावर
उपप्रचार्य डॉ.संजय पाटील देवळाणकर,
उपप्राचार्य डॉ.शिवाजी शिंदे व इतर

हिंदी विभागात अतिथी व्याख्यान देताना
डॉ.ओमप्रकाश झंवर व विद्यार्थी

Beed, Maharashtra, भारत

Shivrajya Heights, Driving School St, opposite to R.P.
College, Datta Nagar, Beed, Maharashtra 431122, भारत
Lat 18.98602°
Long 75.750574°

२६ जानेवारी रोजी 'भारतवाणी' या
भित्तपत्रकाचे प्रकाशन करताना संस्था
उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर,
प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, हिंदी
विभागाचे प्राध्यापक व विद्यार्थी

प्रसिद्ध अभिनेत्री भार्गवी चिरमुले समवेत
संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा
क्षीरसागर

महाविद्यालयातील स्नेहसंमेलन प्रसंगी
कविता सादर करताना कवी अनंत राऊत,
व्यासपीठावर संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य
डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद
क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

विविध भाषा वाङ्मय मंडळ उद्घाटन प्रसंगी
कवी प्रभाकर साळेगांवकर, संस्था उपाध्यक्ष
प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य
डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

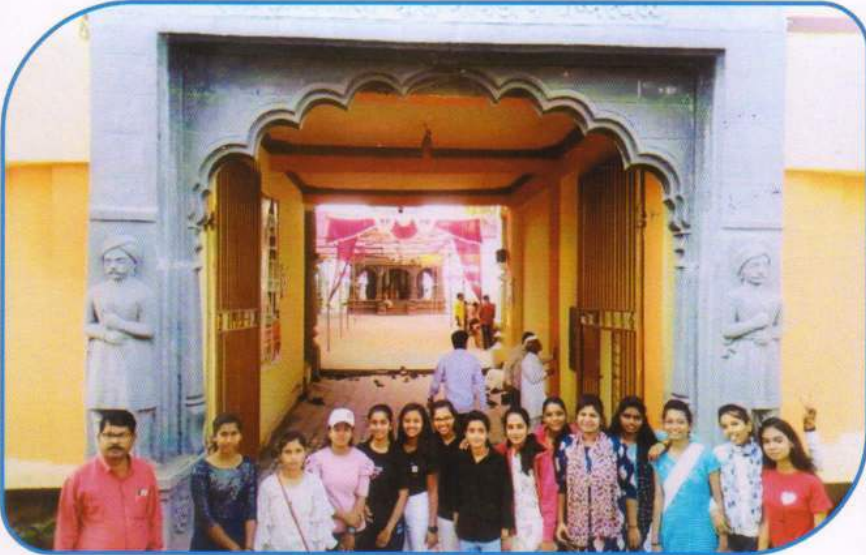

मराठी भाषा दिन तथा प्रसिद्ध कवी
वि.वा.शिरवाडकर यांच्या जयंती निमित्त
अभिवादन करताना उपप्राचार्य डॉ.संजय
पाटील देवळाणकर, उपप्राचार्य डॉ.शिवाजी
शिंदे, विभाग प्रमुख डॉ.बालासोब कटारे
प्रा.सत्येंद्र पाटील

बीड येथील ख्रिस्ती साहित्य संमेलनास भेट
देतांना मराठी विभाग प्रमुख डॉ.बालासाहेब
कटारे व सहभागी विद्यार्थी

श्री क्षेत्र आपेगाव (पैठण) येथे मराठी
विभागाच्या शैक्षणिक सहली प्रसंगी
सहभागी विद्यार्थीनी.

प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर सेवागौरव कार्यक्रम प्रसंगी मा. जयदत्त (अण्णा) क्षीरसागर (माजी मंत्री), मराठी साहित्ये संमेलनाध्यक्ष श्री. भारत सासने, संस्थेचे सचिव डॉ. भारतभूषण क्षीरसागर साहेब व इतर

प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर सेवागौरव सोहळ्या प्रसंगी कुटूंबातील सदस्य

प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर सेवागौरव सोहळ्या प्रसंगी गौरवग्रंथ प्रकाशन करताना मा. जयदत्त (अण्णा) क्षीरसागर, ज्येष्ठ लेखक भारत सासने, डॉ. भारतभूषण क्षीरसागर व इतर मान्यवर

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयाच्या वतीने आयोजित सोनाजीराव क्षीरसागर वादविवाद स्पर्धेच्या ४६ व्या बक्षिस वितरण प्रसंगी संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य संजय पाटील देवळाणकर, डॉ.शिवाजी शिंदे, समन्वयक प्रा. डॉ.बालासाहेब कटारे विजेत्यांसह

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयाचा माजी विद्यार्थी महेंद्र खिल्लारे यांचे संवाद असलेला 'सरला एक कोटी' या सिनेमाच्या प्रमोशन व स्क्रिनिंग प्रसंगी प्रसिद्ध अभिनेता सुरेश विश्वकर्मा, नितीन सुपेकर व प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ.संजय पाटील देवळाणकर व इतर

केंद्रीय युवक महोत्सव डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठ सलग दोन वेळेस प्रथम पुरस्कार विजेती अनामिका आहिरे लावणी सादर करताना

प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर सेवागौरव कार्यक्रम प्रसंगी मा. जयदत्त (अण्णा) क्षीरसागर (माजी मंत्री), मराठी साहित्ये संमेलनाध्यक्ष श्री. भारत सासने, संस्थेचे सचिव डॉ. भारतभूषण क्षीरसागर साहेब व इतर

प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर सेवागौरव सोहळ्या प्रसंगी कुटुंबातील सदस्य

प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर सेवागौरव सोहळ्या प्रसंगी गौरवग्रंथ प्रकाशन करताना मा. जयदत्त (अण्णा) क्षीरसागर, ज्येष्ठ लेखक भारत सासने, डॉ. भारतभूषण क्षीरसागर व इतर मान्यवर

आझादी का अमृत महोत्सव निमित्त आझादी की अमृत गाथा हे नाटक सादर करताना महाविद्यालयातील विद्यार्थीनी

आझादी का अमृत महोत्सव निमित्त आझादी की अमृत गाथा हे नाटक सादर करताना महाविद्यालयातील विद्यार्थी

आझादी का अमृत महोत्सव निमित्त आझादी की अमृत गाथा हे नाटकातील सहभागी कलावंतांसोबत संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीसरगार, प्राचार्य, उपप्राचार्य व इतर पदाधिकारी

आझादी का अमृत महोत्सव निमित्त आझादी की अमृत गाथा हे नाटकाचा आनंद घेताना महविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थिनी

महाविद्यालयाच्या नाट्यशास्त्र विभागाच्या माजी विद्यार्थ्यांच्या मेळाव्यात नाट्यशास्त्र विभाग प्रमुख उपप्राचार्य डॉ. संजय पाटील देवळाणकर समवेत माजी विद्यार्थी कलावंत.

महाविद्यालयातील एन.सी.सी. विभागाच्या विद्यार्थ्यांसमवेत संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ. दीपा क्षीरसागर व पदाधिकारी

॥ संपादकीय ॥

हिंदी विभाग

साहित्य समाज का दर्पण होता है। साहित्य और समाज एक दूसरे से अलग नहीं हो सकते। साहित्य के बिना समाज का और समाज के बिना साहित्य का कोई स्थान नहीं होता। सृजनशील रचनाकार इसी की ओर अधिक ध्यान देता है।

‘दूर्वाकुर’ में प्रकाशित रचनाएँ आधुनिक जीवन का अहसास कराती हैं। सब कुछ होने के बावजूद भी मनुष्य अकेलेपन में जी रहा है। अकेलापन उसे खाने के लिए दौड़ रहा है। आधुनिक विषयों को लेकर जो भी रचनाएँ लिखी गयी वह हमें कुछ सोचने के लिए प्रेरित करती हैं। लिखित साहित्य बहुत ही कम मात्रा में मिला उसका हमें खेद भी है।

किन्तु पद्य में बहुत सी रचनाएँ ऐसी मिली हैं जिनसे हमें एक नई दिशा दिखाई देती है। हिंदी विभाग के जिन छात्र-छात्राओं ने अपना सृजनशील होने का अहसास कराया बल्कि एक नई उमंग भी जगाई। पद्य में बहुतसी रचनाएँ ऐसी मिली हैं, जिनसे हमें नया आयाम मिलता है। कुछ सोचने के लिए हमें प्रोत्साहित करते हैं। जीवन की हर घटनाओं को लेकर लिखा गया साहित्य शाश्वत होता है। उसमें वो ताकद होती है, जिससे वह समाज में परिवर्तन ला सकता है। छात्र-छात्राओं ने साहित्य के माध्यम से अपनी कल्पनाओं को उजागर करने का प्रयास किया है। इसलिए आप सभी का हार्दिक अभिनंदन....! नए वर्ष के लिए आप सभी को शुभकामनाओं के साथ

प्रोफेसर डॉ. आबासाहेब राठोड

हिंदी विभाग प्रमुख एवं शोध निर्देशक

* रिश्ता *

माही और कुंज दोनो पती-पत्नी है, वे दोनो एक दूसरे से बहुत प्यार करते है । पहले जिंदगी में इतनी खुशियाँ होती है, कि वो दोनो फुलें नही समाते क्योंकि उस समय उनका वक्त उनके साथ होता है । वो दोनो सास-ससुरजी और ननंदजी के साथ रहते है ।

*जिंदगी में वक्त से ज्यादा
अपना पराया कोई नही होता,
वक्त अपना होता है तो
सब अपने होते है,
और वक्त पराया होता है तो,
अपने परायें हो जाते है ।*

कुंज के माता-पिता शादी के समय बहुत सारा दहेज माँगते है । और माही के माता-पिता उनसे कहते है कि इतना सारा दहेज नही देंगे । फिर उसके बाद कुंज के माता-पिता कहते है कि हमें ये रिश्ता मंजूर नही । लेकिन माही के माता-पिता उन्हें इस रिश्ते के लिए मनाते है । और कहते है कि हम दहेज देने के लिए तैयार है । फिर कुंज और माही के शादी की रस्मे शुरू हो जाती है । पहले मेहंदी, संगीत, सगाई, फेरे, फिर शादी की सारी रस्मे अच्छी तरह निपटाई जाती है ।

शादी के बाद पहले-पहले सब कुछ ठीक होता है, जैसे-जैसे दिन बितने लगे वैसे-वैसे समय उनका साथ छोडने लगा । कुंज के माता-पिता ने माही के माता-पिता से और पैसे लाने के लिए उकसाने लगे । कुंज उनसे पैसे माँगता है । फिर माही के माता-पिता उसे पैसे देते है । उनकी माही अकेली बेटी होती है, इसलिए ओ उसकी खुशियाँ के लिए कुछ भी करने को तैयार है । वो दोनों सारी जायदाद माही के नाम करनी है ऐसे कहते है ।

*सबे रिश्तों कि खुबसुरती
एक दुसरे कि गलतियाँ को*

माफ करने में है ।

क्योंकि ।

*बिना कमी का इन्सान दुंढोगे तो
अकेलेही रह जाओगे ।*

वो माहि से बात करते है, माही कहती है, पिताजी आपको मेरे नाम पर अपनी सारी जायदाद करने के कोई जरूरत नही । और आज के बाद कुंजजी को भी आपको पैसे देने कि जरूरत नहीं ।

ये बात जब कुंज को पता चलता है, तब वो माही से कुछ दिन बात नहीं करता । फिर माही उससे बात करती है । और उसके बाद उन दोनों में रोज झगडे, अनबन शुरू हो जाती है । उसके बाद उनकी अनबन कम होने के बजाए बढ जाती है । और उनकी यह अनबन एक दिन तलाक तक पहुँचती है । उन दोनों का तलाक हो जाता है । केवल दहेज के कारण रिश्ता टूट जाता है । दोनो पति-पत्नी अलग हो जाते है । दो प्यार से रहनेवाले, एक-दूसरे के सुख-दुःख के लिए जिनेवाले एक-दुजे के दुःख का कारण बन गए ।

इस तरह अच्छा खासा परिवार दहेज के कारण बरबाद हो जाता है ।

*यदि हर कोई आपसे खुश है तो,
ये निश्चित है कि आपने अपने
जिवन में बहुत समझोते किए है ।
और....*

*यदि आप सबसे खुश है, तो ये
निश्चित है, कि अपने लोगों कि
बहुतसी गलतियाँ को नजर अंदाज किया है ।*

धुमरे संजय भीमराव

बी. ए. द्वितीय वर्ष

* किसान का जीवनवृत्त *

हर किसी को अपनी जिंदगी मजे में जिना पसंद है ।
हर कोई अपनी जिंदगी अच्छी तरह ही जीने की कोशिश करता है ।
बड़े-बड़े धंदेवाले लो इनकी जिंदगी तो,
राजा-महाराजा की तरह और मेरी ।
भटके जानवर की तरह...
खुद को मिटाया तो लोग कहते है,
इसके मन में कभी अपने परिवार का खयाल नहीं आया
मरने के बाद अपने बच्चों का क्या होगा ।
यह कभी सोचा नहीं उसने । हा बहुत सोचा मैने ।
पहले ही सोचा मैने, मेरे परिवार के बारे में ।
क्योंकि मुझे पता है, इस दुनिया में
कोई किसी का नहीं रहता...।
कभी भी मेरा परिवार रस्ते पे आयेगा ।
बैल की तरह मेहनत करके मै अपना परिवार चलाता है ।
अगर व्यवहार के रूपए समय पर नहीं दिए तो लोग
कुचलेंगे मुझे, मेरे मूँह पर थुकेँगे ।
धूप की मेहनत कभी खतम नहीं होती, मगर रस मेहनत
में जिंदगी कब खत्म होती है, पता नहीं चलता ।
तंग आया हूँ मै, एक जगह सरकार का अन्याय
दुसरी जगह नापिक खेती सहा नहीं जाता मुझसे ।
मेहनत हम करते है, और लाभ आप को मिलता है ।
कैसे चलेगा न्यह, अभी तो सोचो हमारे बारे में ।
मै, कंगाल हुआ हूँ, मै क्या करू, कुछ समझमें नहीं आता
जब खेत में कुछ आता है, तो कुछ भाव नहीं रहता ।
और जब हमारे पास कुछ भी नहीं रहता, तब उसका भाव
दुगना होता खूद की तिजोरी भरने के लिए आप तो
किसानों का ही जेब खाली कर देते है । तुम्हारे इस
व्यवस्था से तंग आकर मै खूद की जीवनयात्रा समाप्त
करना ऐसा मन में बार-बार आता है ।

तोडेकर अशोक मारोती

बी. ए. तृतीय वर्ष

* कामायनी में गांधीवादी दर्शन *

साहित्य मानव जीवन की संवेदनात्मक अभिव्यक्ति है। जिसका संबंध मानव के विचारों, मूल्यों भावों, कल्पनाओं से रहा है। साहित्यपर साहित्यकार के विचारों का ही प्रभाव नहीं रहता तो उसके सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, राजकीय परिवेश का भी प्रभाव आ जाता है। साहित्यपर विभिन्न विचारों, वादों का प्रभाव देखा जा सकता है। जैसे अस्तित्ववाद, आदर्शवाद, सौंदर्यवाद वास्तववाद आदि। किसी भी तत्वप्रणाली से न जुड़ने का दावा करनेवाला साहित्यिक भी विशिष्ट विचार चक्र से, जीवन दृष्टि से अप्रत्यक्ष रूप से संबंधित तो रहता ही है। हिंदी साहित्य में आधुनिक काल के साहित्यकारों पर विभिन्न विचारों का प्रभाव निश्चित देखा जा सकता है। मनोवैज्ञानिक आधुनिक, अस्तित्ववाद, मार्क्सवाद, आदि वादों के बावजूद गांधीवादी विचारों से भारतीय जनमानस को प्रभावित किया यही आज तक होता रहा है। जिसके फलस्वरूप हिंदी साहित्य के साहित्यकारों ने हिंदी के विभिन्न विधाओं में गांधीवादी विचारों को लेकर लिखा। जयशंकर प्रसाद के साहित्यपर भी गांधीवादी दर्शन का प्रभाव स्पष्टतः दिखाई देता है। 'कामायनी' यह महाकाव्य इस दृष्टिसे महत्वपूर्ण है।

मुक्तिबोध के शब्दों में कामायनी में वर्णित सभ्यता प्रयासों के पीछे जी का अपना जीवनानुभव, अपने युग की वास्तविक परिस्थिती आपने समय की सामाजिक दशा बोल रही है। कामायनी एक ऐसा महाकाव्य है जो आज के मानव जीवन को उसके समस्त परिवेश और परिस्थिती के साथ प्रस्तुत करता है।

कामायनी में प्रमुख पात्र श्रद्धा के माध्यम से प्रसाद जी ने गांधीवादी को प्रस्तुत किया है। श्रद्धा का पूरा चरित्र गांधीवादी के ईर्द-गिर्द ही घूमता है। उसकी चारित्रिक विशेषताओं में समर्पण की भावना, आशावादी दृष्टिकोन श्रम को महत्व, हिंसा का विरोध और अहिंसा पर विश्वास, सेवा, परोपकार, कर्तव्यपालन यह गांधीवादी मूल्य श्रद्धा में है, वह इस प्रकार दिखाई देता है।

गांधी दर्शन में समर्पण की भावना को महत्व है। श्रद्धा में समर्पण की वृत्ति हमें मिलती है। वह मानव समाज के कल्याण के लिए अपने आप को मनु को समर्पित

करती है। "समर्पण लो-सेवा का सार, सजल संसृजि का यह पतवार, आज से यह जीवन उत्सर्ग इसी पद-तल में विगत-विकार। दया, माया, ममता लो आज, मधुरिमा लो, अगाध विश्वास, हमारा न्हदय-रत्न-निधी स्वच्छ तुम्हारे लिए खुला है पास"।

गांधीवाद के मूल्यों में जनसामान्य को आशा प्रदान करने की ताकद है वह आशावादी तत्वप्रणाली है। यही गुण विशेष श्रद्धा में मिलता है। वह निराश के मनु में आशा एवं आकांक्षाओं को जागृत करने का प्रयास करती है। "तप नहीं केवल जीवन-सत्य करुणा यह क्षणिक दीन अवसाद, तरल आकांक्षा से है भरा-तो रहा आशा का आल्हाद"। "परिश्रम" यह एक ऐसी शक्ति है जो किसी भी सत्ता को पलट कर रख सकती है। व्यक्ति अगर परिश्रम करता है तो उसका उसके परिवार का विकास होता है। गांधीवादी में श्रम को अनन्य साधारण महत्व है। इसी मूल्य को श्रद्धा के माध्यम से प्रसाद जी ने उद्धृत किया है। श्रद्धा मनु को मानव-सृष्टि सबल करने और उसे निरन्तर विकास पथ पर बग्रेषित करने के लिए श्रम का महत्व बताती है। 'विश्व कर दुर्बलता बल बने, पराजय का बदला व्यापार, हैसता रहे उसे सविलास, शांति का क्रीडामय संसार' अहिंसा गांधीवाद का प्रमुख तत्व है। गांधी जी ने हिंसा का विरोध कर अहिंसा का स्वीकार किया उसपर विश्वास किया। श्रद्धा भी उसी तत्व का समर्थन करती है। वह मनु की हिंसा वृत्ति का विरोध करती है। वह मनु की हिंसा वृत्ति का विरोध करती है। और उसे अहिंसा का पाठ पढाती है। इस प्रकार निम्न पंक्तियों में भी सर्वात्मवाद की पुष्टि करते हुए मानव मात्र को सुखी बनाने की बात कहकर गांधी जी के सिद्धांतों का समर्थन किया गया है।

औरों को हँसते देखो, मनु हँसो और सुख पाओ।

अपने सुख को विस्तृत कर लो सबको सुखी बनाओ।

गांधी जी के विचार मूल्यों में सेवा, परोपकार, लोकमंगल की भावना दिखाई देती है। इसी का प्रभाव सबपर भी दिखाई देता है। वह सेवा, परोपकार को महत्व देती है और सदैव जनकल्याण, लोकमंगल की कर्तव्यपालन यह गांधीवाद का प्रमुख तत्व इसमें सम्मिलित दिखाई देता है।

मनुष्य को अपना कर्तव्य कभी भूलना नहीं चाहिए

। यदी कोई समस्या से घिरा हो तो उसे समस्या से बाहर निकालना मनुष्य का कर्तव्य होता है । और यही कार्य श्रद्धा करती है । श्रद्धा मनु को मानव जाति की फिर से सृष्टि करने के लिए यज्ञ में सहकर्मिणी, सहधर्मिणी बनने के लिए मनु का साथ देना मानवता के प्रति अपना कर्तव्य मानती है । और वह उसका पालन भी करती है । इससे वह गांधी जी के सिद्धांतों का समर्थन का पालन करती हुई दिखाई देती है दब रहे हो अपने ही बोझ खोजते भी न कही अवलंब कर तुम्हारा सहचर बनकर क्या न ऋण हो ऊँ में बिना विलंब

गांधी जी भारत के राजनीतिक क्षितिज पर सूर्य के भाँती दैदिप्यमान है । इस युगीन प्रभाव को साहित्य को भी ग्रहण करना ही था । गांधीजी ने विदेशी वस्त्रों का विरोध कर स्वदेशी को अपनाया । उनके चरखे की अनुभूज के तकली चलाने में दिखाई पडती है ।

‘चल री तकली धीरे-धीरे प्रिय गये खेलने को अहेर’ ।

निष्कर्षतः कामायनी इस महाकाव्य की प्रमुख पात्र श्रद्धा पर गांधीवादी का प्रभाव दिखाई पडता है । श्रद्धा ने समर्पण की भावना है वह एक आशावादी चरित्र है वह मनु को श्रम का महत्व बताकर श्रम के लिए प्रवृत्त करती है । श्रद्धा मनु की हिंसा वृत्ति का विरोध कर उसे अहिंसा का पाठ पडाती है ।

लांडगे प्रतिक्षा बाबासाहेब

बी. ए. तृतीय वर्ष

* इन्सान की सोच *

हम इन्सान यह शब्द बचपन से ही सुनते आ रहे हैं । मगर हम इन्सान किसे कहते हैं । और इन्सानियत का मतलब क्या है यह जानना जरूरी है ।

जिसको हाथ पाव दिल और दिमाग होता है उसे हम इन्सान कहते हैं । जो इन्सान हर किसी के सुख दुःख में शामिल होता है । हमदर्दी के दो लब्ज कहता है । हर किसीकी मुसिबत को अपनी मुसिबत समझता है । और हर किसीकी खुशी को अपनी खुशी, और इसी को ही इन्सानियत कहते हैं ।

इन्सान का सबसे बडा धर्म है इन्सानियत ।

अगर किसी रास्तेपर किसी का ऑक्सिडेंट हुवा

वो इन्सान हमारा कुछ नहीं लगता, फिर भी हम उसकी

सहायता करते हैं । क्यों कि हमारा और उसका

इन्सानियत से रिश्ता जुडा है ।

ये सब इन्सान नहीं उसकी इन्सानियत उससे करवाती है

और इसीलिए मैं ऐसा मानता हूँ कि इन्सान का

सबसे बडा धर्म इन्सानियत होता है ।

अगर संसार में इन्सानियत ना होती तो इन्सान कैसे होते

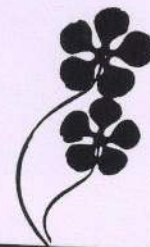
ना उन्हे किसी का प्यार दिखाई देता, और नाही

किसीको दर्द का एहसास

जरा सोच के तो देखिए ...।

राऊत पंढरीनाथ हरिभाऊ

बी. ए. तृतीय वर्ष

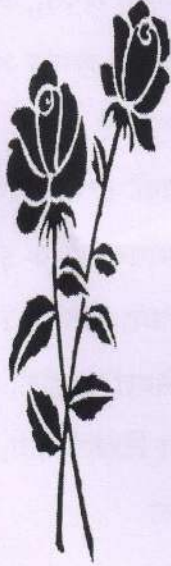

* एक सच *

मेरे पिताजी मुझे अक्सर कहते हैं ।
लंका जलाना आसान है ।
सिता को ढूँढना कठीण है ।
डंका बजाना आसान है ।
सच कहना कठीण है ।
बेटा सच को सदा ढूँढते रहना और
झूठ से सदा जागृत रहना ।

तोडेकर रोहित मधुकर

बी. ए. प्रथम वर्ष

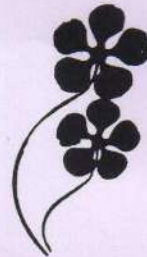

* मेरी रचना *

सरल, मधुर मेरी रचना ।
लिख रहा हु सुंदर सपना
इस्कूल जाना इस्कूल से आना
छूप-छूप के हसना रोना
रूठ-रूठ के जिद्दी होना
फिर चाचू से दो रूपये लाना
पापा की गाडी पर घूमना फिरना
फिर हवाओं से बाते बतियाना
लगता उसको सबसे अच्छा
सरल, मधुर मेरी रचना ।
लिख रहा हूँ सुंदर सपना

घोलप अभिषेक धोंडिराम

बी. ए. द्वितीय वर्ष

* जिंदगी *

जिंदगी कभी मुश्कील जो, कभी आसान होती है ।
कभी उल्फतों कि वाह होती है ।
ना भूलना कभी अपनी मुस्कान को,
क्योंकि इसी से हर मुश्कील आसान होता है ।
लहरोंसे डरकर नौका पार नहीं होती,
कोशीस करनेवालों की
जिंदगी मे कभी हार नहीं होती ।
अपने सपनों को ये मत बताओं
जिंदगी की तकलीफ क्या है ।
अपनी तकलीफ को ये बताओ
मेरे अपने क्या है ।
जिंदगी जिना आसान नही होता
बिना संघर्ष कोई महान नही होता.
जब तक ना पडे हातोडी मार.
तब वो पत्थर भी भगवान नही होता
रख हौसला वो मंजर भी आयेगा । •
प्यासे के पास चलकर समंदर भी आयेगा ।
थक के ना बैठ मंजिल के मुसाफिर
मंजिल भी मिलेगी और
मिलने का मजा भी मिलेगा ।

तांबे विशाल भाऊसाहेब

बी. ए. तृतीय वर्ष

: Dear Reader :

It given me immense pleasure to announce That our college Annual. Magazine “Durvankur” For the Academic year 2022-2023 students have given articles which provide a platform to express their thoughts and imagination. As an Editor I have tried my Level best to include Articles, Poems, Thoughts, by students. It is highly encouraging that students have given. Their valnable Thoughts who hails from different classes by incorporating some weightful writing keeping in mind the present globalisation pattern. I am Thankful to Vice president of Navgan Shikshan Sanstha Rajuri Dr. Deepatai Kshirsagar, Dr. S. V. Kshirsagar Principal, Vice Principal Dr. S. N. Shinde, Dr. Sanjay Patil, P. G. Director Dr. S. B. Maulge, I am also Thankful to Dr. S.R. Tonde, Prof. Thokal, Prof. Yedke for helping me in bringing out this valuable magazine within the time frame. It is our sincere appeal to all reader to read and enjoy the articles with zest.

Dr. Khan A. S.
Dept. of English

“Role of Education in Human Life, Current Challenges and Future Prospects in Indian Context-a Brief Overview”

Introduction :

The Government of India is vigorously the National Education Policy 2020 (the NEP 2020) replacing the National Education Policy of 1986. At this historic time, It is natural to ask certain Questions and ponder over key ideas of education. Some of the the key questions are :

- 1) What is education ?
- 2) What role does education play in human life ?
- 3) What are the key challenges the Indian education system is facing ?
- 4) What role does the NEP 2020 tries to play in solving challenges of the education sector ?
- 5) What more can be done or need to be done ?

Education is the building block on which the edifice of society and the nation is built on. It is a Liberating force for the mankind. It is the capacity of man through which the precious storage of knowledge is transferred to future generations. In ancient Greece. Plato extensively thought over education. According to him, individual justice can be obtained when each individual develops his or her ability to the fullest. In this sense, he sees education as overall excellence of man.

Swami Vivekananda defines education as the manifestation of perfection

Chepte Asaram Nagorao

Ph.D. English

already in men. It is the inner development of man which helps to realise the self. Dr. Babasaheb Ambedkar sees education as a tool to librate from the injustices of society. He views education as the process by which men can attain self enlightenment. According to him, “Education is that which make men fearless, teach unity, make understand their brithright and teach a man to struggle and fight for the freedom.” This ideas of education leads mankind to fight against exploitation and inequality.

The role of Education :

Society is a organised group of individuals. Social progress depends on te individual development. Education plays a key role in individual and social development.

The first radical social reformer of Maharashtra, who develop his entire life to uplift and empower women, lower castes and underprivileged sections of society.

विद्येविना मती गेली ।
मतीविना निती गेली ।
नीतीविना गती गेली ।
गतीविना वित्त गेले ।
वित्ताविना शूद्र खचले ।
इतके अनर्थ एका अविद्येने केले ।

in them. It will lead them in search of diverse areas for employment generation.

Strong institutional infrastructure is basic instrument for healthy learning environment. It should be coupled with skilled manpower.

Practical education is the need of the hour. Often it is seen, syllabi is very old and does not relate with practical life. Syllabus should be updated with new discoveries in the knowledge systems.

Key Features of the NEP 2020 :

The government of India is implementing the NEP 2020 to amend loopholes in the education system. Important features are as follows :

- 1) Ensuring universal access.
- 2) Ensuring quality early childhood care and education,.
- 3) New curricular and pedagogical structure.
- 4) No hard separation between arts and sciences.
- 5) Emphasis on promoting multilingualism and India languages.
- 6) Assessment reforms.
- 7) Robust and transparent process for recruitment of teachers and merit based performance.
- 8) Setting up of National Research Foundation (NRF).

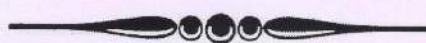
9) Founding single overarching umbrella body HECI (Higher Education Commission of India).

10) To increase public investment in education to 6% of GDP.

11) Achieving hundred% youth and adult literacy.

12) Internationalisation of education. These objectives of the NEP 2020 try to tackle most of the challenges in education sector. But as usual, the real devil lies in the implementation.

Education and awareness in the citizens leads to the development of society. Everybody should take initiative in learning. Because charity begins at home. We should be the agents of change. As Nelson Mandela says, "Education is the most powerful weapon which you can use to change the world". Let us pledge for better education.!

A. P. J. Abdul Kalam

A.P.J. Abdul Kalam, Abdul pakir Jainulabdeen Abdul Kalam, (born October 15, 1937, Rameswaram India died on 27 July 2015, Shilong. Indian scientist and development of India's missile and and nuclear weapons programmes. He was president of India from 2002 to 2007 Kalam earned a degree in a Aeronautical engineering from the Madras Institute of Technology and in 1958 joined the Defence Research and Development organisation (DRDO). In 1969 he moved to the Indian space Research organisation. Where he was project director of the SLV-III the first satellite launch vehicle that Was both designed and produced in India. Rejoining DRDO in 1982, Kalam planned the program that produced a number of successful missiles, which helped earn him the nickname "Missile Man" Among those successes was Agni, India's first intermediate range ballistic missile. Which incorporated aspects of the SLV-III and was launched in 1989.

From 1992 to 1997 Kalam was scientific adviser to the defense minister, and he later served as Principal Scientific adviser (1999-2001) to the government with the rank of cabinet minister.

His prominent role in the country's 1998 nuclear Weapons tests solidified India as a nuclear power and established Kalam as a national hero, although the tests caused great concern in the international community. In 1998 Kalam put forward a country wide plan called Technology vision 2020. Which he described as a road map for transforming India from a less-developed to a developed society in 20 years.

The plan called for, among other measures, increasing agricultural productivity, emphasizing technology as a vehicle for economic growth and widening access to health

Chavan Akshda Balu

B.A.1st year

care and education. In 2002 India's ruling National Democratic Alliance (NDA) put forward Kalam to Succeed outgoing president Kocheril Raman Narayanan. Kalam was nominated by the Hindu nationalist (Hindutva) NDA even though he was Muslim, and his stature and popular appeal were such that even the main opposition party, the Indian National congress, also proposed his candidacy, Kalam easily won the election and was sworn in as India's 11th president, a largely ceremonial post, in July 2002. He left office at the end of his term in 2007 and was succeeded by Pratibha Patil, the country's first woman president.

Upon returning to civilian life, Kalam remained committed to using science and technology to transform India into a developed country and served as a lecturer at several universities. On July 27, 2015, he collapsed while delivering a lecture at the Indian Institute of Management Shillong and was pronounced dead from cardiac arrest soon afterward Kalam wrote several books, including an autobiography, Wings of fire (1999). Among his numerous awards were two of the country's highest honours, the Padma Vibhushan (1990) and the Bharat Ratna (1997).

Engineering, the application of science to the optimum conversion of the resources of nature to the uses of human kind. The field has been defined by the Engineers Council for Professional Development. In the United States, as the creative application of "Scientific Principles to design or develop structures, machines, apparatus, or manufacturing processes or works utilizing them singly.

CAESAREAN BIRTHS

According to WHO which reviewed 110,000 births from countries in Asia during 2007-08 27% births were delivered by C-section. A survey in Latin America found that 35% of pregnant women were delivered by C-section. In India the rate is 18% still lower than China where it stands at 46% followed by Vietnam (36%) and Thailand (34%).

According to the reports more than 60% of this hospitals where C-section took place did it for financial gains and not because it was required. This boom has jeopardized women's health in world over. Even women due to rear of labour are opting for C-section. The morbidity and mortality rates are much higher in such cases, Unnecessary. C-section are not only costlier but dangerous as well. In India it costs an average of Rs. 20,000 more than normal. Some females say C-section have risen from 5% to 65% in some private hospitals in India.

Women who undergo caesarean without requiring it were 10 times more likely to be admitted to ICU than those who gave birth normally According to Asian Survey studying 24,000 pregnant women in Maharashtra, Gujrat and Madhya Pradesh, where labour had already started, women who had a surgical delivery despite not requiring one were 67% times more likely to be admitted to ICU than those who a natural birth. Deliveries were examined in 122 randomly selected public and private hospitals. All the hospitals recorded more than 1,000 births a year.

Khan Rafedullah

B.Sc..Ist year

SUFFERING

Some have pleasures and leisure

Some have to work eat and chum

It's not that they are happy and not tired

For days, weeks, months and years they are hired

Just that they are not golden birds

The poor buds morn no one heard

Then comes a special piece

Who lives on the basis of origin, name, shade and race

One with name have the fame

Other without any cause have to feel shame

Just because of tradition, rituals and division

Society is divided into provision.

Now a common story of every home

Selling-buying a lady under god's dome

buyer want a good face, mind physic and her to sweet

Seller have to them a huge treat

Tag it a marriage in front of all or anti social when hidden to all

Though it's same business of a doll

What to comment or what to you it mean

Why girl can't live in earth

Far enough in heaven let them come in earth

Why a small soul can't access to education

That one's shoulder are not so strong to hold worries and tension

Why color and name matter to you

Many drops make sea not a dew

Why you want dowry for

A home is made by good take care

Why you are a money maker

All these you and me

Whom to stop and whom to see

We all are devils who do these all social evils.

Shaikh Ibrahim

B.Sc..Ist year

: WHAT IS HAPPINEN :

What's a Happinen

The Most beautiful Thing is life

That means happinen

Happeners is an important part of every one's

Life Happinen is expresed Through your smile..

When you one happy Then other person also feels

Good struggle will come in life but they should

Over come with a smile

In Todays time happinen to be a Important Thing.

Pratiskha Raut

B.Sc..Ist year

What is the Scorched Earth Policy ?

IT is a military strategy employed during warfare. The retreating army destroys anything that can be of use to the advancing enemy army. That could include food, water supply, means of transport and communication, industrial resources etc.

The scorched earth policy has been used by armies since ancient times. In modern history, it was most famously used by the Russians in 1812 to repel the invading army of french emperor Napoleon Bonaparte. Almost 400,000 of Napoleon's troops perished from starvation and bitter cold as a result.

During the Second World War, Joseph Stalin used the same tactic against the German invasion in 1941. At the time, the British government has also contemplated implementing the policy in Bengal in the face of the imminent threat of Japanese invasion, but decided against it.

In more recent times, the scorched earth policy was used by Saddam Hussein in the Gulf War of 1990-91. As the Iraqi forces retreated from Kuwait, they set fire to over 600 oil wells. It took almost a year to put out all the fires.

This strategy of destroying the food and water supply used by civilians in a warzone has been outlawed by the 1977 Geneva Convention.

Mariya Muskan

B.Sc..Ist year

Winston Churchill

WINSTON CHURCHILL, who won the Nobel Prize for Literature in 1953, was one of the world's greatest statesmen and historians. No one could predict that the boy who stuttered and was at the bottom of his class at school, would inspire a nation to rise to victory in war. Churchill joined the army and in South Africa, during the Boer War, he was captured. He made a daring escape and became a hero overnight. In 1901, he was elected to Parliament. In 1917, Churchill was made minister of munitions and supervised the development and production of the battle tank. He lost the 1922 election but returned to Parliament in 1924 and was appointed Chancellor of the Exchequer, an office his father had held 40 years earlier. Between the two World Wars, he wrote the 4-volume World Crisis and the 6-volume Marborough, His Life and Times and took up painting.

When World War II broke out, Chamberlain's government fell and Churchill became Prime Minister at the age of 66. He became the familiar face of Britain, with his trademark cigar and 'V' for victory sign. He proved himself to be an outstanding leader, orator and military strategist. In 1945, Churchill's government lost the election but in 1951, he was back as Prime Minister. Churchill retired in 1955. He wrote the 5-volume History of the English Speaking Peoples before his death in 1965 at the ripe old age of 90.

Shahadeo Korde

B.Com..Ist year

BOXING

BOXING was a popular sport in Egypt in 3000 BCE and in the ancient Greek Olympics. Boxing in its modern form began in the 18th century. Today, there are two kinds of boxing amateur and professional (pro).

The WBO, WBC, WBA and IBF govern pro boxing and each has its own pro boxing champion is the winner of all of them. Amateur boxing is controlled by AIBA-governing the Olympics, Asian and Commonwealth Games and its own World

Pre boxing :

HEAVYWEIGHTS Joe Louis, Rocky Marciano, Muhammed Ali, Sonny Liston and Evander Holyfield
Classy lighter weight boxers: welterweight Sugar Ray Robinson and Sugar Ray Leonard.

Amateur :

HEAVYWEIGHT, Cuba's teofilo Stevenson, won three gold medals in the Olympics (1972-1980) but never turned professional.

Rules :

The winner is the boxer who lands technically superior blows on the opponent's face and torso, earning him more points, or knocks his for the count of ten. Amateur of their gloves that must make contact with the opponent's face or torso for a punch to points.

All boxers wear gloves and teeth guards. Amateurs also wear protective headgear and a white belt worn by amateurs.

Amateurs have 11 different weight groups while pro boxing has 17.

Sharwari Kolhe

B.Sc..Ist year

What is the Scorched Earth Policy ?

IT is a military strategy employed during warfare. The retreating army destroys anything that can be of use to the advancing enemy army. That could include food, water supply, means of transport and communication, industrial resources etc.

The scorched earth policy has been used by armies since ancient times. In modern history, it was most famously used by the Russians in 1812 to repel the invading army of french emperor Napoleon Bonaparte. Almost 400,000 of Napoleon's troops perished from starvation and bitter cold as a result.

During the Second World War, Joseph Stalin used the same tactic against the German invasion in 1941. At the time, the British government has also contemplated implementing the policy in Bengal in the face of the imminent threat of Japanese invasion, but decided against it.

In more recent times, the scorched earth policy was used by Saddam Hussein in the Gulf War of 1990-91. As the Iraqi forces retreated from Kuwait, they set fire to over 600 oil wells. It took almost a year to put out all the fires.

This strategy of destroying the food and water supply used by civilians in a warzone has been outlawed by the 1977 Geneva Convention.

Mariya Muskan

B.Sc..Ist year

: Edward Appleton :

EDWARD APPLETON was a British physicist who became interested in radio waves as a signals officer during World War 1. His research into the atmosphere paved the way for better radio communications and earned him the Noble Prize for Physics in 1947.

After Marconi had transmitted radio signals across the Atlantic in 1901, other scientists like Kennelly and Heaviside theorized that even though the Earth was curved such transmission was possible because of a reflecting layer in the atmosphere. In 1925, Appleton proved beyond doubt that this layer existed within the ionosphere. He sent signals between the B.B.C. transmitter at Boumemouth and Cambridge. Then he measured the intensity of the signals at the receiving end. He found that there was interference in signals (fading in and fading out) between the direct or ground wave and the sky wave. He calculated the height of the reflecting layer as 70km. This layer was named the 'E layer' of 'Kennelly-Heaviside layer'. Appleton discovered during further research that there was a second layer at 250 km in the ionosphere which came to be called the 'F layer' of 'appleton layer'. These were the first distance radio measurements.

Dhananjay Maske

B.Sc..Ist year

American composer and pianist Burt Bacharach, who died on February 8, 2023 at the age of 94, was a renowned figure in pop music between 1960 and 1980. He was the creator of several hit tunes, including the classic "Raindrops Keep Fallin" on My Head from the 1969 movie Butch Cassidy and the Sundance Kid, The theme from the 1981 film Arthur, a Bacharach composition, He formed a successful team with Iyricist Hal David.

Sean Connery (1930-2020) played secret Hames Bond in seven films, starting with Dr. No in 1962 and ending with Never Say Never Again, a remake of Thunderball, in 1983. It is not common knowledge. but Connery wore a wig or toupee in all his Bond movies. He started balding when he was 17 years old. The toupee was not apparent, as it merged seamlessly with his natural hajr.

Elon Musk now has the most followers on Twitter, five months after purchasing the platform for \$44 billion. With 133, 1 million followers, the 51-year-old tech tycoon overtakes former US president Barack Obama by a minuscule margin. Obama has held the 133 million followers. Twitter has approzimately 450 million monthly active users.

Leomessi : Argentinian footballer Lionet Messi's Instagram handle, is the second most popular with over 448 million followers. The most followed is @cristaino, Portuguese soccer player Cristiano Ronaldo's handle with 557 million.

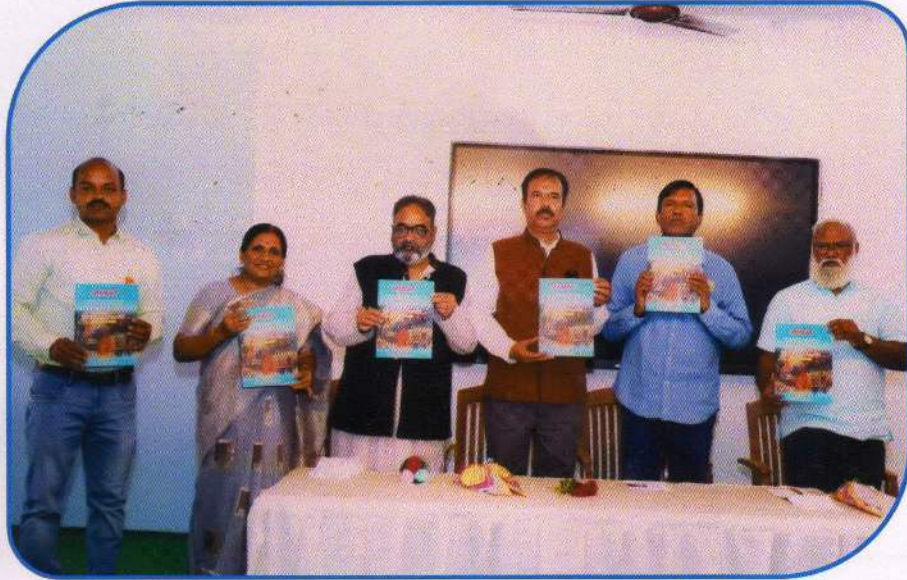
China released a new 100-yuan currency bill in 2015. The numerals were accented in gold, so the notes were nicknamed high-roller gold' (High rollers are rich people who are extravagant spenders) The notes intricate design and security features were ment to defeat counterfelters. The banknotes were so hi-tech that ATM machines couldn't read them at first The government had to put out an official statement that it would take several days for the machines to be updated to recognize the new currency.

Mayur Bhokre
M.Sc.Micro.II year

मुर्ती व शिल्प संशोधन संस्थेचे तिसरे राष्ट्रीय अधिवेशनाचे उद्घाटन करताना डॉ.सचिन पाटील (पुरातत्व अभ्यासक कोल्हापूर), डॉ.झाकेर पठाण, प्रदीप म्हैसेकर, डॉ.संजय पाईकराव, डॉ.धम्मपाल माशाळकर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर

मुर्ती व शिल्प संशोधन संस्थेचे तिसरे राष्ट्रीय अधिवेशनात मार्गदर्शन करताना डॉ.सचिन पाटील, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर मान्यवर

मुर्ती व शिल्प संशोधन संस्थेचे तिसरे राष्ट्रीय अधिवेशनात 'इन्साईट' या स्मरणिकेचे प्रकाशन करताना डॉ.झाकेर पठाण, प्रदीप म्हैसेकर, उपप्राचार्य डॉ.संजय पाटील देवळाणकर, डॉ.अनिता शिंदे

बालगीत स्पर्धेचे बक्षिस वितरण करताना संस्था सचिव डॉ.भारतभूषण क्षरसागर, उपाध्यक्ष डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर

बालगीत स्पर्धेत गीत गायन करताना विद्यार्थिनी व संगीत विभाग

स्वागतगीत सादर करताना महाविद्यालयाच्या संगीत विभागाचे विद्यार्थी

गणित विभागाच्या राष्ट्रीय परिषदेचे उद्घाटन करताना डॉ.बी.आर.सोनटके, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ.संजय पाटील देवळाणकर व इतर

गणित विभागाच्या राष्ट्रीय परिषदेत मार्गदर्शन करताना डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठाचे गणित विभाग प्रमुख डॉ.किर्तीवंत घडले, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ.संजय पाटील देवळाणकर व इतर

गणित विभागाच्या राष्ट्रीय परिषदेच्या समारोप प्रसंगी अभार प्रदर्शन करताना डॉ.गजानन श्रीमंगले, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ.संजय पाटील देवळाणकर व इतर

समाजशास्त्र व गृहशास्त्र विभागाच्या वतीने आयोजित 'भारतातील महिलाचा दर्जा' या एकदिवशीच चर्चासत्राचे उद्घाटन करताना अधिष्ठाता डॉ.चेतना सोनकांबळे, प्रो.संदिप चौधरी, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर

नविन शैक्षणिक धोरण २०२० गृहशास्त्र विभागाची कार्यशाळा संपन्न झाली. याप्रसंगी प्राचार्य डॉ.सविता शेते, विभाग प्रमुख डॉ.माया खांदाट व गृहशास्त्र विभागाच्या प्राध्यापिका

आंतरमहाविद्यालयीन इंटरझोन कबड्डी
स्पर्धेच्या बक्षिस वितरण प्रसंगी संस्थेचे सचिव
डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर खेळाडूंना मार्गदर्शन
करताना समवेत संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य
डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद
क्षीरसागर व इतर

आंतरमहाविद्यालयीन बी झोन कबड्डी स्पर्धेत प्रथम
आलेल्या सौ.के.एस.के.महाविद्यालयाच्या खेळाडूंना
बक्षिस वितरण प्रसंगी संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण
क्षीरसागर समवेत संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा
क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, क्रीडा
विभाग प्रमुख डॉ.भागचंद सानप व खेळाडू

राज्य शालेय स्पर्धेत शिकाई मॉर्शल आर्ट
स्पर्धेत स्वप्नील मेघराज कोल्हे याने तृतीय
स्थान मिळवल्याबद्दल खेळाडूचे अभिनंदन
करताना संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण
क्षीरसागर समवेत क्रीडा विभाग प्रमुख व इतर

सौ.के.एस.के.महाविद्यालय व डॉ.बा.आं.म.वि.
यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित
आंतरमहाविद्यालयीन इंटरझोन कबड्डी स्पर्धेच्या
उद्घाटन प्रसंगी संस्थेचे सहसचिव डॉ.योगेश
क्षीरसागर खेळाडूंना मार्गदर्शन करताना समवेत
प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर क्रीडा विभाग प्रमुख
डॉ.भागचंद सानप, डॉ.राजेश क्षीरसागर व इतर

उन्हाळी महिला कबड्डी शिबीरा दरम्यान
संस्थेच्या उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर
यांनी भेट दिली त्याप्रसंगी क्रीडा विभाग प्रमुख
डॉ.भागचंद सानप व खेळाडू

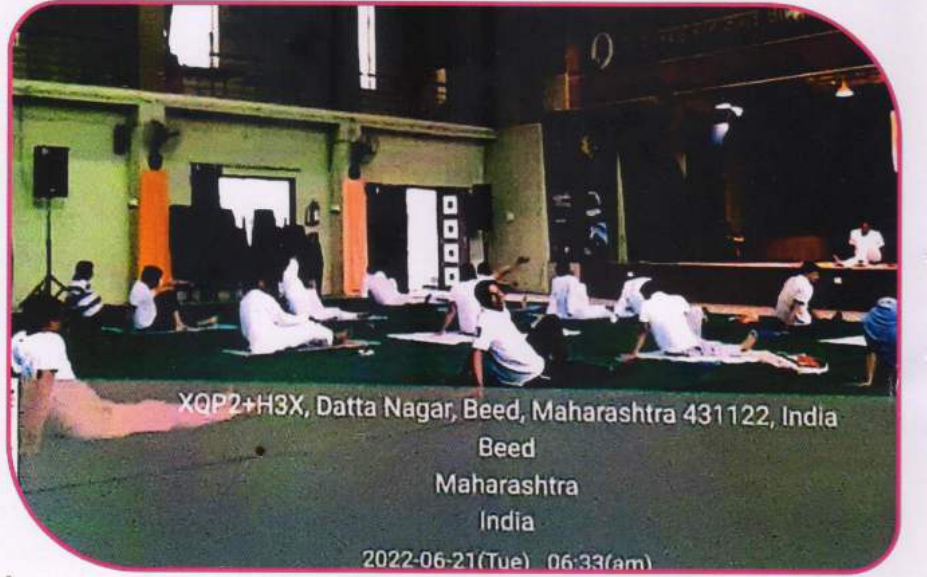
शालेय विभागीय स्पर्धेत सहभागी झालेल्या
महाविद्यालयाच्या कबड्डी संघा समवेत संस्थेच्या
उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर, प्राचार्य
डॉ.शिवानंद क्षीरसागर, उपप्राचार्य डॉ.संजय पाटील
देवळाणकर, क.म.वि. उपप्राचार्य सय्यद लाल,
पर्यवेक्षक जालिंदर कोळेकर क्रीडा शिक्षक अमृतसिंग
बिशन व खेळाडू

६ जून २०२२ रोजी जागतिक पर्यावरण दिन साजरा करताना महाविद्यालयातील कार्यक्रमाधिकारी, प्राचार्य डॉ.शिवानंद क्षीरसागर व इतर

२१ जून २०२२ रोजी आंतरराष्ट्रीय योगा दिन निमित्त योगशिक्षक प्राध्यापक राजेंद्र गाडेकर योग प्रात्यक्षिक करताना सहभागी प्राध्यापक व विद्यार्थी

११ सप्टेंबर २०२२ रोजी जिल्हाधिकारी बीड यांच्या आदेशानुसार बिंदुसरा डॅम परिसरात बांबू वृक्ष लागवड करताना राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक व कार्यक्रमाधिकारी

१२ ऑगस्ट २०२२ रोजी 'हर घर तिरंगा' कार्यक्रमात प्रत्येकास तिरंगा वाटप करताना राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग कार्यक्रमाधिकारी व पदाधिकारी.

१२ ऑगस्ट २०२२ रोजी 'हर घर तिरंगा' निमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने शहरात रॅली काढण्यात आली

XQP2+H3X, Datta Nagar, Beed, Maharashtra 431122, India
Beed
Maharashtra
India
2022-08-12(Fri) 01:23(am)

३० ऑक्टोबर २०२२ रोजी रेड रिबन क्लब जिल्हास्तरीय एड्स प्रतिबंधक नियंत्रण कक्ष बीड जिल्हा रुग्णालय, बीड व राष्ट्रीय सेवा योजना युवा पंधरवाडा समारोप करताना प्राचार्य डॉ. शिवानंद क्षीरसागर व इतर

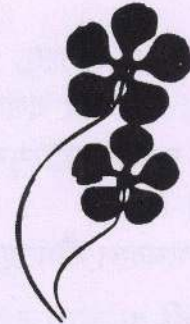
: संपादकीय :

प्रिय छात्रबान्धवा :

संस्कृत साहित्य ज्ञान भाण्डार अगाधम्
अतुलनीय च अस्ति । संस्कृतविषये रुचि : वर्धताम् संस्कृतस्य प्रचाराः भवतु इति
हेतूनां संस्कृत विभागः सादरम् कूर्मः । छात्राणां परिचित विषयम् अश्रित्य लेखनस्य
एवं अल्प प्रयासः कृतः ।

संस्कृत साहित्ये नैकाः मनोरञ्जकाः नितिप्रदाः च कथाः सन्ति ।
तासामध्यनेन नीतिनैपुण्यं तथा बोधः जायते । अत्र 'गद्य विभागे' विविधाः
कथाः सङ्गृहीताः । विकीर्णानि सुभत्तषितानि अत्र पद्यविभागे सङ्गृहीतानि ।
सुभत्तषितं नाम सुष्टु भाषितम् । यस्य श्रवणं पठणं च आनन्ददायकम् । संस्कृत
सुभाषितानि तेषाम् आशय सौन्दर्यार्थ, शब्द सौन्दर्यार्थ च प्रसिद्धानि एवं ।
किन्तु सुभाषितानि प्रायशः वैशिष्ट्यपूर्णाः व्याकरण रचनाः अपि प्रकटी कुर्वन्ति ।
पद्यविभागे व्याकरण रचना युक्तानि सुभाषितानि सङ्गृहीतानि अल्पाक्षरा सारगर्भा
च इति तस्याः विशेषः ।

प्रा.डॉ. अनिता तिवेक वैद्य
संस्कृत विभाग

* अमूल्य कमलम् *

आसीत् सुदासो नाम कश्चिद्विद्वान्पालः । तस्य तडागे कदाचित् सत्यपि शिशिर-ऋतावेकं पद्मं व्यकसत्, व्योम्नीव बालसूर्यबिम्बत् । सोऽचिन्तयत्, अहो महिमा परमात्मनः, यदेतादृशे कालेऽतिशीते विभूषितो मे तडाग एतस्य सरसिजस्य विकासेन । एतत् सरसिजं विक्रीयाहं विपुलं धनं प्राप्नुयाम्, इति । एवं सञ्चिन्त्य स तद् विक्रेतुं राजसद्यः पुस्तः स्थितः । अत्रान्तरे तेनैव अधवना कश्चित् श्रीमान् सार्थवाहः समायातः । सोऽवदत्, भद्र, भगवान् सुगतः सम्प्रत्येतस्मिन्नगरे वसति । महात्मनः तस्य पूजार्थं मिदं कमलमभ्यर्थये । तात्किक्यता मूल्येन ददासि ? उद्यानपालोऽब्रवीत्, एकेन सुवर्णनाणकेन । अथ स सार्थवाहः यावत्तत् कमलं क्रेतुमिच्छति, तावदेवापरो धनवान् श्रेष्ठी, अपि सुगतदर्शनार्थं गच्छन् तत्र समुपस्थितः । नीरजमूल्यं पृच्छन्तं तं श्रेष्ठिनम् उद्यानपालोऽब्रूत् एष महाभाग एकं सुवर्णनाणकम् एतस्यार्थं दातुमिच्छामि, सार्थवाहोऽभणत्, अहं शतं सुवर्णनाणकानि प्रयच्छामि, तयोर्विवादं श्रुत्वा सुदासो व्यमृशत् यस्य कृते एतौ कमलमेतत् क्रेतुमिच्छतः, नूनं स सुगत एवाधिकतमं मूल्यं मह्यं दधात्, इति । अतः स उद्यानपालस्तावभाषत नेतद् भो विक्रेतुमिच्छामि इति ।

अथ प्राप्तः सुदासस्तदुद्यानं, यत्र भगवतः सुगतस्यनिवासः । तत्र वटवृक्षस्याधस्तादेकस्मिन्नशमखण्डे समुपविष्ट आसीत्स महात्मा । अनल्पेन धाम्ना राजते स्म तस्य भगवतो वदनम् । तदालोक्यतः सुदासस्य चित्ते भक्तिरसार्णव उदतिष्ठत् । स हस्तस्थं नीरजं भगवतः सुगतस्य चरणयोरर्ध्वं कृत्वा नमो भगवते, इति वदन् सविनयं प्राणमत् । तं प्रसादवर्षिभ्यां लोचनाभ्यां निरूपयन् स्मयमानमुखपट्टो भगवान् अभाषत, वत्स किमिच्छसि इति । एवम् उक्तवति सुगते निरिच्छः सुदासः प्रत्यवदत्, भगवान् किमप्यत् ? केवलं भगवतः चरणकमलस्पर्शेन आत्मा मे कृतार्थनां लभताम् इति ।

एवंपादिनं सुदासं तथास्तु, इत्यब्रवीत् भगवान् सुगतः । अहो प्रभावः सुगतस्य दर्शनमात्रेणैव कमलार्थं बहुमूल्यमपेक्षमाणः सुदासस्तद्विस्मृत्य सुगतचरणाभ्यां तत्कमलं समर्पितवान् ।

एषः सुगतः एव ननु भगवान् गौमतबुद्धः ।

बोराडे नंदिनी अरुण ११ वी विज्ञान

* रजकस्य गर्दभः *

कस्मिंश्चित् ग्रामे राजण्णनामकः रजकः आसीत् । तस्य सकाशे कश्चन गर्दभः आसीत् । राजण्णः स्वगर्दभं नितसं प्रीत्या पालयति स्म । कदाचित् कार्यं समाप्य गृहं प्रति प्रत्यागमनसमये तदीयः गर्दभः निवसं श्रान्तः आसीत् । सः गर्दभ समीपस्थे वृक्षेबद्ध्वा अनतिदूरे एव विश्रान्त्यर्थं शयनम् अकरोत् । तत्समीपे एव कश्चन विद्यालयः आसीत् । तत्रत्यः आध्यापकः नितरां कोपशीलः ।

सः छात्रान् निन्दन् आसीत्-रे गर्दभाः । भवतः सर्वान् मनुष्यान् कर्तुं कियन्तं परिश्रमं कुर्वन् अस्मि अहम् । किन्तु भवन्तः मम वचनम् एव न शृण्वन्ति । ---इति । अध्यापकस्य एतत् वचनं श्रुतवतः राजण्णस्य निद्रा अपगता । अत्र कश्चन महानुभवः अस्ति । गर्दभान् अपि मनुष्यरूपेण परिवर्तयितुम् अस्य सामर्थ्यं वर्तते । मम गर्दभः सम्यक् अस्ति । यदि एवं गर्दभ मनुष्यरूपेणा परिवर्तययम् तर्हि उत्तमः सुहृत् मया प्राप्येतः तावता छात्राः सर्वे गृहं गताः आसीत् । राजण्णः तम् अध्यापकम् उद्दिश्य-श्रीमन् । भवान् कृपया मम गर्दभम् अपि मनुष्यरूपेण परिवर्तयतु । तदन्तरमेव भवान् गृहं गच्छतु । राजण्णः मुग्धः । किमसि न अधीतं तेन । तदीयः न कोऽपि अस्ति । मृदुहृदयी सः आकरेण भीमकायः तं भीमकायं दृष्ट्वा अध्यापकः अचिन्तयत् यत् न इति वदेयं तर्हि एषः मां ताऽयेत् अपि इति । अतः सः राजण्णम् अवदत् । अस्तु अवश्यम् एव भवदीयं गर्दभ मनुष्यं करिष्यामि षण्मासान् यावत् भवदीयं गर्दभं मत्सकाशे स्थापयतु । तदीयम् आहारव्ययमपि मह्यं ददातु इति ।

मुग्धः राजण्णः अध्यापकस्य निर्बन्धम् अङ्गीकृतवान् । गर्दभात् अध्यापकस्य महत् साहाय्यं जातम् । तस्मात् राजण्णाय गर्दभ-प्रत्यर्पणविचारमेव परित्यक्तवान् अध्यापकः । षट् मासाः अतीताः राजण्णः अध्यापकसमीपं गतः अवदत् राजण्ण । भवदीयः गर्दभः मया मनुष्यरूपेणा परिवर्तितः । सः चतुरः इत्यतः बुद्धिमान् मनुष्यः एव जातः । सः इतः एतत् श्रुत्वा राजण्णः पार्श्वस्थं ग्रामं प्रति धावितवान् । मद्ग्रामस्थः प्रमुखः सदाशिवः ग्रामजनैः सहसमालोचनं कुर्वन् आसीत् । राजण्णः साक्षात् सदाशिवसमीपं गत्वा तं गंहीत्वा अवदत्-मिकथम् अत्र आगतं भवता ?

चलतु मया सह गृहम् । राजणस्य व्यवहारं दृष्ट्वा तत्रव्याः सर्वे कंपिताः । ते राजणं ताडयितुम् उद्युक्ताः । किन्तु शान्तमनस्कः सदाशिवः राजणं स्वपार्श्वे आवेश्य प्रवृत्तं सर्वं, तस्य मुखात् ज्ञातवान् । तदा सदाशिवेव अवगतं यत् राजणं मुग्धः किमपि न जानाति इति । किन्तु समस्यापरिहारः कथं करणीयः इतिम अजानन् सः । सः गर्दभः न अहम् । ग्रामात् बहिः अश्वत्यवृक्षस्य अधः उपविष्टः संन्यासी एव गर्दभः एतत् श्रुत्वा राजणः ग्रामात् बहिः धावितवान् । संन्यासी भगवतः ध्याने मग्नः आसीत् । राजणः कोपेन तं संन्यासिनं कम्पयन् अवदत् काषायवस्त्रधरणमात्रेण किं मां कञ्चयितुं शक्नोति भवान् ? चलतु गृहं मया सह इति । एतत् श्रुत्वा अपि संन्यासी न कुपितः । अपि तु राजणविरुधे तस्य करुणा उत्पन्ना । सः शान्ततया अवदत्-वत्स । भवान् अन्यथा चिन्तितवान् अस्ति । जीवने जनाः सम्भाषणसमये साम्यं वदन्ति । किन्तु तच्च साम्यं पास्विकं न भवति । शूरः मनुष्यः सिंहसदुशः इति । कथयामः । किन्तु सः वस्तुतः सिंहः न खलु । एवमेव कञ्चनाबुद्धियुक्तं शृगालः इति कथयामः । वस्तुतः सः शृगालः न खलु ।

अध्यापकः कोपेन छात्रान् गर्दभाः इति यत् वदति तस्य अर्थः छात्रा मन्दमवयः इति, न तु ते गर्दभाः एव । तन्नम गर्दभाः मतिहीनः इति न अर्थः । वस्तुतः भवदीयः गर्दभः अध्यापकस्य सकाशे एव अस्ति तत्र गत्वा गर्दभं स्वीकरोतु । अपि च राजण । अन्यः कश्चन विषयः मया स्मार्यति । भवान् विद्यार्जनं करोतु । तस्मात् बहवः अनर्थाः निवारिताः भवेयुः । वृथा अध्यापकेन सह कोपं न करोतु । संन्यासिनः वचनस्य तात्पर्यम् अवगतवान् राजणः तत्रैव निर्णयम् अकरोत् मया अपि विद्यार्जनं करणीयम् इति ।

गायत्री गौतम घोडके

११ वी विज्ञान

* आदिशङ्कराचार्य *

भारतस्य दक्षिणदिशि केरलप्रदेशे आलुवा नगरस्य समीपं कालडि नाम ग्रामः । सः ग्रामः पूर्णानदीतीरे वर्तते । तत्र जगद्गुरोः शङ्कराचार्यस्य जन्म ख्रिस्ताब्दे अष्टमे शतके अभवत् । तस्य पिता शिवगुरुः माता आर्याम्बा चास्ताम् । बाल्ये एव तस्य पिता शिवगुरुः दिवङ्गतः । तस्माद् मातैव पुत्रस्य पालनम् अकरोत् । पञ्चमे वयसि उपनीतः सः पठनार्थं गुरुमुपागच्छत् । तत्र वेद-वेदाङ्गानि, विविधशास्त्राणि च असाधारणवेगेन बालकोऽयम् अधीतवान् । पठनादिकं समाप्य शङ्करः गृहं प्रत्यागतवान् । गृहं प्राप्य मातृसेवाम् आरभत । माता आर्याम्बा पुत्रस्य विवाहविषये सदैव चिन्तयति स्म । परन्तु मनसा वचसा कर्मणा च विरक्तः शङ्करः संन्यासार्थम् अनुमतिं प्रार्थयत् । शङ्करस्य ऐहिकविषयेषु अरुचिं दृष्ट्वा आर्याम्बा चिन्तामग्ना जाता ।

एकस्मिन् दिने शङ्करः स्नानार्थं पूर्णानदीं गतः । यदा संः स्नाने मग्नः तदा तत्र एकः नक्रः आगतः । नक्रः ढटिति तस्य पादम् अग्राहात् । तदा शङ्करः उच्चैः आक्रोशत् । अम्ब । त्रायस्व । पक्रात् त्रायस्व । आक्रोशं श्रुत्वा नदीतीरं प्राप्ता आर्याम्बा पुत्रं नक्रेण गृहीतमपश्यत् । भयाकुला सा अपि सेदनम् आरभत । शङ्करः मातरम् आर्ततया प्रार्थयत्- अम्ब, इतः परम् अहं न जीवामि । मरणात् पूर्वं संन्यासी भवितुम् इच्छामि । अधुना वा देहि अनुमतिम् । चेतसा अनिच्छन्ती अपि विवशा माता अवदत ऊ वत्स यथा तुभ्यं रोचते तथैव भवतु । इदानीमेव संन्यासं स्वीकुरु । मम अनुमतिः अस्ति । इति । तत्क्षणमेव आश्चर्यं घटितम् । दैवशात् शङ्करः नक्रादः मुक्तः । स नदीतीरम् आगत्य मातुः चरणौ प्राणमत् ।

अनन्तरं शङ्करः मातरं संन्यासस्य महत्त्वम् अवाबोधयत् । संन्यासी न केवलम् एकस्याः पुत्रः । विशालं जगद् एव तस्य ग्रहम् । मातः, यदा त्वं स्मरिष्यसि तदा एव त्वत्समीपमागमिष्यामि इति मात्रे प्रतिश्रुत्य सः गृहात् निरगच्छत् । ततः गोविन्दभगवत्पादानां शिष्या भूत्वा सः सर्वाणि दर्शनानि अपठत् । तेभ्यः संन्यासदीक्षां गृहीत्वा वैदिकधर्मस्य स्थापनार्थं प्रस्थानम् अकरोत् ।

ओव्हाळ रेखा गणेश

११ वी विज्ञान

* आत्मा एव मागदर्शकः गुरुः *

गुरुः शिष्यम् एकान्ते पक्षिशावकं हन्तुमादिशत् अपरः शिष्यः कुत्रापि एकान्तस्थानम् अप्राप्य गुरोः समक्षं जीवितं पक्षिशावकम् । एव समर्थं न्यवेदयत्-अहं पक्षिहनने असमर्थः अस्मि । यतः कुत्रापि एकान्तस्थानं न लभे । क्वचित् जनाः सन्ति । यत्र जनाः न सन्ति तत्रे पशुपक्षिणः विद्यन्ते । यत्र तेऽपि न सन्ति तत्र वृक्षलताः निर्झराः पर्वतादयः च सन्ति-एते वाक्शक्तिरहिलाः भूत्वा अपि शावकवधस्य दुष्कर्माणि निरतं मां धिक्कुर्वन्ति । यदि क्वचित् वृक्षलतादयः अपि न सन्ति तदा हृदयस्थः ममान्तरात्मा मन्दस्वरेण मां कथयति-यत् त्वं करोषि तदहं पश्यामि इति ॥ सर्वं श्रुत्वा गुरुणा कथितम्-त्वमेव ज्ञानाधारणे समर्थः।

प्रांजली कल्याण ढोके

११ वी विज्ञान

* लुब्धः शृगालः *

कश्चन व्याधः आसीत् । सः एकदा मृगयार्थं वनं गतवान् । बहुकालानन्तरं सः एकं वराहं दृष्टवान् । तं लक्ष्यीकृत्य सः बाणप्रयोगं कृतवान् । वराहस्य शरीरं महान् व्रणः जातः । व्रणितः वराहः कोपेन वशाधस्य उपरि आक्रमणं कृतवान् । स्वीयाभिः तीक्ष्णाभिः इंद्राभिः तस्य शरीरं विदिर्गवान् । तेन व्याधः मृतः । बाणप्रहारवदेनया वराहः अपि मृतः ।

तस्मिन् एव वने कश्चन शृगालः आसित् । सः अतीव लुब्धः । सः शृगालः आहारान्वेषणं कुर्वन् तत्र एव आगतवान् व्याधस्य वराहस्य च मृतं शरीरं सः दृष्टवान् । तत् दृष्ट्वा सः । चिन्तितवान् अद्य मम दैवम् अनुकूलम् अस्ति । यथेष्टम् आहारः विनायासं लब्धः । एषः आहारः बहुदिनानां कृते पर्याप्तः भविष्यति । अतः प्रतिदिनम् अपि किञ्चिदेव खादामि इति ।

अनन्तरं सः व्याधस्य शरीरं परिशीलितवान् । तस्य शरीरस्य पार्श्वे चापः पतितः आसीत् । चापे चर्मनिर्मिता रज्जुः बद्धा आसीत् । तत् दृष्ट्वा शृगालः अद्य एतां चर्मणः रज्जु खादामि । अन्यत् सर्वं पश्चात् खादामि इति चिन्तितवान् । चापस्य एकां । कोटिं मुखे स्थापयित्वा सः

दन्तैः रज्जुं जगध्वान् । चापस्य एकां कोटिं मुखे स्थापयित्वाः शृगालस्य मस्तकं विदीर्य बहिः आगता । भग्ना तदा चापस्यकोटिः शृगालस्य मस्तकं विदीर्य बहिः आगता । शृगालः तया वेदनया तत्क्षणे एव मृतः अभवत् ।

भाग्यश्री ग्यानोबा साळुंके

११ वी विज्ञान

* उपकारी चोरः *

कस्मिञ्चित् नगरे कश्चन चोरः आसीत् । सः चोर्ये अतीव निपुणः ।

एकदा चत्वारः पण्डिताः तद् नगरम् आगतवन्तः । पण्डितानां सविधे अधिके धनम् आसीत् । तद् धनम् अपहरणीयम् इति चोरः चिन्तितवान् । अतः सः तेषां स्नेहं सम्पादितवान् । किन्तु पण्डिताः सर्वं धनं दत्वा बहुमूल्यानि रत्नानि क्रीतवन्त तानि रत्नानि कोषे स्थापयित्वा ततः ते प्रस्थितवन्तुः ।

तदा चोरः चिन्तितवान्-अहम् अपि एतैः सह गच्छामि । मार्गे कुत्रापि एतेषां वधं कृत्वा रत्नानि अपरिष्यामि इति । अतः सः तान् उत्कानान् भोः पण्डिताः । अहं भवद्भिः विनाः जिवितुं न शक्नोमि । इति । पण्डिताः एतत् अङ्गीकृतवन्तः । अनन्तरं ते सर्वे ततः प्रस्थितवन्तः ।

मार्गमध्ये अरण्यम् आसीत् । तत्र किराताः वासं कुर्वन्ति ।

किरातवसतौ कश्चन काकः आसित् । सः विचित्रशामिन् । मार्गे ये गच्छन्ति तेषां सविधे धनम् अस्ति चेत् सः जाताति । किरातान् सुपर्यात् च । इदांणीं पण्डितानां दृष्ट्वा काकः स्वभाषया किरातान् उत्कवान्-रे किराताः । धावन्तु, एतेषां पण्डितानां सविधे धनम् अस्ति । तद् भवन्तुः वशीकुर्वन्त इति ।

भाग्यश्री ग्यानोबा साळुंके

११ वी विज्ञान

* धन्यौ तौ दातृयाचकौ *

कस्मिंश्चित् तपोवने वरतन्तुः नाम ऋषिः आसीत् । सः अध्यापने निपुणः प्रकृत्या दयालुः च आसीत् । तस्य आश्रमे बहवः मेधाविनः बटवः आसन् । तेषु कश्चित् कौत्सः नाम बटुः आसीत् । विद्याध्ययनं समाप्य गुरुदक्षिणां । दातुमुत्सुकः कौत्सः गुरुम् उपागच्छत् । सविनयं च स्वस्य इच्छां गुरुवे अकथयत् । तस्य वचः श्रुत्वा गुरुः उक्तवान्, वत्स, कौत्स, तव अध्ययनेन सेवया च भृशं प्रीतोस्मि । अन्यां कामपि दक्षिणां नेच्छामि । गच्छ, स्वस्ति तुभ्यम् । गुरुणा वरतन्तुना निवारिताः अपि कौत्सः वारंवारं दक्षिणां दातुम् ऐच्छत् ।

तदा तं परीक्षितुं वरतन्तुः अकथयत् त्वया मम सकाशात् चतुर्दशाविद्याः अधीताः । अतः चतुर्दशकोटिसुवर्णमुद्राः आनय । गुरोः वाचनं श्रुत्वा कौत्सः चिन्ताकुलः जातः । एतावतीः सुवर्णमुद्राः कुतः आनयानि ? महाराजं रघुं विहाय न कोपि एतावतीः मुद्राः दातुं समर्थः । अतः रघुं पति गच्छति इति विचार्य कौत्सः रघोः समीपत् अगच्छत् ।

जोगदंड सावली बबन
११ वी विज्ञान

* काकः *

एकस्य काकस्य मुखे रोटिका आसीत् । सः वृक्षस्य उपरि शाखाशां अतिष्ठत् । ततः एकः लोमशः तत्र आगच्छत् । लोमशः काकस्य मुखे रोटिका दृष्ट्वा । अचिन्तयत् यदि ऐषः मुखम् विवृन्त करोति तदा अस्य रोटिका नीचैः पतिष्यति अहं च खादिष्यामि । सः उच्चैः मुखम् कृत्वा वदति, हे काक । त्वं तु अति सुन्दरः अस्ति । तव स्वरः अपि मधुर भवेत् । काकः प्रश्नसाम् श्रुत्वा यदा गायति, तदा तस्य मुखात् रोटिका अथः पतति । लोमशः रोटिकाम् खादिला शीघ्रम् ततः पलायनं करोति ।

सोनसळे निकिता दादासाहेब
१२ वी विज्ञान

* सच्चरित्रता *

कस्मिन् ग्रामे एकस्य ब्राम्हणस्य आम्राणाम् एकम् अतिविशालम् उद्यानम् आसीत् । एकदा तस्य समीपे एकः युवकः आगच्छत्ः अप्रार्थयत् च स्वभृत्यभावम् । तस्य विपन्नतां अवस्थां विचार्य ब्राम्हणेन सः युवकः स्व. उद्यानस्य रक्षणार्थं नियुक्तः । दतनन्तरं दत्तचित्तः सः तस्य उद्यानस्य अवेक्षणं रक्षणं च करोति स्म ।

एवं बहूनि वर्षाणि व्यतीतानि । सः युवकः उद्याने खलु एकस्मिन् स्थले निर्मितायां पर्णशालायाम् एव वसति स्म, तन्मयभावेन स्वकर्तव्यं करोति स्म । ब्राम्हणः अपि तस्य समर्पणभावेन अतिप्रसन्नः आसीत् ।

एकदा ब्राम्हणस्य समीपे तस्य घनिष्ठः मित्रम् आगच्छत् तं मित्रं सः ब्राम्हणः स्व उद्यानम् आनयत् । उद्यानं गत्वा सः तं युवकं शय्या-प्रसारणाय मधुराणि फलानि च आनेतुम् आदिदेश । पर्णशालायाः बहिर्भागे शय्यां प्रसार्य

सः युवकः विनम्रभावेन शीतल जलमपि पानार्थम् आनीतवान् । ततः सः आम्राणि आनेतुम् अगच्छत् । अति प्रयत्नेन सः कानिचित् पक्वानि फलानि गृहीत्वा ब्राम्हणस्य समीपम् आगतवान् । तानि च सर्वाणि तत्र स्थिते जलपात्रे प्रक्षाल्य स्व स्वामिनः समक्षे प्रस्तुतवान् ।

* आत्मविश्वासः *

कस्मिन् ग्रामे अतीव निर्धनः एकः ब्राम्हणः निवसित स्म तस्य नाम यज्ञदत्तः आसीत् । तस्य विमला नागिन सौभाग्यवती एका पत्नी मंगूः नाम्नश्चैकः पुत्रः आसीत् । सः ब्राम्हणः ग्रामेषु पौराहित्यं कर्म कृत्वा स्वाजीविकां आचिनोति स्म । तौ स्व पुत्रमतीव स्नेहं कुरुतः स्म । तन्मयभावेन । सदैव तयोराज्ञां मन्यते स्म । तस्य मात । तं श्रेष्ठं नागरिकं निर्मातुं वाछति स्म । बाल्यकाले खलु तस्य मात्रा एषा वै शिक्षा प्रदत्ताऽऽसीत् यत् ...

भगवान् खलु सर्वेषां पिता अस्ति सौ वै सर्वेषां हितं करोति अतः सदा तस्यैव स्मरणं करणीयम् । विकट परिस्थितावपि खलु नैव धैर्यं परित्यक्त्यम् मनुष्यैः अ परिश्रमेन वै जीविका

यापनं करणीयम्, नैव कदापि केनापि दयाभावेन । स्वाभिमानस्य सदैव रक्षा करणीया, इति ।

मंगोरध्ययने महति रुचिरासीत् अतः सो विद्यालयमपि गच्छति स्म । तत्रापि तीक्ष्ण बुद्धेः तस्य विनम्र व्याहारः सर्वे अध्यापकाः तस्य अतीव प्रशंसा कुर्वन्ति स्म । यदा स दशवर्षीयः आसीत् तस्मिन् ग्रामे महती विपातीरागता विषुचिका सर्वत्र प्रसरिता ।

सोनसळे अश्विनी अजिनाथ
११ वी विज्ञान

* शरण्यः शिबिः *

तथा व पूर्व राजाभूत तपस्वी करुणापारः ।
दाता धीरः शिबिर्नाम सर्वसत्त्वाभयप्रदः ॥१॥

तं वच्चरितुमिन्द्रोथकृत्वा श्येनवपुः स्वयम् ।
मायाकपोतवपुषं धर्ममन्वपतद् द्रुतम् ॥२॥

कपोतच्च भयाद गत्वा शिबेरक्कड्मशिश्चियत् ।
मनुष्यवाचा श्येणोथ स तं राजानमब्रवीत् ॥३॥

राजन् भक्ष्यमिदं मुच्च कपोलं क्षुधितस्य मे ।
अन्यथा मां तृप्तं विद्धि कस्ते धर्मसातो भवेत् ॥४॥

ततः शिबिरुवाचैनमेव मे शरणागतः ।
अत्याज्यस्तद्दाम्यन्मांसमेतत् समं तव ॥५॥

श्येनो जगाद यद्येवमात्ममांसं प्रयच्छ मे ।
तथेति तत् प्रह्लाष्टः सन् स राजा प्रथपद्यत् ॥६॥

यथा यथा च मांसं स्वमुत्कृत्यारोपयन्पुः ।
तथा तथा तुलायां स कपोतोभ्यधिकोभवत् ॥७॥

ततः शरीरं सकलं तुलां राजाध्यरोपयत् ।
साधु साधु समं त्वेतद् दिव्या वागुदभूत्ततः ॥८॥

इन्द्रधर्मो ततस्यक्त्वा रूपं श्येनकपोतर्योः ।
तुष्टावक्षतदेहं तं राजानं चक्रतुः शिबिम् ।
दत्त्वा चास्मै वरानन्यास्तावन्तर्धानमीयतुः ॥९॥

साक्षी विश्वनाथ गालफाडे

११ वी विज्ञान

* आत्मनेपदीया *

अपूर्वः कोऽपि कोषोऽयं विधते तव भारति ।
व्ययतो वृद्धिमायाति क्षयमायाति सञ्चयात् ॥१॥

मनोजवं मारुततुल्यवेगं
जितंन्द्रियं बुद्धिमातां वरिष्ठम् ।
वातात्मजं वानरयूथमुख्यं
श्रीरामदूतं शरणं प्रपद्ये ॥२॥

कुसूम वर्णसम्पन्नं गन्धहीनं न शोभते ।
न शोभते क्रियाहीनं मधुरं वचनं तथा ॥३॥

शतेषु जायते शूरः सहस्रेषु च पण्डितः ।
वक्त्रा दशसहस्रेषु दाता भवति वा न वा ॥४॥

लोभाविष्टो नरो वित्तं वीक्षते न तु सक्कटम् ।
दुग्धं पश्यति मार्जारो न तथा लगुडाहतिम् ॥५॥

अपारे काव्यसंसारे कविरेकः प्रजापतिः ।
यथास्मै रोचते विश्वं तथा वै परिवर्तते ॥६॥

वनस्पतेरुपकानि फलानि प्रचिनोति यः ।
विन्दते न रसं तेभ्यः बीजं चापि विनश्यति ॥७॥

न देवो वर्तते काष्ठे न पाषाणे न मृण्मये ।
भावे हि विधते देवः तस्माद् भावो हि कारणम् ॥८॥

नवगिरे शितल दिपक

११ वी विज्ञान

* विभक्तिमाला *

धर्मो जयति नाधर्म, सत्य जयति नानृतम् ।
क्षमा जयति न क्रोधो, देवो जयति नासुरः ॥१॥

वासुदेवसुतं देवं कंसचाणुस्मर्दनम् ।
देवकी परमानन्द कृष्ण वन्दे जगद्गुरुम् ॥२॥

काण्यशास्त्रीविनोदेन कालो गाच्छति धीमताम्
व्यसनेन तु मुखाणा निद्रवा कलहेन वा ॥३॥

विधा विवादाय धनं मदाय ।
खलस्य शाक्तीः परत्रिऽनाय ।
साधोऽस्तु सर्व विपरितमेतत् ।
ज्ञानाय दानाय च रक्षणाय ॥४॥

तैलाद्रक्षेद् जलाद्रक्षेद् सः रक्षेत शियिलयन्थानात् ।
मूर्ध्वहस्तेन दातव्यम् एवं वदति पुस्तमुम् ॥५॥

नरस्थसभरणं रूपं, रूपस्यभरणंगुणः ।
गुणस्याभरणं ज्ञानस्याभरणं क्षमा ॥६॥

व्यसने मित्रपरीक्षा शूरपरीक्षा रणाङ्गणे भक्ति ।
विनये भुलपरिक्षा दानपरिक्षा चादुर्भिधते ॥७॥

आदिदेव नमस्तुभ्यं प्रसिद मम भास्कर ।
दिवाकर नमस्तुभ्यं प्रभाकर नमोऽस्तुत ॥८॥

हुरकुडे जाह्नवी ज्योतिराम
११ वी विज्ञान

* वाचनप्रेरणा *

शीलं सद्गुणसम्पत्तिः ज्ञानं विज्ञानमेव च ।
उत्साहो वर्धते येन वाचनं तद् हितावहम् ॥१॥
मनुजा वाचनैव बोधन्ते विषयान् बहून् ।
दक्षा भवन्ति कार्येषु वाचनेन बहुश्रुताः ॥२॥
वाल्मीकिव्यासबाणाधाः प्राचीनाः कविपण्डिताः ।
तान् शिक्षयन्ति सततं ये सदा वाचने रताः ॥३॥
अद्यावद्धि ज्ञानय वृत्तपत्रं पठेत्सदा ।
सर्वविधसुविधार्थं वाचनमुनकारकम् ॥४॥
वृथाभ्रमण कुक्रीडापरपीडाभाषणैः ।
कालक्षेपो न कर्तव्यो विद्यार्थी वाचनं श्रयेत् ॥५॥
वाचनं ज्ञानदं बाल्ये तारुण्ये शीलरक्षकम् ।
वार्धक्ये दुःखहरणं हितं सदग्रन्थवाच् ॥६॥

बोराडे नंदिनी अरुण

११ वी विज्ञान

* मानवताधर्मः *

यथैव सकला नद्यः प्रविशन्ति महोदधिम् ।
तथा मानवताधर्मं सर्वे धर्माः समाश्रिताः ॥१॥
षड्जमूला यथा सर्वे सङ्गीते विविधाः स्वराः ।
तथा मानवताधर्मं सर्वे धर्माः समाश्रिताः ॥२॥
एकीभूय यथा सर्वे वर्णा गच्छन्ति शुक्लताम् ।
तथा सम्भूय शंसन्ति धर्मा मानवतागुणम् ॥३॥
सर्वं व्याप्नोति सलिलं शर्करा लवणं यथा ।
एवं मानवताधर्मो धर्मानि व्याप्नोति सर्वथा ॥४॥
यथा प्रकाशयत्येकस्तथा भानुर्भुवनमण्डलम् ।
धर्मान् प्रकाशयत्येकस्तथा मानवतागुणः ॥५॥
आत्मौपम्यं समाश्रित्य मानवो मानवैः सह ।
यदा व्यवहरेल्लोके तदा मानवता भवेत् ॥६॥
सर्वधर्मान् परित्यज्य भज मानवतां ध्रुवम् ।
एषोऽभ्युदयकृत् पन्थाः तथा श्रेयस्करोऽपि च ॥६॥

गालफाडे साक्षी विश्वनाथ

११ वी विज्ञान

* सुक्तिसौरभः *

उपकारान् स्मरेत्रिव्यम् अपकारांश्च विस्मरेत् ।
शुभे शैध्यं प्रकुर्वीत अशुभे दीर्घसूत्रता ॥१॥

सुखं शेते सत्यवक्त्रा सुखं शेते मितव्ययी ।
हितभुक् मितभुक् चैव तथैव विनितेन्द्रियः ॥२॥

कोऽतिभारः समर्थानां किं दूरं व्यवसायिनम् ।
को विदेशः सुविद्यानां कोऽप्रियः प्रियवादिनाम् ॥३॥

न हि वैरेण वैराणि शाम्यन्तीह कदाचन ।
अवैरेण च शाम्न्ति एष धर्मः सनातनः ॥४॥

पुराणमित्येव न साधु सर्वं न चापि काव्यं नवमित्यवद्यम् ।
सन्तः परिक्ष्यान्यतरभदजन्ते मूढः परप्रत्यवद्यम् ॥५॥

क्वचिद्रुष्टः क्वचितुष्टः रुष्टस्तुष्टः क्षणे क्षणे ।
अव्यवस्थितचित्तस्य प्रसादोऽपि भयङ्करः ॥६॥

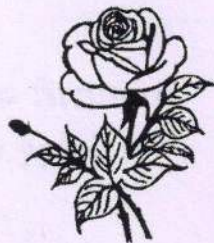
स्पृष्टमः स्नेहमाख्याति वपुराख्याति भोजनम् ।
विनयो वंशमाख्याति देशमाख्याति भाषितम् ॥७॥

षट्पदः पुष्पमच्चस्थो यथा सारं समुद्धरेत् ।
तथा सर्वेषु शास्त्रेषु सारं गृह्णन्ति पण्डिता ॥८॥

मुक्ताफलैः किं मृगपक्षिणां च मिष्टान्नपानैः किमु गर्दभाणाम्
अन्धस्य दीपो बधिरस्य गीतं मूर्खस्य किं
शास्त्रकथाप्रसङ्गः ॥९॥

जाधव नंदिनी विलास

११ वी विज्ञान

* सुभाषितानि - १ *

वदनं प्रसादसदनं सदयं नृदयं सुधामुचो वाचः ।
करणं परोपकरणं येषां कक्षा न ते वन्द्याः ।
विद्या मित्रं प्रववासेषु, भार्या मित्रं गृहेषु च ।
व्याधितस्यौषधं मित्रं, धर्मो मित्रं मृतस्य च ॥
रोग-शोक-परीताप-बन्धन-व्यसनानि च ।
आत्मापराधवृक्षाणां फलान्येतानि देहिनाम् ॥
रूपसत्त्वगुणोपेता धनवन्तो बहुश्रुताः ।
पर्याप्तभोगा धर्मिष्ठा जीवन्ति यं समाः ॥
न संशयमनारूढा नरो भद्राणि पश्यति ।
संशयं पुनरारूढा यदि जीवति पश्यति ॥
यानि कानी च मित्राणि कर्तव्यानि शतानि च ।
पश्य मूषिकमित्रेण कपोताः मुक्तबन्धनाः ॥
अवसश्यम्भाविभावानां प्रतीकारो भवेद्यादि ।
प्रतिकुर्युर्न किं नूनं जलरामयुधिष्ठिराः ॥
उपायेन हि यच्छक्यं न तच्छक्यं पराक्रमैः ।
श्रृगालेन हतो हस्ती गच्छता पक्ववर्त्मना ॥
एकस्य दुःखस्य न सावदन्तं गच्छाम्यहं पारमिवाण्वस्य ।
तावद् द्वितीयं समुपस्थितं मे छिद्रेष्वनर्था बहुलीभन्ति ॥
यो ध्रुवाणि परित्यज्य अध्रुवाणि निषेवते ।
ध्रुवाणि तस्य नश्यन्ति अध्रुव नष्टमेव हि ॥
हीयते हि मतिस्तात हीनैः सह समागमात् ।
समैश्च समतामेति विशिष्टैश्च विशिष्टताम् ॥
रूपसत्त्वगुणोपेता धनवन्तो बहुश्रुताः ।
पर्याप्तभक्तेगा धर्मिष्ठा जीवन्ति च शतं समाः ॥
ईर्ष्या धृणी त्वसंतुष्टः क्रोधनो नित्यशंक्तिः ।
परभाष्योपजीवी च षठ् षडेते दुःभागिनः ॥
सहसा विद्धीत न क्रियतामविवेकः परमापदां पदम् ।
वृणुते हि विर्मश्यकारिणंशुणलुब्धाः स्वयमेव सम्मदः ॥
शंकाभिः सर्वमाक्रान्तमङ्गं पानं च भूतले ।
प्रवृत्तिः कुत्र कर्तव्या जीवितव्यं कथं नु वा ॥
तावद् भयस्व भेतव्यं यावद् भयमागतम् ।
आगतं तु भयं वीक्ष्य नरः कुर्याद्यथोचितम् ॥
अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभम् ।
नाभुक्तं क्षीयते कर्म कल्पकोटिशतैरपि ॥
अस्ति चेदिश्वरः कश्चित् फलरूप्यन्यकर्मणाम् ।
कर्तारं भजते सोऽपि न ह्यकर्तुः पंभर्हि सः ॥
सर्वाहिसानिवृत्ता ये नराः सर्वसहाश्च ये ।
सर्वस्याश्रयभूताश्च ते नराः स्वर्गनामिनः ॥

सोनसब्दे अश्विनी आनिनाथ

* सुभाषितानि - २ *

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम् ।
सर्वं देवं नमस्कारः केशवं प्रति गच्छति ॥

अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम् ।
उदार चरिता नाम तु वसुधैवकुटुम्बकम् ॥

अयं निजः परो वेति गणता लघुचेतसाम् ।
उदास्परितांना तु वसुधैवकुम्बकम् ॥

बहीश्रपि संहितां भाषमाणः न तत्करोति भवति नरः ।
प्रामतः गोप इव गा गणयन् परेषा न भाग्यवान् भवति ॥

सत्येन रक्षयते धर्मो, विद्याभ्यासेन रक्षयते मृत्यया
रक्षयते रूपं कुलं वृत्तेन रक्षयते ॥

पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमन्तम् सुभाषितम् ।
मूढः पाधानखंडेषु रत्नसंज्ञा विधियते ॥

आयुषः क्षण एकोपि सर्वरत्नैर्न न लभ्यते ।
नीयते स वृथा येन प्रमादः सुमहानहो ॥

ॐ गुरुर्ब्रम्हा गुरुर्विष्णु गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुर्साक्षात् परब्रम्ह तस्मै श्री गुरुवे नमः ॥

ॐ सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः ।
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु माकश्चिद्दुःख भागभवेत् ॥

नास्ति मातृसमा छाया, नास्ति मातृसमा गतिः ।
नास्ति मातृसमं त्राण, नास्ति मातृसमा प्रिया ॥

साकुंके भाग्यश्री ग्यानोत्ता

११ वी विज्ञान

* सुभाषितानि - ३ *

१. आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम् ।
सर्वं देव नमस्कारः केशवं प्रति गच्छति ॥
अर्थ :- जिस प्रकार आकाश से गिरा जल विविध नदीयों के माध्यम से अंतिमतः सागर से जा मिलता है उसी प्रकार सभी देवताओं को किया हुआ नमन एक ही परमेश्वर को प्राप्त होता है
२. सुभाषितः अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतनाम् ।
उदारचरितानां तु वसुधैवकुटुम्बकम् ॥
अर्थ :- यह मेरा है. यह उसके विचार है जो केवल संकीर्ण दिमाग वाले लोग सोचते हैं । वसुधा व्यापक विचारों वाले लोगों की दृष्टि से एक परिवार है ।
३. सुभाषितः अजराऽमरवत्प्राज्ञो विद्यामर्जत्र चिन्तयेत् ।
गृहीत इवं केशेषु मृत्युना धर्ममाचरेत् ॥
अर्थ:- बुद्धिमान मनुष्य अपने को बुढापा और मृत्यु से रहित समझकर विद्या और धन का उपार्जन करे और मृत्यु मारों सिर पर सवार है । ऐसा समझकर धर्म का पालन करता रहे ॥
४. सुभाषितः विद्या ददाति विनयं विनयाद्याति पात्रताम् ।
पात्रात्वाद्धनमाप्नोती धनाद्धर्मम् ततःसुखम् ॥
अर्थ:- विद्या से विनय से योग्यता: योग्यता से धन, धन से धर्म और धर्म से सुख प्राप्त होता है ॥
५. सुभाषितः प्रियवाच्यप्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः ।
तस्मात् तदेव वक्तव्यं वचने का दरिद्रता ॥
अर्थ :- प्रिय वचन बोलने से सभी जीव प्रसन्न हो जाते हैं । मधुर वचन बोलने से पराया भी अपना हो जाता है । अतः प्रिय वचन बोलने में कंजूसी नहीं करनी चाहिए ।
६. सुभाषितः संसारकटुवृक्षस्य द्वे फले अमृतोपमे ।
सुभाषितस्मास्वादः संगतिः सुजने जने ॥
अर्थ :- संसार रूपी कटु वृक्ष के दो ही फल अमृततुल्य हैं, सुभाषित का रसास्वाद और सज्जनों की संगति ।
७. सुभाषितः प्रक्रमी नरुन्तर्वसति कर्मण ।
अवन्ध्यकालो वश्यला स वै पण्डित उच्यते ।
अर्थ :- जो व्यक्ती किसी भी कार्य व्यवहार को निश्चयपूर्वक आरंभ करता है, उसे बीच में नहीं रोकता, समय को बरबाद नहीं करता तथा अपने मन को नियंत्रण में रखता है,वही ज्ञानी है ।
८. सुभाषितः ॐ गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णु गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुर्साक्षात् परब्रह्म तस्मै श्री गुरुवे नमः ॥
अर्थ :- गुरु ही ब्रह्म है, गुरु ही विष्णु है और गुरु ही भगवान शंकर है । गुरु ही साक्षात् परब्रह्म है । ऐसे गुरु को मैं प्रणाम करता है ।

सोनसले निकिता दादासाहेब

१२ वी विज्ञान

نظیر اکبر آبادی ایک عوامی شاعر

پٹھان زینت طاہری۔ اے۔ سال اول

مے پی کے جو گرتا ہے تو تھام لیتے ہیں اسے تھام

نظروں سے جو گرا جو اسے پھر کس نے سنبھالا

نظیر کا اصل نام ولی تھا۔ والد محمد فاروق عظیم آباد کی سرکار میں ملازم تھے۔ نظیر کی ولادت دہلی میں ہوئی جہاں سے وہ اچھی خاصی عمر میں اکبر آباد [آگرہ] منتقل ہوئے۔ اسی لئے کچھ نقادان کے دہلوی ہونے پر اصرار کرتے ہیں۔ تقریباً انیسویں صدی کے آخر تک تذکرہ نویسوں اور نقادوں نے نظیر کی طرف سے ایسی بے اعتنائی برتی کہ ان کی زندگی کے حالات پر پردے پڑے رہے۔ آخر ۱۸۹۶ء میں پروفیسر عبدالغفور شہباز نے زندگانی بے نظیر مرتب کی جسے نظیر کی زندگی کے حوالہ سے حرف آخر قرار دیا گیا ہے حالانکہ خود پروفیسر شہباز نے اعتراف کیا ہے ان تحقیق میں خیال آرائی کی آمیزش ہے۔ یقینی بات یہ ہے کہ اٹھارویں صدی میں دہلی انتشار اور بربادی سے عبادت تھی۔ مقامی اور اندرونی خلفشار کے علاوہ ۱۷۳۹ء میں نادر شاہی سیلاب بلا آیا ۱۷۳۸ء سے ۱۷۵۱ء اور ۱۷۵۱ء میں احمد شاہ ابدالی نے پے در پے حملے کیے۔ ان حالات میں نظیر نے بہت سے دوسروں کی طرح دہلی چھوڑ کر اکبر آباد کی راہ لی۔ جہاں ان نانا نواب سلطان خان قلعہ دار رہتے تھے۔ اس وقت ان کی عمر ۲۲-۲۳ سال بتائی جاتی ہے۔ نظیر کے دہلی کے قیام متعلق کوئی تفصیل تذکروں یا خود ان کے کلام میں نہیں ملتی۔ نظیر نے کتنی تعلیم حاصل کی اور کہاں یہ بھی معلوم نہیں۔ کہا جاتا ہے کہ انھوں نے فارسی کی سبھی متداول کتابیں پڑھی تھیں اور فارسی کی اہم تصانیف ان کے زیر مطالعہ رہی تھیں۔ لیکن عربی نہ جاننے کا اعتراف نظیر نے خود کیا ہے۔ نظیر کئی زبانیں جانتے تھے لیکن ان کو زبان کی بجائے بولیاں کہنا زیادہ مناسب ہوگا۔ جن کا اثر ان کی شاعری میں نمایاں ہے آگرہ میں پیشہ بچوں کو پڑھانا تھا۔ اس زمانہ کے مکتبوں اور مدرسوں طرح ان کا بھی ایک مکتب تھا جو شہر کے مختلف مقامات پر رہا۔ سب سے زیادہ شہرت اس مکتب کو ملی جہاں وہ دوسروں کے بچوں کے علاوہ آگرہ کے ایک تاجر لالہ بلاس رائے کی کئی بیٹیوں کو فارسی پڑھاتے تھے۔ نظیر اس معلمی میں قناعت کی زندگی بسر کرتے تھے۔ بھرت پور حیدر آباد اور اودھ کے شاہی درباروں نے سفر خرچ بھیج کر ان کو بلایا نا چاہا لیکن انھوں نے آگرہ چھوڑ کر کہیں جانے سے انکار کر دیا نظیر کے متعلق جس نے بھی کچھ لکھا ہے اس نے ان کے اخلاق و عادات؛ سادگی، حلم اور فروتنی کا تذکرہ کیا ہے دربارداری اور وظیفہ خواری کے اس دور میں اس بچنا

ایک مخصوص کردار کا پتہ دیتا ہے۔ کچھ لوگوں نے نظیر کو قریشی اور کچھ نے سید کہا ہے۔ ان کا مذہب امامیہ معلوم ہوتا ہے لیکن زیادہ صحیح یہ ہے کہ وہ صوفی مشرب اور صلح کل انسان تھے اور کبھی کبھی زندگی کو وحدت الوجودی زاویہ سے دیکھتے تھے۔ شاید یہی وجہ ہے کہ انھوں جس خلوص اور جوش کیساتھ ہندو مذہب کے بعض موضوعات پر جیسی نظمیں لکھی ہیں ویسی خود ہندو شاعر بھی نہیں لکھ سکے۔ پتہ نہیں چلتا کہ انہوں نے اپنے دہلی کے قیام میں کس طرح کی شاعری کی یا کس کو استاد بنایا۔ ان کی بعض غزلوں میں میر و مرزا کا رنگ جھلکتا ہے۔ دہلی کے بعض شاعروں کی غزلوں کی تضمین ان کی ابتدائی شاعری کی یادگار ہو سکتی ہے۔ لیکن اس کا کوئی واضح اشارہ ملتا کہ ان کی دہلی شاعری کا کیا رنگ تھا۔ انہوں نے موضوعات پر نظمیں لکھیں اور وہ ان ہی کے لئے جانے جاتے ہیں۔ انہوں نے اپنا کلام جمع نہیں کیا۔ ان کی وفات کے بعد بلاس رائے کے بیٹوں متفرق چیزیں جمع کر کے پہلی بار کلیات نظیر اکبر آبادی کے نام سے شائع کیا جس کا سن اشاعت معلوم نہیں۔ فرنیسی مستشرق گارسان دی تاسی نے ظاہر کیا کہ نظیر کا پہلا دیوان ۱۸۲۰ء میں دیوناگری رسم الخط میں شائع ہوا تھا۔ آگرہ کے مطبع الہی نے بہت سے اضافوں کے ساتھ اردو میں ان کا کلیات ۱۸۶۶ء میں شائع کیا۔ اس کے بعد مختلف اوقات میں کلیات نظیر نو لکھنؤ پریس لکھنؤ سے شائع ہوتا رہا۔ نظیر نے طویل عمر کے آخری حصہ میں فالج ہو گیا تھا۔ اسی حالت میں ۱۸۳۰ء میں انتقال ہوا۔ ان کے بہت سے شاگردوں میں میر مہدی ظاہر قطب الدین باطن؛ لالہ بدسین صافی؛ شیخ نبی بخش عاشق؛ منشی حسن علی محو کے نام ملتے ہیں۔

تذکرہ نگاروں اور ۱۹ویں صدی کے اکثر نقادوں نے نظیر کو نظر کے انداز کرتے ہوئے ان کی شاعری میں بازاریت؛ ابتدال؛ فنی اغلاط اور عیوب کا ذکر کیا۔ شفیتہ اسی لئے ان کو شعراء کی صف میں جگہ نہیں دینا چاہتے۔ آزاد، حالی اور شبلی نے ان کے شاعرانہ مرتبہ پر کوئی واضح رائے دینے سے گریز کیا ہے۔ اصل سبب یہ معلوم ہوتا ہے کہ نظیر نے اسے دور کے معیار شاعری اور کمال فن کیے نازک اور لطیف پہلوؤں کو زندگی کے عام تجربات کے سادہ اور پر خلوص بیان پر قربان کر دیا۔ درباری شاعری کی فضا سے دور رہ کر، موضوعات کے انتخاب اور ان کے اظہار میں ایک مخصوص طبقہ کے ذوق شعری کو ملحوظ رکھنے کے بجائے انہوں نے عام لوگوں کے فہم اور ان کے فہم اور ذوق پر نگاہ رکھی یہاں تک کہ زندگی اور موت، منازل حیات اور مناظر قدرت موسم اور تہوار، امارت افلاس عشق اور مذہب، تفریحات اور مشاغل زندگی، خدا شناسی اور صنم آشنائی، ظرافت اور

عبرت غرض کہ جس مضمون پر پر نگاہ ڈالی وہاں زبان، انداز بیان اور تشبیہات اور استعارات کے لحاظ سے پڑھنے والوں کے ایک بڑے دائرہ کو نظر میں رکھا۔ یہی وجہ ہے کہ زندگی کے سیکڑوں پہلوؤں کے علم، جزئیات سے غیر معمولی واقفیت وسیع انسانی ہمدردی اور پر خلوص اظہار مطالب کو اہمیت دی جائے تو نظیر کے بلند پایہ شاعر ہونے میں کوئی شک نہیں۔ انہوں نے فنا اور اسکے اظہار کے معروف تصورات سے ہٹ کر اپنی نئی راہ نکالی۔ نظیر کی نگاہ میں گہرائی اور فکر میں وزن کی جو کمی نظر آتی ہے اس کی تلافیان کے وسعت نظر، خلوص، تنوع، حقیقت پسندی، سادگی اور عوامی نقطہ نظر سے ہو جاتی ہیں اور یہی باتیں ان اردو کا منفرد شاعر بناتی ہیں۔

تخلص نظیر اور شاعر بے نظیر بے نظیر اس لیے کہ ان جیسا شاعر تو دور، ان کے زمرہ کا شاعر بھی نہ ان سے پہلے کوئی تھا نہ ان کے بعد کوئی پیدا ہوا۔ نظیر اکبر آبادی اردو شاعری کی منفرد آواز ہیں جن کی شاعری اس وقت عجیب اور حیران کن تھی ان زمانہ کے شعری شعور نے ان کو تسلیم کرنے سے ہی انکار کر یا تھا۔ نظیر سے پہلے اردو شاعری غزل کے گرد گھومتی تھی۔ شعراء نے اپنی غزل گوئی پر ہی فخر کرتے تھے اور شاہی درباروں تک رسائی کے لئے قصیدوں کا سہارا لیتے یا پھر رباعیاں اور مثنویاں کہہ کر شعر کے فن میں اپنی استادی ثابت کرتے تھے۔ ایسے ایک ایسا شاعر جو بنیادی طور پر نظم کا شاعر تھا۔ دوسری طرف نظیر نے تو شاعروں میں اپنی کوئی جگہ بنانے کے خواہشمند تھے، نہ ان کو نام و نمود، شہرت یا جادو و منصب سے کوئی غرض تھی، وہ تو خالص شاعر تھے۔ جہاں ان کو کوئی چیز یا بات دلچسپ اور قابل توجہ نظر آئی، اس کا حسن شعر بن کر ان کی زبان پر جاری ہو گیا۔ نظیر کی شاعری میں جو قلندرانہ بائبلن ہے اپنی نظیر آپ ہے۔ موضوع ہو، زبان ہو یا لہجہ نظیر کا کلام ہر اعتبار سے بے نظیر ہے۔

نظیر اکبر آبادی کے مشہور و معروف اشعار

(مومن شائستہ ایاس B. A. 1st yr)

تجھے ہم تو خود پسند بہت لیکن عشق میں

اب ہے وہی پسند جو ہو یار کو پسند

کیوں نہیں لیتا ہماری تو اخبار لے بے خبر

کیا اترے عاشق ہوئے درد و غم کھانے کو ہم

جس کام کو جہاں میں تو آیاتہا اے نظیر
خانہ خراب تجھ سے وہی کام رہ گیا

دل کی بیتابی نہیں ٹھہرنے دیتی مجھے
دن کہیں رات کہیں صبح کہیں شام کہیں

دور سے آئے تھے ساقی سن کے مے خانے کو ہم
بس ترستے ہی چلے افسوس پیمانے کو ہم

کوچے میں اس کے بیٹھنا حسن کو اس کے دیکھنا
ہم تو اسی کو سمجھے ہیں باغ بھی اور بہار بھی

سب کتابوں کے کھل گئے معنی
جب سے دیکھی نظیر دل کی کتاب

جو خوشامد کرے خلق اس سے سدا راضی ہے
سچ تو یہ ہے کہ خوشامد سے خدا راضی ہے

میں ہوں پتنگ کاغذی ڈور ہے اس کے ہاتھ میں
چاہا ادھر گٹا دیا چاہا ادھر بڑھا دیا
ابھی کہیں تو کسی کو نہ اعتبار آوے
کہ ہم کو راہ میں اک آشنانے لوٹ لیا

اکیلا اسکو نہ چھوڑا جو گھر سے نکل اوہ
ہر اک بھانے سے میں اس صنم کے ساتھ رہا

حسن کے ناز اٹھانے کے سوا

ہم سے اور حسن عمل کیا ہوگا

ہم حال تو کھہ سکتے ہیں اپنا پہ کہیں کیا
جب وہ ادھر آتے ہیں تو تنہا نہیں آتے

کل شب وصل میں کیا جلد بجی تھیں گھڑیاں
آج کیا مر گئے گھڑیاں بجانے والے

نہ گل اپنا نہ خارا اپنا نہ ظالم باغباں اپنا
بنایا اہ کس گلشن میں ہم نے آشیاں اپنا

جو بات کی آتی تو اپنے دامن سے
وہ آنسو پوچھتا جاتا تھا اور میں روتا تھا

۲۔ ولی دکنی: مختصر تعارف

(سید کیفان سید سلیم B.A 3 rd Year)

ولی دکنی کے حالات زندگی کے بارے میں اب تک کوئی حتمی رراء قائم نہیں کی جاسکی۔ ولی دکنی کے نام ان کی آبائی وطن اور حتیٰ کہ اردو شاعری میں کا باوا آدم ہونے میں بھی تذکرہ نگاروں کے بیانات میں اختلاف پایا جاتا ہے۔ ولی دکنی کے نام سے متعلق بھی ابہام پایا جاتا ہے کہ انکا پورا نام کیا ہے؟ محمد حسین آزاد نے اپنی تصنیف میں آب حیات میں ولی اللہ لکھا ہے۔

میر حسین مرزا علی لطف نے ولی اللہ، نصیر الدین ہاشمی اور ڈاکٹر نور الحسن ہاشمی نے ولی اللہ کو اصل نام ٹھہرایا ہے۔ چنانچہ ڈاکٹر ظہیر الدین مدنی اور سخاوت مرزا علی گڑھ تاریخ اردو ادب میں رقم طراز ہیں کہ -- خاندانی شجرے میں ولی دکنی کا نام:؛ شاہ ولی اللہ؛؛ دیا ہوا ہے۔ دوسری مستند دستاویزوں میں ان کا نام.. میاں

ولی اللہ درج ہے۔ غرض کہ مذکورہ دستاویزوں اور تائیدی شہادتوں سے یہ نتیجہ نکلتا ہے کہ ولی دکنی نکلتا ہے کہ ولی دکنی کا صحیح نام محمد ولی اللہ تھا۔

بہر حال مذکورہ تحقیقات سے یہ اخذ کیا جاسکتا ہے ولی دکنی کا پورا نام اصل نام ولی محمد یا ولی اللہ تھا مگر ولی ان کی شناخت اور وجہ شہرت بنا۔ ولی کے نام کی طرح ولی کے جائے پیدائش بھی اور تحقیقین کے درمیان تنازعہ رہی ہے۔ اردو غزل کے باوا آدم اردو میں شاعری کا سلسلہ اگرچہ بہت پہلے امیر خسرو کے عہد سے ہی شروع ہو گیا تھا۔ لیکن شعراء میں ہندی، ہندی یا ریختہ کو جو اردو کے ہی دوسرے نام ہیں، وہ عزت و مرتبہ حاصل نہیں تھا جو فارسی کو حاصل تھا۔ شاعری فارسی میں کی جاتی تھی اور شعراء تفریحاً اردو میں بھی شعر کہہ لیتے تھے یعنی شاعر رہتے تو ہندوستان میں تھے لیکن تقلید ایرانی شاعروں کی کرتے تھے۔ اس صورت حال نے احساس اور اس کے بیان کے بیچ ایک خلاء سا پیدا کر دیا تھا جسے پر کرنے کی ضرورت لازماً محسوس کی جاتی رہی ہوگی۔ ایسے میں ۱۷۲۰ء میں جب ولی کا دیوان دہلی پہنچا تو وہاں کے لوگ ایک حیران کن مسرت سے دوچار ہوئے اور ان کی شاعری خاص و عام میں مقبول ہوئی ان کے دیوان کی نقلیں تیار کی گئیں، ان غزلوں کی طرح پرغزلیں کہی گئیں اور ان کے سر پر ریختہ کی بادشاہت کا تاج رکھ دیا گیا۔ ولی کو میر تقی میر سے پہلے اردو غزل میں وہی مرتبہ حاصل تھا جو بعد میں اور آج تک میر صاحب کو حاصل ہے۔ ولی نے شعری اظہار کو نہ صرف یہ کہ نئی زبان دی بلکہ اردو زبان کو ایک نیا شعری اظہار کو بھی دیا جو ہر طرح کے تصنع سے آزاد تھا۔ ولی فارسی شعراء کے برعکس، خیالی نہیں بلکہ جیتے جاگتے حسن کے پر سار تھے، انہوں نے اردو غزل میں اظہار کے نئے سانچے مرتب کئے، زبان کی سطح پر دلچسپ تجربات کئے جو رد و قبول کی منازل سے گزر کر اردو غزل کی زبان کی تعمیر و ترقی میں مددگار ثابت ہوئے اور اردو غزل کی ایسی جاندار روایت قائم ہوئی کہ کچھ عرصہ تک ان بعد شعراء، ریختہ میں فارسی شعری روایت کو معیوب سمجھنے لگے۔ انہیں اردو میں جدید شاعری کی اولین تحریک کا بانی قرار دینا غلط نہ ہوگا۔ یہ ان شاعری کا تاریخی پہلو ہے۔

اعری زبان کے تخلیقی اور فنکارانہ اظہار کا نام ہے۔ فارسی رسوم شاعری سے ہٹ کر اک نئی تخلیقی زبان کی طاقتور مثال پیش کرنا، جو صرف قبول کی گئی ہو، بلکہ جس کی تقلید بھی کی گئی ہو، ولی کا ایک بڑا کارنامہ ہے۔ انہوں نے عام ہندوستانی الفاظ مثل سجن، موہن، ادھک [زیادہ] نیہ [محبت]، پرت [پیار]، سٹ [چھوڑنا]، آنسو [کیجا، کیا، پنجابی]، سکل [تمام، ہندی]، کدی [کبھی، ہندی] کو خالص اردو اور فارسی

الفاظ کے ساتھ جوڑ کر نئی ترکیبیں مثل برہ کا غنیم [دشمن فراق] پرت سے معمور،، [معمور عشق]،، چوکا کشور
 ،، [کشور حیات] ،، نور نین ،، [نور چشم] ،، شیرین بچپن [شیریں زبان] اور یوم نہان ،، [روز غسل] وغیرہ نئی
 ترکیبیں اس خوبصورتی کے ساتھ استعمال کیں کہ وہ ایک زبان میں دوسری زبان کا بے جوڑ اور ناگوار اور پیوند نہیں
 بلکہ ایک خوبصورت ،، پیٹرن ،، اور فنکارانہ کمال کا ایک حسین نمونہ نظر آتی ہیں۔ لیکن خاص بات یہ ہے کہ ہیکے ولی جھٹکے
 میں زبان کو الٹ پلٹ کرنے کی کوشش نہیں کی۔ جس طرح کوئی حکیم صحت کے لیے نسخہ تجویز کرتے ہوئے
 اس خوراک کی مناسب مودار بھی طے کرتا ہے اسی طرح ولی نے زبان میں طے کرتا ہے اسی طرح ولی نے زبان
 میں جو طرح ولی زبان میں جو تجربات کئے اس میں اعتدال کو بھی ملحوظ رکھا اور نئی شعری زبان کے شانہ بشانہ ایسی
 زبان میں بھی شعر کہے جو آج کی اردو کی طرح ولی صاف، رواں اور فصیح سمجھی جانے والی زبان میں ہیں۔ مجموعی
 طور پر فحش سادہ بیانی ولی کی ایسی خصوصیت ہے کہ جس میں کوئی دوسرا ان کا ثانی نہیں اور جو ان کو اردو کے تمام
 دوسرے شعراء سے ممتاز کرتی ہے۔ ولی تشبیہات کے بادشاہ ہیں۔ نئی تشبیہ تلاش کرنا، استعارہ وضع کرنا سے
 زیادہ مشکل کام ہے اور بہت کم شعراء نئی تشبیہ تلاش کرنے میں کامیاب ہو پاتے ہیں مثال کے طور پر زلف کو لپیٹنے
 زلف کے مضمون سے اردو اور فارسی شعراء کے دیوان بھرے پڑے ہیں۔ اور اسکی تشبیہ میں بمشکل کوئی نیا
 پن نظر آتا ہے۔ اب ولی کے شعر دیکھیے۔

زلف تیری ہے موج جمنا کی

تل نزلک اس کے جیون سناسی ہے

اور یہ سیہ زلف تجھ زرخداں پر

گنی جیوں کنوے پہ پیاسی ہے

پہلے شعر میں زلف کو جمنا کی موج اور اس کے نزدیک واقع تل کو سنیا سی سے تشبیہ دی گئی ہے اس کی
 معنوی خوبیوں کی وضاحت کا یہاں موقع نہیں دوسرے شعر میں زلف کو،، پیاسی ناگن،، سے تشبیہ دی گئی ہے
 زلف کی تشبیہ ناگن سے، نئی لیکن اسے پیاسی ناگن کہہ کر اس میں نیا لطف پیدا کر دیا اور ایک حسین زہرناک
 ہمدردی طلب وجود بنا دیا۔ ٹھوڑی کے گڑھے کو چاہ زرخداں کہا جاتا ہے لیکن ولی نے پہلے مصرع میں لفظ،، حذف
 کر کے دوسرے مصرع میں لفظ،، کنوے،، کا استعمال کیا جو فنکاری کا کمال ہے۔ اسی طرح زلف پر کاکل کو حسن
 کے دریا کی موج سے اور خم ابرو کو محراب دعا سے تشبیہ دینا ولی جت طرازی کی چند مثالیں ہیں اور ایسی مثالیں

ولی کے دیوان میں کثرت سے نظر آتی ہیں۔ ولی نے غلط نہیں کہا کرتا ہے ولی سحر سدا شعر کے فن میں سے سیکھا ہے مگر جادوگری کوں۔ ولی پرستار جمال تھے۔ حسن، فطرت کا ہو یا انسانی، انکو دونوں متاثر کرتے تھے۔ انکا محبوب عام طور پر، اسی دنیا کا چلتا پھرتا، جیتا جاگتا انسان ہے جس کی وہ طرح طرح سے تعریفیں کرتے نہیں تھکتے۔ وہ معشوق کے ہجر میں جلنے کڑھنے اور دوسروں کو اپنا دکھڑا سنانے سے زیادہ اس سے مخاطب ہوتے ہوئے، اس سے باتیں کرتے ہوئے اور چن چن کر اس کی ہر ہر صفت کی تعریفیں کرتے نظر آتے ہیں اور اس رویہ نے ولی کو اردو شاعری کا ایک اہم سراپا نگار شاعر بنا دیا ہے۔ ولی کے یہاں اس سے زیادہ تجھ کی ضمیر استعمال ہوئی ہے۔ وہ عام طور پر اپنے محبوب سے مخاطب رہتے ہیں، اس لئے درد ہجر اور کرب فراق کا بیان ان کے یہاں کم نظر آتا ہے۔ وہ ہجر سے زیادہ وصل کے شاعر ہیں لیکن وہ محبوب کے سامنے تہذیب اور ادب کا دامن کبھی ہاتھ سے نہیں جانے دیتے ان کے یہاں نظیر اکبر آبادی جیسا پھکڑو پن نہیں ملیگا وہاں ہلکی پھلکی چھیڑ چھاڑ کبھی کبھار کر لیتے ہیں جیسے۔

تجھ چال کی قیمت سے دل نئیں ہے مرا واقف

لے مان بھری چنچل ٹپک بھاو بتاتی جا

اس شعر میں جو ہلکی شرارت ہے اس کو قیمت اور بھاو کی رعایت اور لفظ بھاو کی ذومعنویت ساتھ قیمت میں چال تخصیص نے جنسیت سے اوپر اٹھاتے ہوئے پر لطف بنا دیا ہے۔ ولی کے محبوب کا حسن شور انگریز ہی نہیں آئینہ معنی نما بھی ہے، جس کے بیان نے ان کے اشعار کو شوق انگیز بنا دیا ہے۔

تب سے ہوا ہے دل مرا کان نمک لے بانمک

جب سے سنا ہوں شعور میں تجھ حسن شور انگیز کا

لے ولی ہر دل کو لگتا ہے عزیز

شعر تیرا البکہ شوق انگیز ہے

ان کی محبوبہ شوخ چنچل، موہنی، مان بھری، شیریں پچناور گلبدن ہے جس کے سراپا کے بیان کے لئے وہ نت نئی ترکیبیں، تشبیہیں اور استعارے تلاش کرتے نظر آتے ہیں وہ فطرت حسن میں محبوب کا اور اس کے حسن میں فطرت کا تلاش کرتے نظر آتے ہیں، دریا، موج، شفق، سورج، چاند اور دوسرے مظاہر فطرت

ملتے ہیں۔ کیفی کی مثنوی،، خانہ جنگی،، کو اردو کی پہلی سیاسی مثنوی کہا جاسکتا ہے۔ انھوں نے اپنے پیشروں اور قدیم شعراء کے اسالیب سے بھی بھرپور استفادہ کیا۔ وہ انیس، حالی، شبلی، اقبال، اور جوش ملیح آبادی سے متاثر تھے اور ان کے کلام میں جا بجا ان شعراء کے اسالیب کے نشانات ملتے۔ یہی وجہ ہے کہ وہ اپنی خطابت اور بلند آہنگی کے باوجود اپنی کوئی گہری چھاپ نہیں چھوڑ سکے۔ فلموں میں ان کو غیر معمولی شہرت اور کامیابی ملی۔ وہ فلمی دنیا کے ان گنے چنے ادیبوں میں سے ایک ہیں جنھوں نے نغمہ نگاری کے ساتھ ساتھ فلموں کی کہانیاں، مکالمے اور منظر نامے لکھے۔ فلم ہیرا پنچھا کے تمام مکالمے منظوم لکھنا ان کا ایسا کارنامہ ہے جس کوئی ثانی نہیں۔

ان کا اصل سیدنا ظہر حسین رضوی تھا۔ ان کے والد سید فتح تھے۔ گھر میں ابتدائی تعلیم کے بعد کیفی کا داخلہ عالم بننے کے لئے لکھنؤ کے شیعہ مدرسہ سلطان المدارس میں چودہ سال کی عمر میں کرایا گیا۔ کیفی نے دیکھا مدرسہ میں کئی طرح کی اخلاقی انتظامی خرابیاں ہیں انھوں نے وہاں طلباء کی اک انجمن بنا ڈالی اور اس کے مطالبات انتظامیہ کو جو نامنظور کر دئے گئے۔ اس پر طلباء نے ہڑتال کی۔ ہڑتال کے زمانہ میں کیفی نے پر جوش نظمیں لکھ لکھ کر ساتھیوں کا جوش بڑھایا۔ اس تعطیل میں مدرسہ بند کر دیا گیا اور تقریباً دہڑھ سال سال بعد انھوں نے لکھنؤ اور الہ آباد یونیورسٹیوں سے فارسی میں دیپہر کامل اور عربی میں عالم کی اسناد حاصل کیں۔ اسی زمانہ میں ان کو اک کشمیری لڑکی سے، جسے وہ اردو پڑھاتے تھے عشق ہو گیا جس کے نتیجہ میں ان کو لکھنؤ چھوڑنے پر مجبور کر دیا گیا۔ لکھنؤ سے وہ کانپور چلے گئے جو شمالی ہندوستان میں مزدوروں کی تحریک کا سب سے بڑا مرکز تھا۔ یہاں کیفی مزدورن کی تحریک سے وابستہ ہو گئے اور مارکسزم کا مطالعہ کیا۔ جب کیفی پوری طرح کمیونسٹ بن گئے تو سجاد ظہیر ان کو اپنے ساتھ بمبئی لے گئے۔ بمبئی میں کمیونسٹوں نے انھیں ہاتھوں ہاتھ لیا اور وہ کمیونسٹ پارٹی کے ہمہ وقتی کارکن بن گئے۔ وہ کمیونسٹوں میں داخل ہو کر مزدوروں میں رہنے لگے، ان کے دکھ درد سنتے اور پارٹی کے ترجمان،، قومی جنگ،، میں لکھتے پھر بمبئی کی سڑکوں پر اسے فروخت کرتے۔ ۱۹۴۳ء میں ان کا پہلا مجموعہ کلام شائع ہوا۔ ۱۹۴۵ء میں حیدرآباد میں حیدرآباد میں ترقی پسند مصنفین کی اک کانفرنس میں انکی ملاقات شوکت خانم سے ہوئی اور دونوں اک دوسرے کو دل دے بیٹھے۔ پھر ۲۳ مئی ۱۹۴۷ء کو سردار جعفری نے طرفین کے والدین کی رضا مندی سے ان کی شادی کرادی۔ آزادی کے بعد حکومت کی طرف سے کمیونسٹ پارٹی پر مختلف قسم کی پابندیاں عائد کی گئیں۔ پارٹی کے بہت سے کارکن جل میں ڈال دئے گئے باقی روپوش یا تائب ہو گئے۔ کیفی کو بھی بہت

دنوں تک روپوش رہنا پڑا، اس زمانہ تک کیفی کی مالی حالت بہت سقیم تھی ان کو پارٹی کی طرف سے ۴۵ روپے ملتے تھے جن میں سے ۳۰ کھانے کی مد میں کٹ کر صرف ۱۵ روپے ہاتھ آتے تھے۔ اس مفلسی میں ان کا پہلا بچہ صحیح علاج نہ ہو سکنے کے باعث فوت ہو گیا۔ پھر جب شبانہ اعظمی پیدا ہوئیں تو انکو پیسہ کمانے کی فکر لگی۔ شوکت خانم نے تھیٹر میں ملازمت کر لی اور کیفی نے فلموں کی طرف توجہ کی۔ سب سے پہلے شاہد لطیف نے ان سے اپنی فلم بزدل کے لئے دو گانے لکھوائے اور ایک ہزار روپیہ معاوضہ دیا۔ اس کے بعد کیفی کی فلموں سے وابستگی بڑھ گئی۔ انھوں نے فلموں کے گیت لکھنے کے ساتھ ساتھ مکالمے اور منظر نامے بھی لکھے۔ انھیں تین فلم فیئر ایوارڈ ملے کاغذ کے پھول، حقیقت، ہیرا پنجا اور ان کی اہم فلمیں ہیں ۱۹۶۲ کی ہند۔ چین جنگ کے بعد کمیونسٹ پارٹی دو حصوں میں تقسیم ہو گئی تو کیفی اعظمی نے محسوس کیا کہ معاشی انقلاب صرف کمیونسٹ پارٹی کے بس کی بات نہیں۔ انھوں نے بمبئی میں نوجوانوں کی کئی انجمنیں تشکیل دیں تاکہ عوام میں بھائی چارہ اور جوش عمل پیدا کیا جائے۔ انھوں نے انڈین پوپلز تھیٹر کی از سر نو تنظیم کی اور ۱۹۷۱ میں اس کی صدارت سنبھالی۔ ۹ فروری ۱۹۷۳ کو ان پر فوج کا شدید حملہ ہوا۔ ۱۹۷۴ میں وہ روس گئے اور وہاں سے صحتیاب ہو کر لوٹے۔ زندگی کے آخری ایام انھوں نے اپنے گاؤں میں گزارے جہاں انھوں نے بہت سے ترقیاتی کام کئے ضعیفی کی وجہ سے انھیں کئی امراض لاحق تھے۔ جب ان کی حالت زیادہ خراب ہوئی تو شبانہ اعظمی ان کو بمبئی لے کر آئیں، لیکن ۱۰ مئی ۲۰۰۲ کو دل کا دورہ پڑنے سے ان کا انتقال ہو گیا۔

کیفی اعظمی کو زندگی میں بہت سے ایوارڈ ملے، آوارہ سجدے، کے لئے ان کو ساہتیہ اکیڈمی اور اتر پردیش و مہاراشٹر اور اردو اکیڈمیوں کی جانب سے ایوارڈ دئے گئے۔ ان کو سوویت لینڈ نہرو ایوارڈ بھی ملا۔ مہاراشٹر سرکار نے کی ادبی خدمات کے لئے ایک لاکھ روپیے کا گورڈ ایوارڈ دیا جبکہ دلی سرکار نے ان کو ۱۱ لاکھ روپیے کا ملینیم انعام دیا۔ وہ بین الاقوامی لوٹس ایوارڈ سے بھی نوازے گئے۔ پدم شری کا اعزاز انھوں نے اردو کے ساتھ حکومت کی نا انصافی پر احتجاج کرتے ہوئے قبول کرنے سے انکار کر دیا۔ کیفی اعظمی ترقی پسند تحریک اور ترقی پسند شاعری میں ممتاز اور غیر معمولی اہمیت رکھتے ہیں۔

وہ نظریاتی شاعر تھے پھر بھی اپنی رومانی فطرت کی وجہ سے ان کے یہاں ایک غنائیت پائی جاتی ہے۔ انھوں نے اپنے عہد کے اہم موضوعات و واقعات کو خلقی طور پر محسوس کیا اور پھر اپنے مخصوص انداز میں پیش کر

دیا۔ انکے آخری دور کے کلام میں حقیقت پسندی ملتی ہے۔ انکی نظمیں فکروف کے اعلیٰ معیار پر پوری اترتی ہیں اور اردو شاعری میں اہم مقام کی حامل رہیں گی۔

مرزا رفیع سودا ایک مختصر جائزہ

شیخ رحمان رحیم [B.A. 2nd]

مرزا رفیع نام پیدائش مابین ۱۱۱۸ھ و ۱۱۲۰ھ مطابق ۱۷۰۶ء اور ۱۷۰۸ء بزرگوں کا پیشہ سپہ گری تھا۔ باپ سبیل تجارت ہندوستان وارد ہوئے تھے سودا پہلے سلیمان علی خان و داؤد بعد کو شاہ حاتم کے شاگرد ہوئے خان آرزو کی صحبت سے بھی فائدے حاصل کئے۔ خصوصاً اردو میں شعر گوئی انہیں کے مشورے سے شروع کی۔ محمد شاہ بادشاہ کے زمانے میں ان کی شاعری عروج پر تھی کئی روسا کے ہاں ان کی قدر ہوتی تھی۔ خصوصاً بسنت خان خواجہ سردار مہربان تھے۔ جب احمد شاہ ابدالی اور مرہٹوں کے حملوں سے دہلی تباہ و برباد ہو گئی تو سودا نے باہر کارخ کیا۔ ۱۱۳۴ھ مطابق ۱۷۲۱ء میں عماد الملک کے پاس مقہرا گئے۔ پھر اسی سال فرخ آباد میں نواب مہربان امید کے یہاں تقریباً ۲۲ برس رہے۔ وہاں سے ۱۱۸۲ھ، ۱۷۷۰ء میں نواب کے انتقال پر شجاع الدولہ کے زمانے میں فیض آباد پہنچے پانچ سال بعد جب آصف الدولہ تخت نشین ہوئے اور اپنا پائیہ تخت لکھنؤ میں منتقل کیا یہ بھی ان کے ہمراہ لکھنؤ آ گئے یہاں کی زندگی با فراغت بسر ہوئی ۶۰۰۰ روپے سالانہ مقرر تھے۔ تقریباً ۷۶ برس کی عمر میں ۴ رجب [جمادی الثانی] ۱۱۹۵ھ ۱۷۸۱ء میں انتقال ہوا۔ مصحفی فخر الدین اور قمر الدین منت نے تاریخیں کہیں۔ انکی کلیات میں ۴۳ قصیدے روسا اور آئمہ اہل بیت وغیرہ کی مدح میں ہیں ان کے علاوہ ہجویں، مرثی، مثنویاں، رباعیاں، مستزاد و قطعات، تاریخیں پہیلیاں، واسوحت وغیرہ سب چیزیں موجود ہیں،، نثر میں اک تذکرہ اردو شعراء کا لکھا تھا جو اب ناپید ہیں۔ فارسی نثر میں ایک رسالہ عبرت الغافلین فاخر یکسن کی کارستانیوں کے جواب میں لکھا یہ چیزیں اس زمانے کے معیار تنقید شعر دکھانے کے لیے اہم چیز ہے چیز ہے ایک اور رسالہ سبیل ہدایت تقی کے مرثیے پر لکھا فارسی کا بھی ایک چھوٹا دیوان موجود ہے۔ سودا کا غزل گوئی میں کوئی خاص رنگ نہیں ہے اس میدان میں طرح طرح سے طبع آزمائی کرتا ہے غزل کی جان صفائی زبان اور سادگی بیان ہے۔ سودا نے غزل میں اس کا بہت کم خیال رکھا ہے اس نے غزل میں فارسی کے مشہور اساتذہ نظیری صائب اور سلیم و کلیم کا رنگ اختیار کیا۔ یہ شعراء صاحب طرز ہوئے ہیں ان کی خصوصیات اردو میں آسانی اور

سہولت سے نہیں نبھ سکتی تھیں۔ اور خصوصاً ایسے زمانے میں جب کہ اردو ابتدائی اور سیال حالت میں تھی اور اس کی تشکیل ہو رہی تھی۔ اس لئے سودا نے غزلوں میں قصیدوں کی زبان استعمال کی ہے جس میں عربی فارسی ترکیبوں کی بہتات ہے قصیدے کی طرح غزلوں میں بھی سنگلاخ زمینیں اختیار کی ہیں یہی وجہ ہے کہ غزل کے اصل جوہر کو پیچیدہ اور کسی قدر طرز نے چھپا دیا اور عام مقبولیت سے محروم کر دیا جو لوگ سودا کے اس انداز کو سہولت سے قبول نہیں کر سکتے تھے، انہوں نے اس کی غزل کو قصیدے کے مقابلے میں پست کہہ دیا ہے۔ سودا نے خود اس طرف اشارہ کیا ہے۔ وہ جو کہتے ہیں سودا کا قصیدہ ہے خوب انکی خدمت میں یہ غزل جاؤں گا سودا کو تم سمجھتے تھے کہ نہ سکے گا یہ غزل آفریں وہم پر صدقے میں اس گمان کے آفریں ایسے وہم پر صدقے میں اس گمان کے سودا کی غزل گوئی کے متعلق یہ غلط فہمی دراصل اسکے طرز بیان کی وجہ سے پیدا ہوئی۔ اسی زمان میں میر جیسا بلند پایہ گزل گو استاد موجود تھا جس کی صاف و سلیس زبان میں نغمہ سرائی نے خاص و عام کو گرویدہ بنا لیا تھا وہ نہایت مترنم بحر میں بھی استعمال کرتا تھا بحر و نونوں میں بھی اس کی جو غزلیں ہیں وہ خاص طور پر دلچسپ ہیں اور خاص و عام کی زبان پر جاری سودا اور میر کی غزل گوئی کا جو کوئی مقابلہ و موازنہ کیا جاتا ہے اس نے بھی سودا کی غزل کے حق میں بہت سی غلط فہمیاں پیدا کر دی ہیں اور یہی وجہ ہے کہ اس کی غزل کی طرف بہت کم توجہ کی جاتی ہے لیکن یہ یاد رکھنا چاہیے کہ غزل میں میر و سودا کا موازنہ اصولاً صحیح نہیں ہو سکتا۔ میر کی الم پرست طبیعت کو سودا کے ہمہ گیر مزاج سے کوئی مناسبت نہیں میر کا ایک خاص رنگ ہے۔ اس کی دنیا ہی الگ موازنہ کی خاطر اسے کسی اردو کے شاعر کے مقابلے میں لا کر کھڑا کرنا اسکی توہین ہے۔ ابد السلام کے نزدیک سودا کے کلام پر عمومی حیثیت سے جو رائے آزاد نے دی ہے وہ صائب ترین ہے اور اس پر کسی مزید اضافے کی ضرورت نہیں آزاد لکھے ہیں۔ اہل سخن کا اتفاق ہے کہ مرزا اس فن میں مسلم الثبوت تھے وہ اسی طبیعت لے کر آئے تھے جو شعر اور فن انشا ہی کے واسطے پیدا ہوئی تھی۔ ان کا کلام کہتا ہے کہ دل کا کنول ہر وقت کھلا رہتا تھا۔ اس پر سب رنگوں میں اہم رنگ اور ہر رنگ میں اپنی ترنگ جب دیکھو طبیعت شورش سے بھری اور جوش و خروش سے لبریز نظم کی ہر فرع میں طبع آزمائی کی ہے اور کہیں کے نہیں چند صنعتیں خاص ہیں جن سے کلام ان کا جملہ شعراء سے مناز ہوتا ہے اول یہ کہ زبان پر حاکمانہ قدرت رکھتے ہیں کلام کا زور مضمون کی نزاکت سے ایسا دست و گریباں ہے جیسا گ کے شعلے میں گرمی اور روشنی بندش کچستی اور ترکیب کی درستی سے لفظوں کو درد دست کے ساتھ پہلو بہ

پہلو جڑتے ہیں گویا لاتی طمچنے کی چاہیں چڑھی ہوئی ہیں اور یہ خاص ان کا حصہ ہے چنانچہ جب ان ک شعر میں کچھ بھول جائیں تو جب تک وی لفظ وہاں نہ رکھے جائیں شعر مزایا ہی نہیں دیتا خیالات نازک اور مضامین تازہ باندھتے ہیں مگر اس باریک نقاشی پر ان فضاحت آئینے کا کام دیتے ہیں۔ تشبیہ و استعارے ان کے ہاں ہیں مگر اس قدر کہ جتنا کھانے میں نمک یا گلاب کے پھول پر رنگ رنگینی کے پردے میں مطلب اصلی کو کم نہیں ہونے دیتے۔ ان کی طبیعت ایک ڈھنگ کی پابند نہ تھی، نئے نئے خیال اور چٹختے قافیہ جس پہلو سے جملے دیکھتے تھے جما دیتے تھے۔ داروہی ان کا پہلو ہوتا تھا خواہ مخواہ سننے والوں کو بھلے معلوم ہوتے تھے، یازبان کی خوبی تھی کہ جو بات اس سے نکلتی تھی اس کا انداز نیا اور اچھا معلوم ہوتا تھا۔ ان کے ہم عصر استاد تھے کہ جو باتیں ہم کاوش اور تلاش سے پیدا کرتے ہیں وہ اس شخص کو پیش پا افتادہ تھیں۔ سودا فطرتاً میر و درد سے مختلف تھے میر و درد آپ بیتی بیان کرتے ہیں۔ سودا جگ بیتی اسی لئے میر و درد کے یہاں کثرت سودا کی تماشائی نظر میں دنیا وسیع اور بوقلموں نظر آتی ہے۔ میر کے یہاں محدود یک رنگ لیکن گہری سودا و میر کے فرق کلیم الدین صحیح لکھتے ہیں۔ میر کی آنکھیں دل کی طرف جھکی ہوئی تھیں وہ اپنے جذبات کوائف کے نظارے میں مستغرق رہتے تھے ایسے ہم تن محو کھد نیا و ما فیہا کی اکثر خبر نہ ہوتی۔ سودا کی آنکھیں و اتھیں وہ دنیا کا مشاہدہ کرتے تھے اس لیے ان کی دنیا میر و درد کی دنیا کی طرف محدود و تنگ نہ تھی۔ تاثیر سے معمور اشعار سودا کے اشعار میں ملتے ہیں لیکن ان کی تاثیر دل کی گریباں گیر نہیں ہوتی۔ میر کا ہر لفظ ایک مستقل درد ہے اور ہر شعاع ایک ناسور، سودا کے اشعار میں یہی بات موجود نہیں اس کے اشعار میں عالم کے مختلف رخ کی تصویریں ہیں۔ سودا کی تصویریں ہیں سودا کی تصویریں ہیں۔ سودا کی تصویریں نگاہوں کو خیرہ کرتی ہیں۔ میر کے شخصچیز بات کی حسرت افزا تصویریں دل میں جاگزیں ہوتی ہیں۔ سودا اسی خارجی نقطہ نظر کے باعث شعر کے ظاہری حسن پر بہت زیادہ توجہ دیتے ہیں اور واقعہ یہ ہے کہ اس حیثیت سے سودا کی غزل اردو میں بہت اچھی ثابت ہوگی۔ انتخاب لفظ، بندش، ترکیب اور تشبیہوں میں بھی پختہ کاری اور ندرت موجود ہے۔ میر اور درد کے یہاں جو سوز و گداز ہے اسکی بجائے سودا کے یہاں زور کلام شور بیان نظر آتا ہے اور اسی باعث غزل ان کے لیے محدود نظر آتی ہے، باوجود اسکے کہ وہ رواج زمانہ سے ہیں لیکن کبھی مسلسل غزل اور قطعوں اور زیادہ قصائد کو اپنے احساسات و تجربات کی کے لیے ذریعہ اظہار بناتے ہیں۔ قصائد میں میں سودا یہ نسبت غزل کے زیادہ آزاد ہیں ان کی ہنگامہ آرا اور پر زور طبیعت کے لیے یہ زیادہ موزوں بھی ہے۔ انکی جو

دست طبع اور ان کا زور تخیل قصائد میں وسیع تر میدان پاتا ہے یہاں غزل کے قیود کی جکڑ بندیاں نہیں ہیں یہی وجہ ہے کہ غالباً یہ وسیع آزادی ان کو قصائد میں اکثر بے عنان بھی بنا دیتی ہے۔ طوالت کے باعث تشبیب میں انکی تصویروں مکمل ہونے کے باوجود بھی دھندلی نظر آتی ہیں۔ مدح اور دعا کے حصوں کو چھوڑ کر جن میں رسمی مبالغہ آمیزی موجود ہے ان کی تشبیہوں پر نظر ڈالی جائے تو تازگی شگفتگی، گرمی تخیل، رنگینی جذبات، غرض کہ طرح طرح کے تنوع نظر آئیں گے ساتھ ہی فن کا انہ خصوصیت بھی اپنی جگہ پر ہیں پر شکوہ الفاظ دل کش اور نادر بندشیں، نرالی تشبیہیں اور استعارے علویاں کے ساتھ نرادرک خیال اور پھر ان کا زور بیان جس سے بہ قول کلیم ،، سامعہ مرعوب اور دماغ متحیر ہو جاتا ہے،، ان تمام چیزوں نے سودا کو قصائد میں انور بنا دیا۔ سودا، ججو گوئی میں بھی اردو میں اول درجہ رکھتے ہیں لیکن زاتیات کا عنصر غالب ہے۔ مبالغہ آمیزی فحش کلامی بے جا طوالب اور تکرار لطف کم کر دیتی ہے ورنہ بے دریغ طنز اور ظرافت کا مادہ ان میں بدرجہ اتم موجود تھا بجائے ذاتی انتقام کے کسی عام کمزوری لے کر اور اپنے شکار کو اس میں مثال کے طور پیش کرتے تو ان کی ضرب اور کاری کاری پڑتی ظرافت کا لطف بھی دونا ہو جاتا۔ اسی لیے جہاں کہیں تخلیقی کردار پیش کیے ہیں [مثلاً مثنوی درججو امیر دولت مند بخیل] وہاں تصویر زیادہ اچھی کھینچی ہے اور جہاں انہوں نے موضوع عام رکھا ہے کوئی خاص شخصیت پیش نظر ہے۔ [مثلاً قصیدہ شہر آشوب، مثنوی در ہجر، شیدی فولادخاں کو تو ال] وہاں ان کی قوت بیانیہ اپنا موزوں ترین اسلوب اختیار کرتی ہے۔ قسیدے کی شان و شوکت کے برخلاف ایک دلکش سادگی اور روانی کے ساتھ اپنے تنوخیال کو رنگ رنگ سے اور نہایت آزادی کے ساتھ پیش کرتے جاتے ہیں اور جزوی باتیں بھی نہیں چھوڑتے ان کے قصائد میں فارسی کا پرتو ہے لیکن ان کی ہجو میں ان کے خاص اپنے ڈھنگ کی ہیں اگر وہ بیانیہ نظم پر اور زیادہ توجہ دیتے تو اردو ادب مالا مال ہو جاتا۔

Teaching Staff (Senior College)

Sr. No.	Name of the Teacher	Designation	Dept.	Edu. Qualification
1)	Dr. Kshirsagar Shivanand Vishwanath	Principal & HOD	Physics	M.Sc.Ph.D
2)	Dr. Patil Sanjay Sudhakarrao	Vice Principal &HOD	Dramatics	B.A.M.Drama Ph.D.
3)	Dr. Shinde Shivaji Namdevrao	Vice Principal &HOD	English	M.A.Ph.D.
4)	Dr. Maulage Satish Bapurao	Associat Prof.& P.G. Director	Chemistry	M.Sc.NET,SET.Ph.D.
5)	Dr. Mrs. Khandat Maya Sanjyrao	Professor & HOD	Hom. Sci.	M.Sc.Ph.D.
6)	Dr. Mrs. Gulve Rekha Mohan	Professor & HOD	Microbiology	M.Sc.Ph.D.
7)	Dr. Wadhe Ramanth Gangadhar	Professor & HOD	Marathi	M.A. Ph.D.
8)	Dr. Rathod Abasaheb Haribhau	Professor	Hindi	M.A.M.Phil, SET.NET,Ph.D.
9)	Dr. Kale Mahadev Kisanrao	Professor	Zoology	M.Sc.Ph.D.
10)	Dr. Pote Balasaheb Tukaram	Associate Prof.& HOD	Geography	M.A.SET Ph.D.
11)	Mr. Pawar Sharad Suryakant	Associate Prof.& HOD	Pub.Admin.	M.A.SET
12)	Dr.Mrs. Ramteke Dushyanta Devidas	Associate Prof.	Dramatics	M.A.Drama,NET,PH.D.
13)	Dr. Sirsat Premchand Bhimrao	Associate Prof.	Zoology	M.Sc.Ph.D.
14)	Mr. Shaikh Mohmad Gaus Ibrahim	Lib.Associate Prof.	Librarian	M.Lib.,SET
15)	Dr. Mrs. Joshi Surakha Murlidahrrao	Associate Prof.& HOD	Music	M.A., NET, Ph.D
16)	Dr. Talekar Santosh Mahadeorao	Associate Prof.& HOD	Botany	M.Sc.Ph.D.
17)	Dr. Khan Ansarullah Shafiullah	Associate Prof.	English	M.A.Ph.D.
18)	Dr.Shrimangle Gajanan Wamanrao	Associate Prof.	Mathematics	M.Sc.M.Phil.Ph.D.
19)	Dr. Shelke Anil Namdeorao	Associate Prof.& HOD	Zoology	M.Sc.Ph.D.
20)	Dr. Tonde Shrimant Raosaheb	Associate Prof.	English	M.A.Ph.D.
21)	Dr.Smt.Jogdand Sandhya Khushalrao	Associate Prof.	Botany	M.Sc.Ph.D.

Sr. No.	Name of the Teacher	Designation	Dept.	Edu. Qualification
22)	Dr. Gutte Sudhakar Laxman	Associate Prof.	Microbiology	M.Sc.Ph.D.
23)	Dr. Jadhav Siddharth Shankarrao	Asso. Prof.& HOD	Commerce	M.Com.Ph.D
24)	Dr.Mrs.Maheshmalkar Pradnya Ramdasrao	Associate Prof.	Physics	M.Sc.Ph.D.
25)	Dr. Choudhari Vinayak Mahadu	Assistant Prof.& HOD	Economics	M.A.Ph.D.
26)	Dr. Chavan Asaram Deepaji	Assistant Prof.	Geography	M.A.Ph.D.
27)	Dr. Khakre Pandit Ramchandra	Assistant Prof.& HOD	Chemistry	M.Sc.Ph.D.
28)	Dr. Sanap Bhagchand Marotirao	Physical Director	Sports & Phy. Edu.	BPED,MPED,Ph.D.
29)	Dr. Raut Shankar Rangnath	Assistant Prof.& HOD	Mathematics	M.Sc.M.Phil.,Ph.D.
30)	Dr. Katare Balasaheb Vishnu	Assistant Prof.HOD	Marathi	.M.A.M.Phil.NET,Ph.D
31)	Dr. Mrs. Shinde Anita Venkatrao	Assistant Prof.& HOD	History	M.A.M.Phil,NET,Ph.D.
32)	Dr. Gaikwad Sonajirao Vishwanath	Assistant Prof.	Chemistry	M.Sc.,NET,Ph.D.
33)	Dr. Jamdhade Deepak Dagdu	Assistant Prof.	Music	M.A.NET
34)	Mr. Khetri Hanuman Rambhau	Assistant Prof.	Sociology	M.A.M.Phil.SET/NET
35)	Dr. Shete Nagesh Panchakshri	Assistant Prof.	Commerce	M.Com.Ph.D.
36)	Dr. Kale Navnath Punjarao	Assistant Prof.	• Hindi	M.A.Ph.D.

Teaching Staff (Junior College)

Sr.No.	Name of the Teacher	Edu. Qualification	Dept.	Designation
1)	Dr. Kakde N. R.	M.Sc.M.Ed,Ph.D.	Chemistry	Vice-Principal
2)	Shri. Kolekar J.U.	M.Sc.B.Ed	Biology	Supervisor
3)	Shri. Malode S. S.	M.Sc.B.Ed.	Physics	Jr. Lect.
4)	Shri. Patil S. D.	M.A.B.Ed.	Sociology	Jr. Lect.
5)	Dr.Smt. Jadhav M. B.	M.A.B.Ed.SET	Hom.Sci.	Jr. Lect.
6)	Shri. Morale R. M.	M.A.B.Ed.	Geography	Jr. Lect.
7)	Shri. Jagtap U. S.	M.Sc.B.Ed.	Chemistry	Jr. Lect.
8)	Shri. Shinde R. R.	M.A.B.Ed.	Hindi	Jr. Lect.
9)	Shri. Sarpate D. A.	M.Sc.B.Ed.	Chemistry	Jr. Lect.
10)	Shri. Sonwane R. B.	M.Sc.B.Ed.	Chemistry	Jr. Lect.
11)	Shri. Salunke P. A.	M.Sc.B.Ed.	Physics	Jr. Lect.
12)	Dr.Smt. Vaidya A. V.	M.A.B.Ed.Ph.D.	Sanskrit	Jr. Lect.
13)	Dr. Maske S. R.	M.Sc.B.Ed.,Ph.D.	Biology	Jr. Lect.
14)	Shri. Gaikwad V. K.	M.Sc.B.Ed.	Mathematics	Jr. Lect.
15)	Smt. Muley S. M.	M.Sc.B.Ed.	Physics	Jr. Lect.
16)	Shri. Nisargandh M. D.	M.Sc.B.Ed.	Chemistry	Jr. Lect.
17)	Mrs. Siddiqui K. F..	M.Sc.B.Ed.	Biology	Jr. Lect.
18)	Shri. Khutale A. D.	M.Sc.B.Ed.	Biology	Jr. Lect.
19)	Shri. Mandve P. B.	M.Sc.,B.Ed.	Biology	Jr. Lect.
20)	Shri. Raut S .S.	M.Sc.B.Ed.SET	Physics	Jr. Lect.
21)	Shri. Netke D.E.	M.A.B.Ed.	Economics	Jr. Lect.
22)	Mrs. Radkar J. B.	M.Sc.B.Ed	Biology	Jr. Lect.
23)	Shri. Ghumare A. A.	M.A.B.Ed.SET	Marathi	Jr. Lect.
24)	Shri. Gonde G. D.	M.Sc.B.Ed.	Physics	Jr. Lect.
25)	Shri. Thokal A. S.	M.A. B.Ed.	English	Jr. Lect.
26)	Shri. Yedke S. G.	M.A. B.Ed.	English	Jr. Lect.
27)	Shri. Bhagat K. N.	M.Sc. B.Ed.	Chemistry	Jr. Lect.
28)	Shri. Jadhav A. D.	M.Sc. B.Ed.	Physics	Jr. Lect.
29)	Shri. Gunjal P.H.	M.A.B.Ed.	History/Pol.Sci.	Jr. Lect.
30)	Smt. Kashid V.R.	M.Sc.B.Ed.	Mathematics	Jr. Lect.

+2H.S.C.Vocational Course Teaching Staff

01)	Mrs. Nagure J. V.	M.Sc.B.Ed.	CO & HS	Teacher
02)	Mrs. Mahure M. P.	B.Sc.B.Ed.	CO & HS	Teacher (Pr.)
03)	Shri. Vanjare V. S.	M. Com.	L & SCM	Teacher (Pr.)
	Non Teaching			
04)	Shri Sayyed M.M.	B. A.	H.S.C.Voc	Clerk
05)	Shri. Irmale N.M.	4 th	H.S.C.Voc	Hamal

Teaching Staff (Junior College) Non Grant Basis

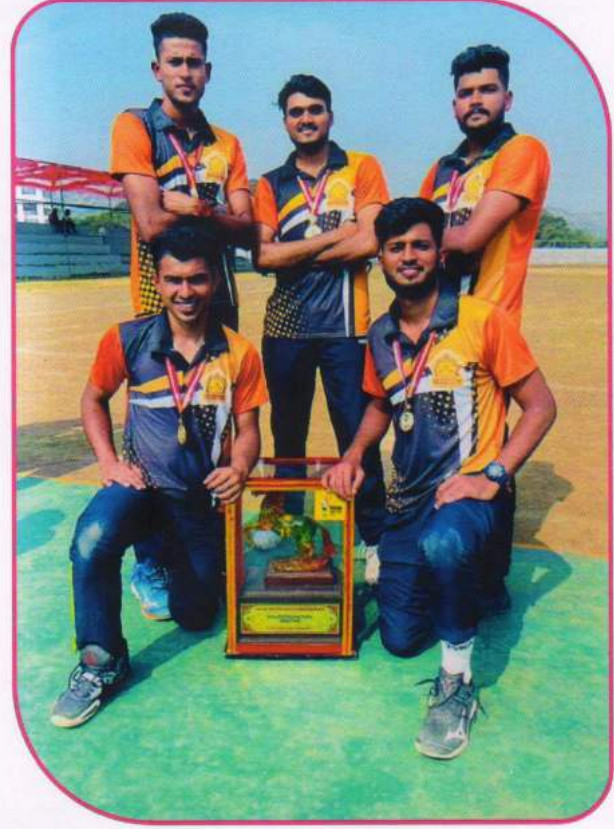
Sr. No.	Name of the teacher	Edu. Qualification	Dept.	Designation
1)	Smt. Sayyad Afreen Sayyed Musa	M.Sc.B.Ed.	Biology	Jr. Lect.
2)	Mrs. Summiya Sayyed Taher	M.Sc.B.Ed.	Biology	Jr. Lect.
3)	Shri. Mogal Rehan Baig	M.Sc.B.Ed.	Mathematics	Jr. Lect.
4)	Shri. Gaikwad S. A.	M.Com. B.Ed.	Commerce	Jr. Lect.
5)	Mrs. Kasbe A. H.	M.A.B.Ed.	Hindi	Jr. Lect.
6)	Shri. Bisen A. R.	B.A.,M.P.Ed.	Phy.Edu.	Jr. Lect.
7)	Shri. Salunke R.B.	M.A.B.Ed.	Marathi	Jr. Lect.
8)	Mrs. Barkase S.B.	M.Sc.B.Ed.	Math.	Jr. Lect.
9)	Mrs. Syeda S. N.	M.Sc. B.Ed.	Biology	Jr. Lect.
10)	Mrs. Veer S. A.	M.Sc. B.Ed.	Chemistry	Jr. Lect.
11)	Shri. Pandit M.A.	M.Sc. B.Ed.	Physics	Jr. Lect.
12)	Shri. Bankar S. V.	M.Com. B.Ed.	Comm.	Jr. Lect.

राज्य शालेय मैदानी स्पर्धेत गोळाफेक क्रीडा प्रकारात तृतीय स्थान मिळवलेला आर्यन आघाव याचे अभिनंदन करताना संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर समवेत इतर

अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ व खेळो इंडिया व्हॉलीबॉल स्पर्धेत विद्यापीठाच्या संघातून महाविद्यालयाच्या पाच खेळाडूंनी सहभाग नोंदवून खेळो इंडिया सारख्या स्पर्धेत विद्यापीठाला स्थान मिळवून दिले.

आंतरमहाविद्यालयीन तायक्वांदो क्रीडा प्रकारात पारस गुरुखुदे या खेळाडूने सुवर्णपदक, बेदरे याने सिल्व्हर व तांदळे याने सिल्व्हर पदक मिळवले. खेळाडू समवेत महाविद्यालयाचे क्रीडा विभाग प्रमुख डॉ.भागचंद सानप, डॉ.अविनाश बारगजे, डॉ.शकिल शेख व इतर

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयात मार्च २०२३ बोर्ड परीक्षेतील गुणवंत विद्यार्थी सत्कार समारंभात मनोगत व्यक्त करताना संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर, संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयात मार्च २०२३ बोर्ड परीक्षेतील गुणवंत विद्यार्थी सत्कार समारंभात मनोगत व्यक्त करताना संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर व्यासपीठावर संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर व इतर पदाधिकारी

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयात मार्च २०२३ बोर्ड परीक्षेतील गुणवंत विद्यार्थी सत्कार समारंभ प्रसंगी गुणवंत विद्यार्थ्यांसमवेत संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर, संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर व इतर

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयात मार्च २०२३ बोर्ड परीक्षेतील गुणवंत विद्यार्थी सत्कार समारंभ प्रसंगी गुणवंत विद्यार्थ्यांसमवेत संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर, संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर व इतर

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयात मार्च २०२३ बोर्ड परीक्षेतील गुणवंत विद्यार्थी सत्कार समारंभ प्रसंगी गुणवंत विद्यार्थ्यांसमवेत संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर, संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर व इतर

सौ.के.एस.के.महाविद्यालयात मार्च २०२३ बोर्ड परीक्षेतील गुणवंत विद्यार्थी सत्कार समारंभ प्रसंगी गुणवंत विद्यार्थ्यांसमवेत संस्थेचे सचिव डॉ.भारतभूषण क्षीरसागर, संस्था उपाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपा क्षीरसागर व इतर

जिल्हाधिकारी राधाबिनोद शर्मा यांचे हस्ते स्वच्छ विद्यालय पुरस्कार स्विकरताना महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य सय्यद लाल व पर्यवेक्षक प्रा.जालिंदर कोळेकर व इतर मान्यवर

महाविद्यालयास मिळालेले स्वच्छ विद्यालय पुरस्कार प्रमाणपत्र

प्रकाशक -
प्राचार्य, सौ.के.एस.के.उर्फ काकू कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.

प्रकाशक -

प्राचार्य, सौ.के.एस.के.उर्फ काकू कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, बीड.